

За бойните му заслуги е награден; съ военния орден „за храброст“ 3 ст. и 3 ст. 1 кл., Св. Александър 3 ст. съ мечове по сръдата и съ чуждестранните: Германски „железен кръст“ 2 кл., Турски „железен полумесец“ и „Сребърен ликав“ и Австро-унгарски „кръст за в. заслуга“ 2 класа съ военна декорация 2 кл.

Завършил софийското военно училище съ първия випуск и произведен въ първия офицерски чинъ на 10 май 1878 г. Произведенъ поручикъ на 9 юлий 1881 г., капитанъ на 30 август 1885 г., майоръ на 17 април 1887 г., подполковникъ на 2 август 1891 г., полковникъ на 14 февруарий 1900 г., Генералъ майоръ на 14 септември 1913 г. Станалъ командиръ на полкъ следъ по-малко отъ 10 години служба като офицеръ, уволненъ отъ служба по случай демобилизацията на армията следъ общата война и закриване на длъжността му на 8 окт. 1918.

Генералъ Абаджиевъ е работилъ и по нашата военна-историческа книжнина. Презъ 1913-14 г. той описа „Действията на I бригада отъ 5 п. Дунавска дивизия въ войните презъ 1912 — 1913 г. Въ съкратенъ видъ, книгата е напечатана презъ 1925 г. като № 29 на „Военна библиотека“.

Презъ същата 1925 год. се отпечати като приложение на „Подофицерски журналъ“ книгата му *Спомени отъ освободителната война въ 1877 1878 г.* Въ ръкописъ сж споментъ му отъ съединението и Сръбско-Българската война въ 1885 г. подъ название „Дневникъ на румелийски офицеръ“.

Въ следващите страници на възпоменателния сборникъ Епопея на Българ. войнъ пъкъ се печати последния му трудъ: 12 пехотната дивизия въ общоевропейската война 1915—1918 г.

Генералъ Абаджиевъ притежава ценни качества, необходими за военния, той запазва пълно присъствие на духа и ясна расждливост въ най-големия вихъръ на боя, когото начева съ пълна увъреностъ, че ще го завърши съ победа и действително командванитъ отъ него части сж имали само единъ случай за кратко отстъпление.

Макаръ на 59 годишна възраст, той поиска назначение въ действующата армия презъ общо европейската война и въ дълги походи се намираще върху коня и всъкога изъ колонитъ между войниците, които разпитва за нуждитъ имъ. За избъгване даване на разпореждания, които биха биле пагубни за живота на хилядитъ войници отъ непълни и неточни сведения, той винаги бива напредъ и се стреми съ собственитъ си очи всичко да вижда и загова въ тридневнитъ боеве при с. Сингурени (Ромъния) той е съ конь, въ разгара на боя подбодрява войниците съ силата на словото и личното си присъствие, което той нарича използване последното средство во боя. Заради тѣзи си качества той е обичанъ отъ всичкитъ си подчинени и началници, които таърде много го сърадваха по случай 40 годишния му юбилей катъ войникъ, празнуванъ презъ 1917 год. на бойното поле.

Д. К.-Б.

Г. К. Абаджиевъ
Генералъ О. З.

12. ПЕХОТНА ДИВИЗИЯ ВЪ ОБЩО-ЕВРОПЕЙСКАТА ВОЙНА ПРЕЗЪ 1915 — 1918 ГОД.

ФОРМИРАНЕ НА ДИВИЗИЯТА.

„12. Сборна дивизия“. Съставъ: 1) Гарнизонни войски и 2) маневренни войски. Въ състава на 3 армия. Назначение. Преименование дивизията на „12 пехотна дивизия“. Засилване състава и като на другитъ дивизии.

Съгласно заповѣдта по действующата армия отъ 11 октомври 1915 год. № 33 § 2 и предписанието отъ същата отъ 12. октомври № 56, сформирована е на 15 сжщий „12 сборна дивизия“, като командуването ѝ е било възложено на началника на 9. Плѣвенска дивизионна област, генералъ-майоръ Митовъ Георги, който си остана и началникъ на дивизионната област.

Дивизията се съсрѣдоточи около гр. Плѣвень и влѣзе въ състава на 3 отдѣлна армия, на която щаба бѣ тогава въ гр. Горна-Орѣховица. Щаба на дивизията — въ Плѣвень.

Съставъ. Дивизията се състоеше отъ: 1) Гарнизонни войски и 2) Маневрени войски.

1) *Гарнизоннитъ войски* бѣха разположени въ крайдунавскитъ градове и главното имъ назначение бѣ непосредственото наблюдение на Дунава, отначало въ участъка между устието на р. Цибъръ и това на р. Янтра.

Състава на отдѣлнитъ гарнизони бѣ следния:

а) Орѣховски гарнизонъ:

36 опълченска дружина 1 призивъ 1 дружина;
36 опълченска дружина 2 призивъ 1 дружина;
9 фунтова батарея 1 батарея (6 орджия)
75 с/м. не с. с. батарея 1 батарея (6 орджия)
57 м/м куполна батарея 1 батарея (2 орджия)

Всичко: 2 дружини и 3 батареи

б) Гигенски гарнизонъ:

1/9 Опълченска дружина 1 призивъ 1 дружина;
87 с/м. не с. с. батарея 1 батарея (6 орджия)

Всичко: 1 дружина и 1 батарея.

в) Сомовитски гарнизонъ:

II/9 Опълченска дружина 1 призивъ 1 дружина;
8-7 с/м. не с. с. батарея 1 батарея (6 орджия)
57 м/м. куполна батарея 1 батарея (2 орджия)

Всичко: 1 дружина и 2 батареи.

г) Никополски гарнизонъ:

IV/9 Опълченска дружина 1 призивъ 1 дружина;
5 допълняюща пионерна рота 1 рота;
24 фунтова кжса батарея 1 батарея (6 орджия)
9-фунтова батарея 1 батарея (6 орджия)

Всичко: 1 друж. и 2 бат. 1 пион. рота.

д) Свищовски гарнизонъ:

III/9 Опълченска дружина 1 призивъ 1 дружина;
24-фунтова дълга батарея 1 батарея (2 орджия)
9-фунтова батарея 1 батарея (6 орджия)
57 м/м. куполна батарея 1 батарея (2 орджия)

Всичко: 1 дружина и 3 батареи.

2) Маневренни войски. За маневриране и подържане на споменатитъ по-горе гарнизони по Дунава, съсредоточиха се около гр. Плѣвень и с. Бѣла-Слатина 2. Маршева бригада, въ следния съставъ:

6 Маршевъ полкъ, 2 дружини — въ с. Бѣла-Слатина;
8 Маршевъ полкъ, 2 дружини — въ гр. Плѣвень;
9 Маршевъ полкъ, 4 " — въ гр. Плѣвень;
5 не с. с. артил. отдѣление 3 батареи — 2 въ Плѣвень и 1 въ с. Бѣла-Слатина.
7 коненъ полкъ 4 ескадрона — 3 въ Плѣвень и 1 въ с. Бѣла-Слатина.

Всичко: 8 дружини, 3 батареи и 4 ескадрони.

Налично състояние на частитъ къмъ 31 декемврий 1915 година е било следното:

Наименование на частитъ	хора					оржия					Добитъци и кола			
	офицери	лъкари	чиновници	поддожници	и редници	пушки	караб.	картеч.	орджия	сабли	коне	воллове	кола	товари
Свищов. гарнизонъ														
3. друж. огъ 9 опълч. полкъ	6	—	—	—	—	594	483	—	—	—	5	58	44	31
4. 9-фунтова батарея	1	—	—	—	—	142	42	—	—	6	2	21	36	19
4. 24-фунтова батарея	1	—	—	—	—	92	10	—	—	2	1	11	66	26
Куполень взводъ	—	—	—	—	—	39	15	—	—	2	1	1	20	10
Всичко	8	—	—	—	—	867	550	—	—	10	9	91	186	86
Никопол. гарнизонъ														
Щаба на 9. опълч. полкъ, 4 друж. нестроєвата рота	9	—	1	—	—	1215	1034	—	—	—	—	64	44	11
9. допъл. пионер. рота	1	—	—	—	—	136	81	—	—	—	1	1	2	—
5. 9-фунтова батарея	1	—	—	—	—	108	38	—	—	6	8	13	102	1
2. 24-фунтова батарея	1	—	—	—	—	148	30	—	—	4	7	26	166	3
Всичко	12	—	1	—	—	1647	1213	—	—	10	16	104	314	15

Наименование на частитъ	хора					оржия					Добитъци и кола			
	офицери	лъкари	чиновници	поддожници	и редници	пушки	караб.	картеч.	орджия	сабли	коне	воллове	кола	товари
Самовит. гарнизонъ														
2 друж. огъ 9 опълч. полкъ	5	—	1	—	—	914	827	—	—	—	6	52	44	38
5 не с. с. батарея	1	—	—	—	—	175	—	—	—	6	—	36	100	2
1 куполень взводъ	1	—	—	—	—	38	15	—	—	2	4	1	20	10
Флотска команда при прист.	1	—	—	—	—	30	30	—	—	—	—	—	—	—
Всичко	8	—	1	—	—	1157	872	—	—	1	—	—	—	—
Гигенски гарнизонъ:														
1 друж. огъ 9 опълч. полкъ	5	—	—	—	—	1005	930	—	—	—	—	58	44	—
4 не с. с. батарея огъ 9 артилер. полкъ	1	—	—	—	—	175	5	—	—	6	—	36	94	—
Всичко	6	—	—	—	—	1180	935	—	—	6	—	94	138	—
Орѣхов. гарнизонъ:														
Щаба на гарнизона	2	—	—	—	—	14	—	—	—	—	4	—	1	—
4 др. огъ 9 опълч. полкъ	4	—	—	—	—	836	753	—	—	—	—	17	24	16
3 артилер. група огъ Видин. крепос. полкъ	2	—	—	—	—	30	74	—	—	10	15	36	208	79
1. 7. 5. с-м. батарея огъ Соф. крепос. полкъ	2	—	—	—	—	117	42	—	—	6	10	7	36	22
Всичко	10	—	—	—	—	1305	874	—	—	16	25	64	268	118
Ломски гарнизонъ.														
Огдѣлен. огъ Видин. тежъкъ артил. полкъ	6	—	—	—	—	533	136	—	—	18	21	56	186	49
Доп. ескадр. огъ 2 кон. пол.	2	—	—	—	—	233	—	—	—	—	—	—	—	—
9. рота огъ 6 опълч. пол.	1	—	—	—	—	213	193	—	—	—	233	48	14	2
Всичко	9	—	—	—	—	935	329	—	—	—	—	2	6	3
5 пол. из с. с. арт. огд.														
Щаба на огдѣлението	2	—	—	—	—	35	—	—	—	—	30	—	8	4
1. батарея	2	—	—	—	—	176	—	—	—	—	—	—	—	—
2. батарея	2	—	—	—	—	176	—	—	—	—	6	34	144	—
3. батарея	1	—	—	—	—	173	—	—	—	—	6	27	142	—
5. паркозъ взводъ	—	—	—	—	—	59	6	—	—	—	6	28	143	—
5. арм. паркозъ полкъ	—	—	—	—	—	95	7	—	—	—	—	1	89	—
Всичко	7	—	—	—	—	714	13	30	—	—	18	90	553	112
6 Маршевъ полкъ:														
Щаба на полка	1	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—
2. дружина	5	—	—	—	—	1183	831	—	—	—	11	—	2	—
Нестроева рота	1	—	—	—	—	33	—	—	—	—	9	63	—	16
Всичко	7	—	—	—	—	1238	831	—	—	—	1	13	—	5
9. Маршевъ полкъ	13	1	1	—	—	1911	1804	—	—	—	10	87	—	23
7. Коненъ полкъ	21	1	1	—	—	905	—	—	—	—	20	161	139	72
Щаба на дивизията	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	673	836	—	48
Всичко	112	3	3	—	—	1989	7441	850	—	—	86	1107	2215	1527

Забележка. Тука не се споменава 8. маршевъ полкъ, понеже той на 6. 12. 1915 г. замина въ 8 Тунджанска дивизия, а тука се излага състоянието къмъ 31. 12. с. г.

Назначение. Предъ видъ резервираното политическо положение на Ромъния първоначално назначението на 12. сборна дивизия е било да охранява и наблюдава р. Ду-

навъ въ дадения районъ, като се обединятъ действията на пограничните части въ тоя районъ съ тѣзи на гарнизонитѣ.

Преименование на дивизията. Съ заповѣдь по Действ. Армия № 403 отъ 27 юлий 1916 год. „12 Сборна дивизия“ се преименова на „12 пехотна дивизия“ и се засилва и реорганизира. За титуляренъ началникъ на дивизията се назначи съ заповѣдь по Действ. Армия № 433 генералъ-майоръ Абаджиевъ Георги, който пое командването ѝ отъ 30 юлий с. г.

Засилване състава на дивизията. Реорганизирането и засилването състава на дивизията се извърши така:

Опредѣли се дивизията да се състои отъ:

- Щабъ на дивизията,
 - 9 опълченски полкъ — 3 дружини и 1 картечна рота,
 6. Маршевъ полкъ — 3 дружини и 1 картечна рота,
 11. Маршевъ полкъ — 3 дружини и 1 картечна рота,
 - Отъ 5. коненъ полкъ 2 — ескадрона,
 5. не с. с. артилер. отдѣление 3 батареи, и
 - Артилерията на гарнизонитѣ край р. Дунавъ.
- Формирането на тѣзи части се извърши така:
9. опълченски полкъ, който бѣше съставенъ отъ 4. 17, 33. и 34. опълченски дружини отъ първи призивъ, се преформира отъ имеющите се тогава 11 роты, като първа дружина се състави отъ четири роты (досегашните 9, 10, 11. и 12). 2. дружина отъ четири роты (досегашните 6, 8, 15. и 16.), а трета дружина отъ три роты (досегашните 3, 4. и 5). Полка се разположи: 1. дружина въ Свищовъ, 2. дружина-щаба съ 5. и 6. роты въ с. Сомовитъ, а 7. и 8. роты въ гр. Никополъ, а 3. дружина въ с. Гигенъ. Картечната му рота се формира съ войници, вземени отъ 4 допълняюща дружина.

2) 6. Маршевъ полкъ: 1 дружина е въ с. Бѣла Слатина, 2. дружина се очаква да пристигне въ Плѣвенъ отъ Неготинъ, а 3. дружина се образува отъ 1. дружина на 7. опълченски полкъ, която ще пристигне отъ ст. Удово въ Плѣвенъ. Картечната му рота се формира съ войници отъ 34 допълняюща дружина.

3) 11. Маршевъ полкъ: Сформира се отъ 4, 17. и 34. допълняюща дружини и се разположи въ гр. Плѣвенъ. Картечната му рота се формира съ войници отъ 17 допълняюща дружина. 33 допълняюща дружина остана въ гр. Свищовъ, въ състава на Свищовския гарнизонъ.

4) 5. не с. с. артилер. отдѣление и артилерията на гарнизонитѣ останаха безъ измѣнение.

Наличното състояние на частитѣ отъ дивизията къмъ това време (31 юлий 1916 год.) бѣше следното:

Наименование на частитѣ	хора				оръжия					Добитѣци и коля				
	офице- ри	лѣкари	чиновн.	подоф. и ред. начн	пушки	караб	картеч	оръжия	сабли	копе	волоче	кола	товари	
Свищовски гарнизонъ														
3. др. отъ 9 опъл. полкъ	6	—	—	379	38	302	—	—	10	43	26	20	—	
4.9 фунтова батарея	1	—	—	112	113	58	—	6	3	21	39	3	13	
24	1	—	—	73	74	14	—	2	1	11	12	1	7	
Куполень взводъ	—	—	—	26	28	15	—	2	2	1	17	—	10	
Всичко.	8	—	—	592	600	369	—	10	16	76	85	24	30	
Никопол. гарнизонъ														
15. и 16 роты отъ 9 оп. п.	2	—	—	343	345	271	—	—	—	16	4	2	2	
9 допъл. пионер. рота	1	—	—	131	132	116	—	—	1	1	2	1	1	
5. 9-фунтова батарея	1	—	—	109	110	38	—	6	8	7	75	1	26	
2. 24. " "	1	—	—	147	148	30	—	4	7	23	141	3	67	
Всичко.	5	—	—	730	735	455	—	10	16	47	222	7	96	
Сомовитски гарнизонъ														
2 др. отъ 9 опъл. полкъ	3	—	1	471	475	332	—	—	—	35	30	16	17	
5. не с. с. батарея	2	—	—	179	181	—	—	6	—	37	100	11	5	
1. куполень взводъ	1	—	—	45	46	15	—	2	4	1	18	10	—	
Всичко.	6	—	1	695	702	348	—	8	4	73	148	37	22	
Гигенски гарнизонъ														
3. и 4. р. отъ 9 опъл. п.	2	—	—	259	261	234	—	—	—	16	4	4	6	
8. см. банжово отдѣл.	5	—	—	334	339	96	—	18	27	32	88	28	14	
Всичко.	7	—	—	593	600	330	—	18	27	48	92	32	20	
Орѣховски гарнизонъ														
3. артилерийска група	2	—	—	287	239	74	—	10	15	37	186	95	—	
1. 7.5. см. не с. с. бат.	2	—	—	113	115	42	—	6	10	9	36	22	—	
6. рота отъ 6. мар. пол.	2	—	—	291	293	262	—	—	—	2	13	—	3	
8. " " " " "	1	—	—	286	287	253	—	—	1	7	—	—	6	
Всичко.	7	—	—	977	984	631	—	16	28	66	222	123	12	
11 пех. маршевѣ полкъ														
4. допъл. дружина	10	—	1	601	612	536	—	—	7	22	31	20	—	
17. " " "	8	—	1	1052	1061	971	—	—	4	14	22	11	—	
34. " " "	10	—	1	305	816	774	—	—	2	12	22	11	—	
Всичко.	28	—	3	2458	2489	2281	—	—	13	48	75	42	—	
6. пех. Маршевѣ пол.														
5. коненѣ полкъ	18	1	1	2495	2515	2089	—	—	6	175	40	53	66	
5. не с. с. арт. отдѣл.	11	2	1	551	565	—	—	228	—	314	488	—	34	
Всичко.	8	—	—	404	412	35	20	18	80	450	236	123	38	
Всичко.	98	3	6	9495	9632	6538	302	80	504	1471	1120	475	327	

Щаба на дивизията се попълни съ назначение: началникъ на щаба подполковникъ отъ генералния щабъ Мариновъ Василь, отъ 29 ноември 1915 год.; Старши адютантъ капитанъ Петровъ Христо, отъ 16 май 1916 год.; и. д. дивизионенъ лѣкаръ санитарния подполковникъ д-ръ Неновъ Борисъ, отъ 11 декември 1916 год.; дивизионенъ интендантъ подполковникъ Кюлевъ отъ 9 септември 1916 год.; дивизионенъ инженеръ подполковникъ Кабакчиевъ Маринъ, отъ 6 септември 1916 год., дѣловодителъ — ковчежникъ Петъръ Кръстевъ Роплевъ, отъ 10 септември 1916 год. (следующия месецъ замѣненъ съ Никола Г. Поповъ); за воененъ кореспондентъ прикомандиранъ данѣчния войникъ отъ 4. допълн. рота Ракитинъ

Никола Василевъ, отъ 12 септември 1916 год.; младши адютантъ поручикъ Влаховъ Димитъръ отъ 15. септември с. г.; началникъ на военно-пощенската станция, класенъ чиновникъ Начевъ Сотиръ, отъ 9 септември с. г.; счетоводителъ Петровъ Никола, отъ 18 септември, а помощникъ-счетоводителъ Н. Нейковъ, отъ 16. сжций; офицеръ за поръчки зап. поручикъ Дипчиковъ Александъръ Николовъ, отъ 14 сжций и за преводчикъ по нѣмски езикъ прикомандированъ старши подофицеръ отъ 11. Маршевъ полкъ Начевъ Никола, отъ 20 септември с. г.

На 9 септември 1916 година се заповѣда да се сформирова при дивизията и се сформироваха още следните учреждения:

Дивизионенъ огнестрѣленъ паркъ и паркова рота (функциониратъ отъ 20 септември 1916 год.);

Дивизионенъ продоволственъ транспортъ (функционира отъ 6 септ. с. г.).

Интендантска полурота (функционира отъ 5 септември с. г.);

Санитаренъ паркъ и санитаренъ транспортъ (сформированъ отъ 11 октомври с. г.).

1/12, 2/12 и 3/12 питателни пунктове (функциониратъ отъ 30 окт. с. г.). $\frac{2}{4}$ полска болница, приспособена за да може да послужи и като дивиз. лазаретъ; и

1/12 и 2/12 полски болници (функциониратъ отъ 24 декември с. г.).

Частитъ се попълниха съ хора, въоръжение и всичко необходимо за да се доведатъ до състояние, да бждатъ годни за действие, а именно:

1) Позиционото 8 с/м. не с. с. банжово артил. отделение (командиръ подполковникъ Тодоръ Петровъ) е окончателно сформировано отъ 14 априлъ 1916 год.

2) Дадоха се по една моторна лодка въ разпореждането на началниците на Сомовитски, Никополски и Ломски гарнизони, и на коменданта на Свищовското пристанище, за да имъ послужатъ при охранението и наблюдението на брѣгътъ.

3) 5. не с. с. артил. отделение (командиръ подполковникъ Търчановъ Иванъ), което бѣше въоръжено съ 8.7 с/м. не с. с. орджия (се превържжи на 2 септември 1916 год. съ полски с. с. орджия (12 с. с. 7.5 с/м сръбски орджия).

4) Попълниха се съ офицери и началстващи долни чинове новосформированитъ картечни роти въ 6 и 11 Маршеви полкове и въ 9. опълченски полкъ, презъ юлий 1916 година.

5) На 5 августъ 1916 година 6 Маршевъ полкъ изпрати въ 9 опълченски полкъ, числящитъ се въ него 1000 челоѡка опълченци и запасни войници отъ по старитъ набори, а се попълни съ 562 редници отъ 40 на-

боръ, пристигнали отъ 35 допълнающа дружина (6 дивизионна областъ).

6) Пристигнаха на 11 августъ с. г. 1800 млади войници, отъ 40 наборъ, отъ 1, 7 и 8 дивизионни области и се дадоха за попълване: 1000 челоѡка въ 6 Маршевъ полкъ и 800 въ 11 Маршевъ полкъ.

7) Отъ 25 августъ с. г. сж сформировани, отъ специално подготвени войници, хелиографни станции, по една въ Орѣховски и Гигенски и две въ Ломски гарнизони.

8) На 25 августъ с. г. сж снабдени гарнизонитъ съ по два бинокли за службата по наблюдателнитъ постове.

9) Попълненъ офицерския съставъ на частитъ на 9 септември с. г. съ преведени отъ 1, 2, 4, 5, и 6, дивизионни области, всичко 34 офицери.

10) Превържжени сж отъ 9 септември с. г. а) 6 — дюймовата мортирна батарея отъ Видинския крѣпостенъ полкъ, въ Ломския гарнизонъ, въ 4—орждийна 8.7 с/м. не с. с. батарея и б) 9—фунтовата 6—орждийна батарея отъ Видинския крѣпостенъ полкъ, въ Орѣховския гарнизонъ въ 6—орждийна 8 с/м не с. с. батарея.

11) Пристигнаха презъ септември сжщата година и се дадоха въ частитъ за взводни командири 69 строеви офицери кандидати и старши подофицери и 18 нестроеви офицерски кандидати, свършили курса на школата за запасни офицери.

12) Сформирова се на 31 октомври с. г. въ Ломския гарнизонъ картечна група за позиционно действие.

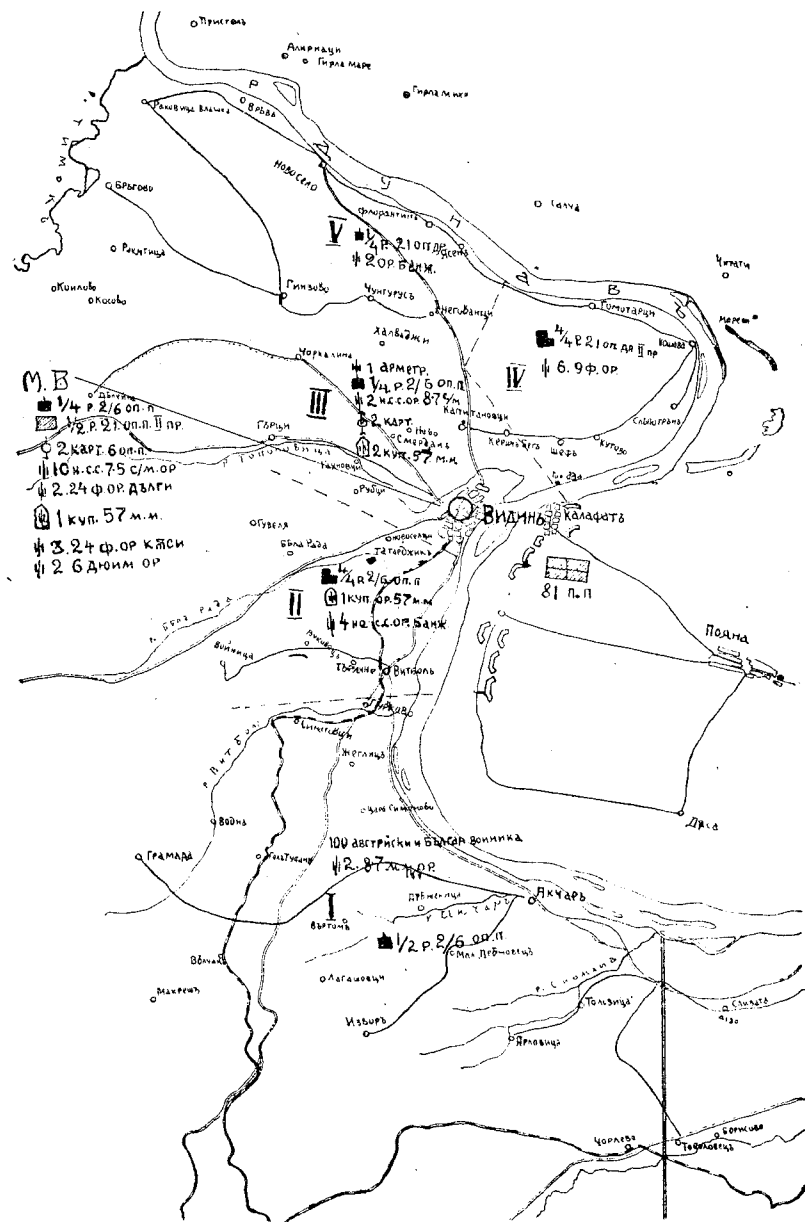
13) Презъ августъ с. г. дадено на частитъ и на гарнизонитъ 2 телеграфни и 16 телефонни апарати, съ кабелъ и други принадлежности.

14) Попълнени частитъ съ недостигащото имъ облѣкло и впрѣгатни и товарни коне и мулета.

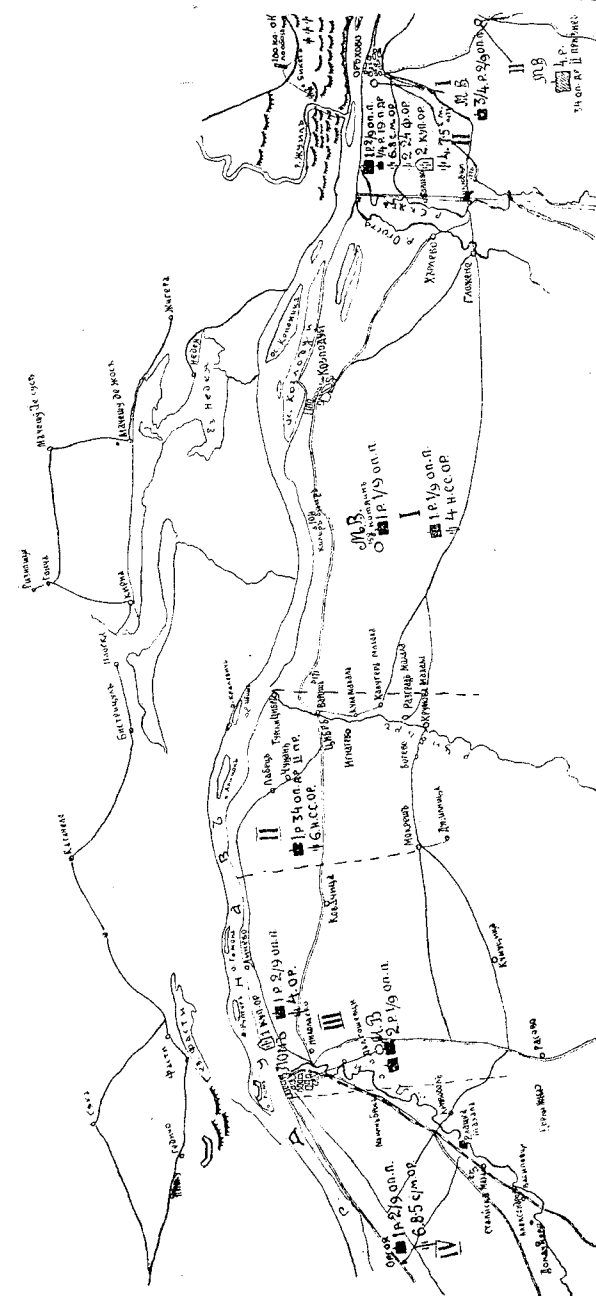
15) Съ медикаменти, превързочни материали и пр. дивизията се попълни отъ базисния санитаренъ складъ презъ октомври с. г.

16) Пристигна въ състава на дивизията на 30 ноември 1916 година 1 пионерна рота.

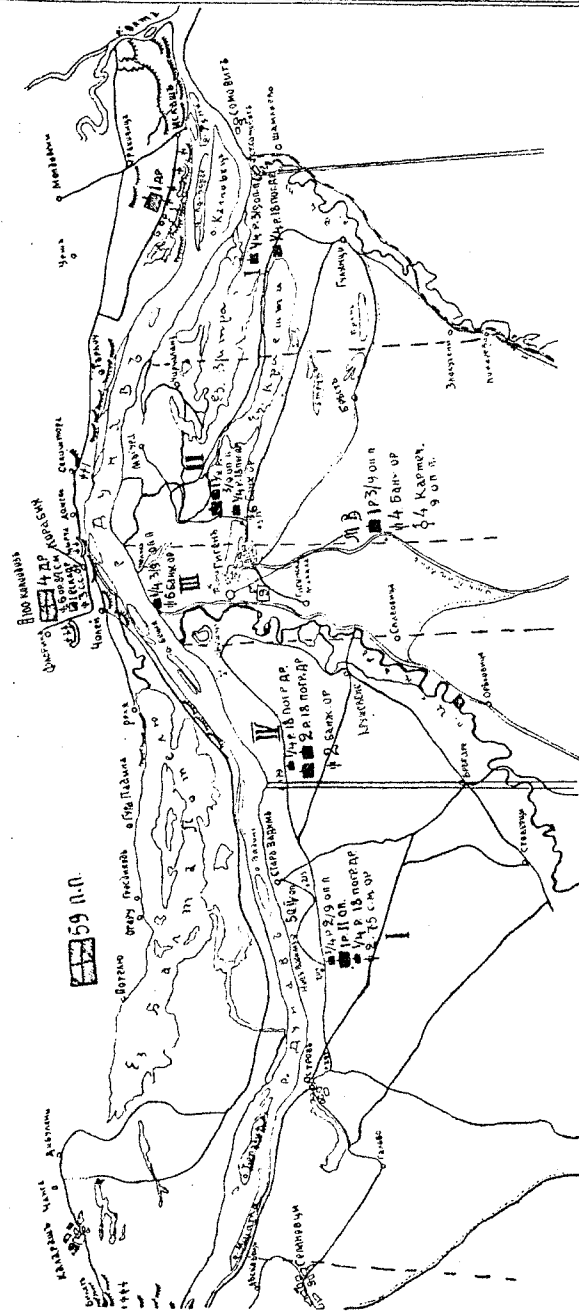
Следъ всичко това, счете се, че дивизията е достатъчно попълнена и засилена за да бжде годна за действия.

(кроки № 1)

(Продължение отъ кроки № 1)

(Продължение отъ кроки № 2)

II

ОХРАНЯВАНЕ ДУНАВСКИЯ БРѢГЪ

Задача на гарнизонитѣ по Дунавския брѣгъ. Измѣнения въ състава и подчинение Видинския укрепен пунктъ. Разположение. Подчиненостъ. Деятелностъ. Укрепяване. Предизвиквания и война.

Задачата на всѣкои гарнизонъ бѣше: Да изучи основно своя участъкъ за да опредѣли вѣроятнитѣ пунктове, гдето противника би се опиталъ да направи прѣправа. Отъ резултата на това проучване и въ зависимостъ отъ относителната важностъ на разнитѣ пунктове, началницитѣ на участъцитѣ да разрешатъ въпроса на колко ротѣ да възложатъ непосредственото наблюдение на Дунава и колко да оставятъ въ свое лично разпореждане нѣкъде по-назадъ въ централно положение за по-лесно и по-бързо притичане на помощъ на застрашения пунктъ. Най-внимателно наблюдение отсрѣщния брѣгъ и събиране сведения. Сжщо поддържане сигурната и постоянна връзка между постовѣтъ въ своя участъкъ и съ сѣсдинитѣ участъци, а сжщо и въ дълбочина и същаба на дивизията въ Плѣвня (сигнализация, вежи, жонна, летяща поща, телеграфи, телефони и др.). Проучване мѣстността въ тила на участъцитѣ, съ цель за опредѣление пунктоветѣ и позициитѣ за указване отпоръ, ако противника би успѣлъ да премине Дунава, до пристигане части отъ маневренитѣ войски. Укрепяване тѣзи пунктове.

Измѣнения въ състава и подчиняване Видинския укрепен пунктъ на 12 пех. дивизия. Следъ преименоването на дивизията отъ 12. сборна въ 12 пехотна, следъ засилването, преформирането и уреждането ѝ за успѣшни действия, първоначалния ѝ съставъ се значително измѣни. По главнитѣ промѣни бѣха следнитѣ:

1) Отъ 30 ноември 1915 год. се дадохъ въ разпореждане на дивизията разположенитѣ въ нейния районъ 18. погранична дружина и 1 рота отъ 19 погранична дружина, само въ нестроево отношение т. е. касателно мѣроприятията по охраняване на границата.

2) Състоящия къмъ дивизията 7 коненъ полкъ (командиръ подполковникъ Китанчевъ) излѣзе отъ състава на дивизията на 7. януари 1916 год. а вмѣсто него дойде 1 коненъ полкъ (командиръ полковникъ Кметовъ) отъ 17. януари до 28 юлий 1916 г., когато е билъ замѣненъ съ 5. коненъ полкъ (командиръ подполковникъ Атанасовъ), въ съставъ 2 строеви и 1 картеченъ ескадронѣ.

3) 8. Маршевъ полкъ заминалъ на 6. декември 1915 г. за попълване 8. пех. Тунджанска дивизия.

4) Дадена на 16 декември 1915 год. въ разпореждането

на дивизията, въ случай на нужда, 34 допълняюща дружина.

5) На 16. декември 1915 год. е разформирана въ гр. Орѣхово 36. опълченска дружина отъ 2. призивъ.

6) Една батарея отъ 5. не с. с. артилерийско отдѣление на 4 януарий 1916 год. е испратена въ г. Кладово въ разпорежданието на Моравската инспекционна област, а вмѣсто нея дошла на 2 февруари с. г. една батарея отъ 11 Македонска дивизия.

7) Сформированитѣ въ София две 6—орждийни 8 с/м. банжови батареи, на 23. априлъ 1916 год., заедно съ Гигенската батарея, съставиха отдѣлението на подполковникъ Тодоровъ.

8) 9. Маршевъ полкъ (една дружина) на 26. юний 1916 год. заминалъ за Моравската инспекционна област, като окупационни войски.

9) Отъ 9 опълченски полкъ (шестъ роти) сжщо заминали на 25 юний с. г. за Нишъ.

10) На 27 юлий с. г. се формира новъ 11 опълченски полкъ отъ три дружини, взети по петъ роти отъ 6 и 9. опълченски полкове.

11) Формира се новъ 11 Маршевъ полкъ отъ 4, 17 и 34 допълняюща дружини.

12) 6. и 11. Маршеви полкове излѣзоха отъ състава на дивизията на 22 октомври 1916 год. и заминаха за Добруджанския фронтъ, кждето влѣзли въ състава на Сборната дивизия.

13) 6. и 9. опълченски полкове се преформираха въ 3-дружиненъ съставъ.

14) Района на Свищовския, Никополския и Сомовитския гарнизони се зае отъ 27. августъ 1916 год. отъ 115 германски опълченски полкове, а къмъ 12. дивизия се предаде Видинския укрепенъ пунктъ отъ 30. августъ с. год.

Къмъ 1 септември 1916 год. дивизията се състоеше отъ:

Щаба на дивизията,

6 Маршевъ полкъ 3 дружини,

11 Маршевъ полкъ 3 дружини,

5 коненъ полкъ 2 строеви и 1 картеченъ ескадронъ,

9 допъл. пионер. рота 1 рота (въ Никополския гарнизонъ),

5 не с. с. полско артил. отдѣление 3 батареи,

Гигенски гарнизонъ.

Орѣховски гарнизонъ.

Ломски гарнизонъ.

Видински укрепенъ пунктъ.

Разположение. На 1. септемврий 1916 год. 12. пех. дивизия е била разположена така:

1) Гигенски гарнизонъ — полковникъ Цвѣтановъ Иванъ.

3 дружина отъ 9 опълч. полкъ 3 роти.

Картечната рота отъ 9 опълч. полкъ 4 картеч.
Банжовото артилер. отдѣление — 18 орждия.

Всичко 3 роти, 4 картечници, 18 орждия.

Отбранява участъка отъ устието на р. Витъ до вис. 179 източно отъ с. Стари Вадинъ изключ.

2) Орѣховски гарнизонъ — Полковникъ Сиромаховъ Димитъръ

Отъ 2 друж. на 9 опълч. полкъ 2 роти

7.5 с/м не с. с. батарея 6 орждия

Артил. група отъ Видинския крепостенъ полкъ 10 орждия

Всичко 2 роти и 16 орждия

Отбранява участъка отъ вис. 179 до р. Огоста и поддържа връзка съ маневр. група въ с. Бѣла-Слатина

3) Ломски гарнизонъ — Полковникъ Парасковъ Пантелей,

1. дружина отъ 9 опълч. полкъ 4 роти

Отъ 2 друж. на 9 опълч. полкъ 2 роти

Отъ 34 опълчен. дружина 1 рота

Артил. група отъ Вид. креп. пол. 18 орждия

Допълн. ескадр. отъ 2 коненъ полкъ 1 ескадр.

Всичко: 7 роти, 18 орждия, 1 доп. еск.

Отбранява участъка отъ р. Огоста до р. Скомля и поддържа връзка съ маневр. група въ с. Бѣла-Слатина.

4) Видински укрепенъ пунктъ — Генералъ-майоръ Янковъ

Отъ 6 опълченски полкъ 1 дружина

3 допълняюща дружина 1 дружина

Картечна команда 4 картечници

Артилерия 30 орждия

Всичко 2 дружини, 4 картечници и 30 орждия

Отбранява участъка отъ р. Скомля до р. Тимокъ

5) Маневрени войски

а) Майоръ Цековъ

2 друж. отъ 6. Марш. полкъ 1 дружина

Отъ 5. с. с. артил. отдѣл. 4 орждия

Всичко 1 дружина и 4 орждия

Разположени около с. Бѣла-Слатина. Взема мѣрки за изучаване пжтищата въ участъка между р. Голѣмъ Искъръ и р. Цибъръ

б) Полковникъ Тричковъ Григоръ

6 Маршевъ полкъ 2 дружини

11 Маршевъ полкъ 3 дружини

Картеч. роти на 6. и 11. маршв. полкъ 8 картечници

5 с. с. артилерийско отдѣление 8 орждия

5 коненъ полкъ 2 ескадрона, 8 картечници

Всичко 5 дружини, 16 карт., 8 орждия 2 ескадр.

Разположени около гр. Плѣвенъ.

6) Частитѣ отъ 18. и 19. погранични дружини продължаватъ да изпълняватъ пограничната служба, а въ случай на действия, се подчиняватъ на оня гарнизонъ, въ участъка на който се намиратъ.

По-подробното разположение на частитѣ отъ крайдунавскитѣ гарнизони и разпредѣлението имъ по участъцитѣ и подучастъцитѣ се вижда въ приложеното кроки № 1. на стр. 232, 233 и 234.

За да могатъ да бждатъ по съевременно поддържани гарнизонитѣ край Дунавския брѣгъ, сметено бѣ за необходимо и бѣ молено на 28 августъ 1916 год. да се реши да се измѣсти на по подходяще мѣсто — новъ центъръ на участъка на дивизията, маневрената група, нахлуваща се въ Плъзенъ. Предполагаше се да се установи при гара Червенъ-Брѣгъ.

Подчиненостъ. Първоначално 12 пехотна дивизия бѣше подчинена на командующия на 3 отдѣлна армия. Обаче съ пристигането на командующия съединенитѣ войски Генералъ Фелдмаршалъ Фонъ Макензенъ на 2 септември 1916 год. дивизията влѣзъ въ прѣко подчинение на щаба му. Но това бѣше само за нѣколко дни, понеже на 6 септември с. г. германския генералъ отъ инфантерията Кошъ обяви, че е приелъ командването на германската група Кауфманъ съ подчинената ѝ крепостъ Русе, 12 българската дивизия съ подчинената ѝ крепостъ Видинъ, Импер. и кралев. Дунавска флотилия, групата на Импер. и Кралев. Генералъ Гаугелъ и германската моторна флотилия *)

Деятелностъ. Частитѣ на крайдунавскитѣ гарнизони до 1 септември 1916 год. изпълняваха възложенитѣ имъ задачи да изучаватъ участъцитѣ си, да охраняватъ брѣгътъ, да събиратъ сведения за противника да обучаватъ и подтягатъ частитѣ си да укрепяватъ позициитѣ си, да поправятъ пѣтищата и пр. А тѣзи въ маневренитѣ групи усилено се обучаваха, особено пехотнитѣ Маршеви полкове, които първи бѣха повикани за действия съ 3 армия въ Добруджа.

Разположенитѣ при гари и пристанища части бѣха временно използвани, по заповѣдъ, като работници за товарене и разговарване на вагони и шлепове; сжщо въ разнитѣ магазини.

При обучението често се правиха упражнения въ отбранителнитѣ участъци, щото пехотата чрезъ подаване пробни тревоги, особено нощно време, да могатъ частитѣ

*) Групата на генералъ Кошъ се наричаше „Генерално командование 521 а (корпусъ) до преминаването на р. Дунавъ при Свищовъ, а следъ това се наричаше и така, и „Дунавска армия“.

бързо да заематъ вѣроятнитѣ и удобни за преминаване отъ противника Дунавски мѣста. Сжщо за осигуряване връзка между поддръжжитѣ и маневренитѣ войски.

Правѣха се и упражнения по ръководене артилерийския огънь, като се даваха по нѣколко бойни изстрели, първо отъ отдѣлна батарея, а после и отъ цѣлия участъкъ.

При упражненията се настояваше за съгласуване действията на пехотата съ артилерията.

Укрепяване. Бѣше се успѣло да се укрѣпи първата линия, по предварително одобренъ отъ щаба на 3 армия проектъ и се почна втората.

Предизвиквания и война. Първоначално отношенията съ ромѣнитѣ бѣха приятелски. Избѣгваха се всѣкакви недоразумения съ разнитѣ погранични власти. Едвамъ къмъ срѣдата на май 1916 год. ромѣнитѣ почнаха да се раздвижватъ; почна да се забелѣзва, че построяватъ окопи срещу с. Бешлии, стоварятъ войници отъ влакъ въ г. Корабия, които се окопаваха край брѣгътъ; сжщото и на северъ отъ гр. Зимничъ.

Къмъ 26 май 1916 год. за разположенитѣ на ромѣнскитѣ войски по лѣвия брѣгъ на Дунава, срещу нашитѣ гарнизони, имаше следнитѣ сведения:

1) Въ Зимничъ: 22 пех. полкъ въ съставъ 1500-2000 души, 8 орджия, 1 ескадронъ отъ 50 коника и 2 прожектори. Артилерията и прожекторитѣ сж разположени на позиции източно и западно отъ Зимничъ.

2) Въ Корабия, 2 дружини отъ 19 пех. полкъ (постоянното му квартироване въ гр. Каракалъ). Отъ тия дружини има изпратени роти по селата, които периодически се смѣняватъ.

3) Край с. Изласъ (срещу Сомовитѣ) една рота се окопава.

4) Пристигнали: Задъ Турно Магурели, с. з. при с. с. Долно и Горно Шагара, сж разположени на бивакъ: 19 пех. полкъ, 20 пех. Телиормански полкъ, 4 артилерийски полкъ (съ дълги орджия), една картечна рота (4 картечници), едно аеропланно отдѣление отъ 6—7 парчета, 54 автомобили и три пионерни дружини отъ Телиорманската мѣстност. Освенъ това на изтокъ и на западъ отъ горнитѣ две села и въ дълбочина на 2—3 км. били разположени на позиции куполни орджия добре замаскирани. Задъ поменатитѣ села имало единъ обозъ, натоваренъ съ металически лодки-понтони за мостъ, койго щѣлъ да замине неизвестно за кждѣ. Преди 10 дни пристигналъ 20 коненъ полкъ, въ съставъ около 200—300 коня, който се спрѣлъ и разположилъ на горепоменатия бивакъ.

5) Предъ с. Челей, срещу Гигенския постъ, на 25 май се окопавала една пехотна рота.

6) *Срещу Ломъ*: Въ с. Балеши имало една рота отъ пехотенъ полкъ, като постояненъ гарнизонъ.

7) *Срещу Видинъ*: Въ Калафатъ сж 71 и 31 пехотни полкове. Отъ първия били пратени малки групи по всички села край Дунава, Отъ Калафатъ до с. Читати, а отъ втория — отъ Калафатъ до с. Байлещи включително.

На 7 юний 1916 год. границата съ Ромъния се затвори за неопредѣлено време и се откри пакъ на 26 юний с. г., като се пушаха пжтници да минаватъ само презъ Ломъ и Сомовитъ. А отъ 16 юлий с. г. съвсемъ се затвори.

Ако и обявяването войната отъ Ромъния на Австро-Унгария да стана на 27 августъ 1916 година, но още на 17 сжщия месецъ германската моторна лодка, предадена на Никополския гарнизонъ, биде обстреляна съ залпове отъ ромънския постъ, предъ с. Фламунда, срещу островъ Припумъ при Ерменлуйски постъ, отъ които залпове е пробита на 7 мѣста. Сжщо така идящитъ отъ горе 3 австрийски парахода съ 2 моторни лодки сж били обстреляни отъ ромънитъ съ пехотенъ огънь при канала Фламунда. Тѣ отговорили съ киртченъ огънь и успѣли да взематъ, отъ пристанището Турно-Магурели 2 шлепа, които превозили на нашия брѣгъ, а други 5 шлепа потопили, следъ което заминали надолу.

Отъ 1 септемврий 1916 год., отъ когато ромънитъ вече се намиратъ въ война съ България, престрелкитъ съ пушеченъ и артилерийски огънь, нападенията и демонстрациитъ зачестиха и станаха непрекъснати. За тѣхъ ще се изложи по-подробно въ следната глава.

И така, отъ 1 септемврий 1916 год. ние сме въ война съ Ромъния. Следъ като вече 11 месеца водимъ непрекъснатата борба срещу многобройни противници за освобождението на поробена и окървавена Македония, нашия северенъ съседъ, мислейки, че българската армия е вече изтощена, не можѣ да устои на изкушението да повтори пжкления си планъ отъ 1913 год. Съ едно нечувано нахалство и безсрамие надменна Ромъния, безъ да ни обяви война, бомбадира нашитъ крайдунавски градове и на нѣколко пжти напада пограничнитъ ни части северно отъ Варна. Но на това дрѣзко предизвикателство побърза да отговори съ достоинство и да потърси удовлетворение за 1913 год. нашата 3 армия.

ПРЕМИНАВАНЕ Р. ДУНАВЪ

Демонстрации. Преминеване при Зимничъ. Щаба на 12 пех. дивизия въ гр. Свищовъ. Назначение. Преминаване на ромънска територия. Приемане други части. Предвижение нашитъ части отъ крайдунавскитъ гарнизони и настигане дивизията.

Споредъ както се каза по-горе, войната между България и Ромъния е обявена на 1 септемврий 1916 г. Отъ този день на после, почти всѣкои день, се води огнена борба между дветъ страни, особено между дветъ артилерии. Това се вижда и отъ заповѣдта по Действующата армия № 761 отъ 26 мартъ 1917 год., въ която е обявено, че крайдунавскитъ гарнизони сж въ военни действия отъ 1 септемврий 1916 год. Нашата стрелба е насочена по неприятелскитъ шлепове, параходи, лодки, команди, които се окопаватъ, желѣзно-пжтни влакове, обози и пр. А ромънитъ обстрелватъ нашитъ команди, които се окопаватъ, бомбардиратъ градоветъ Видинъ, Ломъ и Орѣхово, стрелятъ по работници въ полето и пр. Отъ артилерийската стрелба сж предизвикани пожари въ населенитъ пунктове, но сж били навреме потушавани. За да се запазятъ градоветъ ни по дунавския брѣгъ отъ разрушението на бомбардировката, молено е изпращането въ Орѣхово и Ломъ едно далекобойно орждие, за да се принуди неприятелската артилерия да се оттегли по на северъ, но такива не се изпратиха. Освенъ това, въ втората половина на септемврий 12. дивизия бѣ даже отслабена, като отъ маневренитъ войски се взеха и опжтваха за въ 3 армия въ Добруджа: на 20. септемврий 6. маршевенъ полкъ, на 21. сжщи 11. маршевъ полкъ и на 25. сжщи, дветъ батареи на 5. с. с. артилерийско отдѣление. Въмѣсто излѣзлитъ части се искаха други и се съобщи, че ще пристигнатъ отъ София два опжлченски полка, но не пристигнаха.

Ромънската пехота е обстрелвала нощно време всички кжщи на нашитъ крайбрѣжни градове, гдето се е забелѣзвала свѣтлина и населението бѣше принудено да затикне съ черги и рогозки всички прозорци, които сж обжрнати къмъ ромънския брѣгъ. Това изпита и самъ началника на дивизията, когато при една обиколка на гр. Орѣхово, ромънитъ стреляха въ прозорцитъ на квартирата му и коршумитъ паднаха вжтре въ стаитѣ.

Въ това сжщото време се засили и аеропланната дейностъ отъ дветъ страни.

Демонстрации. За да се прикрие проектираната прерава презъ р. Дунавъ и съ цель за въвеждане неприятеля въ заблуждение и за приковаването му и поставяне въ невъзможность да движи частитъ си, бѣше наредено да се правятъ често демонстрации за преминаване на части отъ разположенитъ на разни пупктове по дѣсния

брѣгъ на рѣката наши гарнизони и завладяване нѣкои острови и срещуположния брѣгъ.

Още на 19 септември 1916 год. се заповѣда на Видинския укрепенъ пунктъ и на гарнизонитѣ Ломски, Орѣховски и Гигенски да взематъ бързи мѣрки, щото чрезъ демонстрации, видими разузнавания, видими натрупвания на войскови части и показване приготовления за минаване Дунава, да се прикове вниманието на противника и то на такива мѣста, които нѣма да попрѣчатъ на бъдащитѣ военни операции, съ целъ да се задържатъ неприятелскитѣ войски по Дунавския брѣгъ. На 9 октомври с. г. допълнително се заповѣда на началницѣ на участъцитѣ да продължаватъ да правятъ опити за минаване Дунава, съ целъ да се всѣе суматоха въ редоветѣ на неприятелскитѣ войски.

Подобни демонстрации действително се правиха достатъчно, като началницѣ на крайдунавскитѣ гарнизони предприемаха въ разни времена преминавания на ромънския брѣгъ. Между тѣхъ като по-результатни заслужаватъ да се отбелѣжатъ следнитѣ три случая:

1) На 6 септември 1916 год. началника на Орѣховския гарнизонъ образувалъ доброволчески отрядъ отъ 25 опълченци-доброволци снабдени съ по 150 патрона по 2 бомби и инструменти за прерѣзване синджиритѣ на котвитѣ, билъ натоваренъ на 4 лодки и въ 10 ч. 30 м. сл. пл. миналъ на неприятелския брѣгъ, който отъ по-рано билъ очистенъ чрезъ точната ни артилерийска стрелба. Отряда като стигналъ тамъ, забилъ български флагъ на неприятелския брѣгъ, откачилъ парахода „Therese“ отъ ромънското пристанище Бикетъ и съ гърмогласно ура го прекарала на нашия брѣгъ, дѣто билъ кръстенъ „Орѣхово“ *).

2) На 29 септември с. г. 6 монитори отъ Австро-Унгарската Дунавска торпедна флотилия извършиха смѣло и успѣшно нападение върху ромънското пристанище Корабия, срещу Гигенъ, като отчасти разрушиха и пристанището, причиниха въ градътъ голѣми пожари, унищожиха голѣмо число неприятелски параходи, отвлечеха 8, отчасти натоварени шлепа, които откараха къмъ Сомовитъ. Запалили неприятелскитѣ параходи зацъ острова; населението въ паническо бѣгство напустнало гр. Корабия и с. с. Челей и Орля и заминало за вътрешността. Съ всичко това

*) Този параходъ е построенъ въ 1894 год., има дължина 27 метра и палубна широчина 6 м., дълбокъ съ фалшъ-борта 3-75 м., съ подводна частъ 2'15 м. при водоизмѣстимостъ 90 тона, вмѣстимостъ 73 тона. Типъ морски (винтови), товаренъ реморкьоръ. Машината му е вертикална съ три цилиндри, компаундъ, съ двойно разширение и окладилникъ. Машината му развива 120 конски сили. Има единъ паренъ котелъ съ два пещи и една димова трѣба.

се причинило на неприятеля голѣма вреда, а отъ наша страна нѣма никакви жертви въ хора и материали. Това действие на флотилията има такива грамадни успѣхи, защото бѣ подкрепено съ голѣма тактичностъ и успѣшенъ огънь отъ нашитѣ батареи на Гигенския участъкъ, които заставиха неприятелскитѣ батареи да замѣлчатъ. Затова е обявена на 30 септември писменна благодарностъ на артилерията отъ командира на корпуса (Главно командуване 52). гр. Плѣвенъ 30. 9. 1916 год.

До 12. пехотна дивизия.

Изказвамъ своята най-голѣма признателностъ на Императорската Кралска Дунавска Торпедна флотилия за нейното вчерашно смѣло и успѣшно предприятие срещу пристанището Корабия. Чрезъ унищожаването на голѣмо число неприятелски параходи и отвлечането на 8 отчасти натоварени шлепа ще причини на Ромънцитѣ голѣма вреда, до като отъ наша страна, вследствие умѣлото водене на мониторингата група, не се установиха никакви жертви въ хора и материали. Едновременно изказвамъ най-горещъ признателностъ на българскитѣ бѣтери отъ Гигенския участъкъ, които съ голѣма тактичностъ подкрѣпиха *) атаката на Дунавскитѣ монитори и съ успѣшенъ огънь принудиха неприятелскитѣ батареи да замѣлчатъ.

Генералъ отъ пехотата
Кошъ.

3) На 2 октомври с. г. въ 4 часа 30 м. пр. пл. 10 войници-доброволци отъ Видинския укрепенъ пунктъ, съ 2 лодки, преминали Дунава и заели неприятелския островъ „Малъкъ Калафатъ“.

Когато се проектираше сжщинското преминаване на нашитѣ войски на ромънския брѣгъ при Свищовъ-Зимничъ, щаба на корпуса съ заповѣдь № 231 на 31 октомври 1916 год. заповѣда: Положението по Дунава въ района на 12 пех. дивизия. около 5 ноември, да бѣде такова, че да приковава противника и да бѣде този последния силно обезпокояванъ. По поводъ на тази заповѣдь началника на дивизията нареди следното: Къмъ 4 ноември началницѣ на гарнизонитѣ и на укрепления пунктъ Видинъ да предприематъ демонстрации и действия, които да приковатъ противника, находящъ се срещу района имъ, да го застрашатъ съ едно преминаване на противоположния брѣгъ и да не му даватъ възможностъ да премѣства войскитѣ си. Препорѣчва се на Гигенския гарнизонъ да премине на противоположния брѣгъ съ частъ отъ войскитѣ си. Челей въ западна посока по край Дунава. На Орѣховския гарнизонъ — да заеме островъ Попадия. Операциитѣ да се подготвятъ и поддържатъ отъ артилерийски огънь.

*) Вземането участие въ това дѣло на артилерията на Гигенския отбранителенъ участъкъ бѣше заповѣдано отъ щаба на дивизията по своя инициатива.

Отъ гарнизонитѣ и отъ Видинския укрепенъ пунктъ се представиха следнитѣ проекти, по които щѣха да произведатъ заповѣданитѣ демонстрации.

1) Въ Гигенския участъкъ.

Демонстрацията да се извърши съ 1 $\frac{1}{2}$ погранична рота и две картечници срещу с. Орлея. Ще се мине презъ нашия островъ срещу с. Бешлии, на който ще останатъ дветѣ картечници, а пехотата ще премине презъ срещуположния островъ на неприятелския брѣгъ. Задача: Да се пленятъ пограничните постове въ участъка, срещуположенъ на Вадимъ-Бешлии. Демонстрацията ще се подпомага отъ 4 орджия отъ Бешлийскитѣ височини, две орджия отъ „Катеринския връхъ“, две между него и шосето и останалитѣ две картечници — между шосето и устието на р. Искъръ. Всичкитѣ 8 орджия ще държатъ подъ огънь зоната между с. с. Челей и Орля. Начало 4 часа сутринта на 4 того. Ротата при с. Мжгура и 4-тѣ орджия откриватъ огънь на 4 того сутринта, като обстрелватъ зоната между Корабия и Гърково. Преправата ще стане безъ артилерийска подготовка, за да не направимъ противника бдителенъ. Огъня ще се открие следъ преминаване на частитѣ на срещуположния брѣгъ. При появяването на голѣми сили, нашитѣ части отстъпватъ на острова и продължаватъ огъня и на следующия день.

Този проектъ се удобри съ следнитѣ добавки: На 4 того да се води съ прекъсване артилерийска и пушечна престрелка въ участъка, източно отъ Корабия и се демонстрира въ този участъкъ, за привличане вниманието на противника въ тази посока. Преминаването на ромънския брѣгъ да стане на 4 срещу 5 того. Да се използватъ широко ржчнитѣ бомби и сигнализацията.

2) Въ Орѣховския участъкъ.

Проектирано е на 3 того презъ нощта да се направятъ десантъ на островъ Попадия, като се заеме съ една опълченска рота. Половина рота ще се постави въ верига на 2 сѣци на севоро-източния край на острова Масата и една рота (отъ 1 $\frac{1}{2}$ опълчение). На брѣга южно отъ Попадия въ окопитѣ. Десанта ще се поддържа съ огънь отъ две картечници отъ северо-източния край на островъ Масата. 7.5 см. батарея ще бъде разположена по взводно, източно отъ училището въ с. Островъ, въ Селановската батарея и долу при брѣга, южно отъ островъ Масата, около постъ № 28. 8 см. взводъ ще бъде на мѣстото на източната батарея. Въ бойна частъ на дѣсния и лѣвия участъкъ на позицията по $\frac{3}{4}$ рота. Въмѣсто гарнизонна поддръжка, призоваватъ се отъ околнитѣ села хора за една рота отъ II опълчение. За целта се издава специална инструкция. Новитѣ батареи се свързватъ съ телефонъ. Използватъ се широко ракетитѣ и ржчнитѣ бомби.

Десанта ще ръководи майоръ Златаровъ. Самия десантъ ще се командва отъ ротния командиръ.

Този проектъ се удобри съ следнитѣ добавки: на 4 того и следнитѣ дни да се демонстрира около и въ устието на р. р. Огоста и Скжта за привличане вниманието на противника въ тази посока. Завладяването на островъ Попадия да стане презъ нощта срещу 5 того, въмѣсто 3 того. Опълчението II призивъ да се не повиква и да не му се даватъ бойни задачи.

3 Въ Ломския участъкъ.

На 4 того въ 5 часътъ преди пладне ще се заеме островъ Рупторъ, северо-западно отъ с. Долно Лицево, за въздействие на неприятелскитѣ войски, находящи се на островъ Ломъ. Другаде мѣстността не позволява минаване поради наводнението и блатистата почва. Въ момента на пренасяне войскитѣ по Дунава съ лодки, демонстрира се срещу островитѣ северно отъ Козлодуй и Лабецъ и С.—И отъ Козлодуй, като се открива ефикасенъ огънь по тѣхъ и цѣлата линия, ако противника се обади съ такъва, или открие присѣтствието си.

Дадоха се отъ дивизията следнитѣ указания по този проектъ: Демонстрацията срещу островитѣ С. — И отъ Козлодуй и северно и северо-източно отъ Лабецъ да почнатъ на 4 того и продължаватъ и презъ следнитѣ дни. На 5 того да се открие съсрѣдоточенъ огънь по островитѣ срещу Ломъ и позициитѣ при Гидичу. Презъ нощта на 5 срещу 6. — демонстрация срещу сѣщитѣ и ако се удаде, да се завладѣе островъ Рупторъ. Демонстрациитѣ да продължатъ и презъ следнитѣ дни. При действията да се даде широко приложение на ржчнитѣ бомби и сигнализацията.

4. Въ Видинския участъкъ.

Най-първо се дава да се разбере, че тия дни ще се направи минаване на войскитѣ отъ укрепления пунктъ на Ромънския брѣгъ въ околността на Калафатъ. Демонстрацията се извършва така: Събиратъ се и се превозватъ много лодки отъ единъ пунктъ на другъ по сухо и по Дунава, като че скрито, а въ сѣщностъ да ги забележи противника; докарва се отъ Чифтелеръ и параходчето „Борисъ“ съ единъ празенъ шлепъ до западната страна на островъ Малъкъ Калафатъ. Събиратъ се лодки и плотове при островитѣ Голно и Богданъ, като се усилюва и гарнизона на тия три острова. На 4 и 5 того се стреля отъ всички орджия, които сѣж срещу поменатитѣ три острова, а особено срещу Голно. Отъ Чифтелерската батарея нѣма да се стрѣля, за да не се предизвика неприятелския огънь срещу нашитѣ и Австро-Унгарскитѣ параходи и шлепове. Ще се направи предвижение отъ едно мѣсто на друго на войски, орджия и обозътъ; задъ островитѣ но-

щемъ ще се чука и трака, като че се приготвятъ мостове. Въ градътъ и околността ще се увеличи оживлението.

Този проектъ се удобри отъ дивизията съ следнитъ добавки: Да се открие артелирийски огънь и пушеченъ, на 4 того отъ фронта Кошава — Ново-село и се продължава и презъ следнитъ дни. Проектираната демонстрация за 4 и 5 да се извърши на 5 и 6 того. Войскитъ стъ Богданъ, ако могатъ да минатъ на ромънския брѣгъ съ целъ да пленятъ нѣкои ромънски постове и се възвърнатъ. При тѣзи действия да се употребятъ широко ржнитъ бомби и сигнализацията.

На 3 ноември, отъ щаба на корпуса се отложи, до нова заповѣдъ, произвеждането на горнитъ демонстрации. А на 7 сжщий се дадохъ отъ дивизията допълнителни указания на началниците на Орѣховския и Гигенския участъци за следното: Когато се получи заповѣдъ за изпълнение възложенихъ задачи, взвода отъ с. Вадимъ да премине презъ острова на ромънския брѣгъ, да плени ромънскитъ тамъ постове и настѣпи въ западна посока. Едновременно съ това, отъ кмъ кота 179 да премине на ромънския брѣгъ и настѣпи въ източна посока взводъ отъ 18 погранична дружина. Тѣзи два взвода да бждатъ въ връзка помежду си при действията.

Все въ свръзка съ проектиранитъ демонстрации началника на Видинския укрепенъ пунктъ донесе на 12 ноември, че отъ дълги наблюдения върху противника билъ констатиралъ, че преминаването на Дунава не може да се извърши благополучно въ всѣкои моментъ, а само въ удобенъ такъвъ, а именно въ дъжделиво и вѣтровито време, защото въ тъмни, но тихи нощи, самата вода блѣщи и прави да се забелѣзва движението не само на лодки, но и отдѣлни дървета, по които неприятеля открива често стрелба. Съ това началника на пункта пита: може ли въ удобенъ моментъ да предприеме минаване на отсрѣщния брѣгъ, или трѣбва да чака общото разпореждане. Отговори му се, че вънъ отъ разпоредената обща демонстрация, за която ще се чака заповѣдъ, може да предприеме други по свое усмотрение.

На 18 ноември с. г. 12 пехотна дивизия биде предупредена отъ щаба на корпуса, че проектиранитъ демонстрации скоро ще се възпроизведатъ, за което ще се съобщи единъ день по рано. Заедно съ това се заповѣдваше: Демонстрациитъ при Бешлии, Орѣхово и Вадимъ трѣбва да се почнатъ въ голѣмъ размѣръ. При продължителенъ и силенъ огънь, главно въ участъцитъ Бешлии и Орѣхово, да се предприеме минаването на Дунава чрезъ заемането на острови. Всички приготовления, нужди за целта, трѣбва веднага да се почнатъ.

На 21 ноември, съгласно заповѣдта № 313 отъ щаба на корпуса, заповѣда се на началниците на крайдунав-

скитъ участъци да извършатъ демонстрациитъ, като предвиденото на 4 того, да се извърши на 22 сжщий, а предвиденото за презъ нощта на 4 срещу 5, да се извърши презъ нощта срещу 23 сжщий.

Демонстрациитъ въ района на Видинския укрепенъ пунктъ се отмѣниха като ненужни, понеже отъ щаба на корпуса съобщиха, че германската пехота била стигнала северно отъ г. Крайова, а конницата — западно отъ сжщия градъ.

Въ гарнизонитъ на Гигенъ и Орѣхово произвеждането на демонстрациитъ се изрази въ следното:

1) Една рѣта отъ Гигенския участъкъ премина и се затвърди на лѣвия брѣгъ на Дунава, на 3 кил. юго-западно отъ с. с. Челей и Орля, като залови 10 пленници отъ 59 ромънски резервенъ опълченски полкъ, но атакувани отъ превъзходни сили, отстъпили по полунощъ.

2) Ржководителя на десанта при Орѣховския гарнизонъ майоръ Златаревъ праща една рота (5 рота отъ 9 опълченски полкъ), подъ команданта на ротния командиръ поручикъ Ганевъ Ганчо Боневъ *) която трѣгва въ 1 часа презъ нощта отъ юго-източния брѣгъ на българския островъ Масата (3 километра източно отъ Орѣхово) и съ съдействието на една полурота, две картечници и една батарея отъ брѣгътъ заематъ безъ истрелъ и съ викозе ура, презъ нощта на 22 срещу 23 ноември, островъ Попадия, разположенъ не много далеко североизточно отъ островъ Масата, дето пренасятъ и една картечница. Островъ Попадия, дългъ около 5 кил. и широкъ до 800 метра, обрасълъ съ гъста гора, преплетена съ повой и трѣстика, се охраняваше отъ неприятелски постове, разположени срещу направени просѣки; дунавския пѣкъ лѣвъ брѣгъ срещу него, бѣ покритъ съ окопи, частъ отъ които винаги биваха заети. Презъ денътъ на 23 ноемврий въ 3 ч. и 30 м. сл. пл. се направи опитъ да излѣзе единъ взводъ на ромънския брѣгъ, обаче това не успѣ. Но и безъ това тази демонстрация прикова и притегли на този

*) Този офицеръ винаги се отличаваше съ своята храбростъ и смѣлостъ и затова бѣше избранъ за преправата. Въ това трудно предприятие за нашитъ опълченци, повечето отъ които презъ живота си не бѣха влизали въ лодки, той най-добре съзнаваше силата и значението на личния примѣръ отъ страна на началника и затова влѣзе въ една отъ най-преднитъ лодки, плувнали въ нощната тъмнина, подъ неприятелския огънь, къмъ острова. Въ стремлението и бързината си прѣвъ да слезе отъ лодката на острова той падналъ въ Дунава и съ голѣми усилия можалъ да се спаси. Мокъръ до коститъ, той презъ нощта и цѣлия день на 23 ноемврий отлично командувалъ ротата си за очистиране острова отъ неприятеля. Въ послѣдствие, на 28 дскември 1916 г. поручикъ Ганевъ биде тежко раненъ въ боя и следъ нѣколко дни почина.

пунктът още около две неприятелски роти съ две картечници. „Огличилитъ се опълченци отъ 5 рота бидоха наградени съ 15 кръста „за храброст“. Въ сжщото време единъ взводъ опълченци атакува и зае Вадимския островъ и срещния брѣгъ безъ, съпротива като изгони постоветъ му.

Поеминаване Дунава при Зимничъ. Още на 21 ноемврий 1916 год., преди произвеждане демонстрациитъ, щаба на корпуса бѣ съобщилъ, че германската пехота стигнала северно отъ Крайова и частитъ отъ дивизията бѣха предупредени, че следъ демонстрациитъ, възможно е предвижение. Заповѣда имъ се да взематъ всички подготовителни мѣрки за пътуване, като иматъ предъ видъ, че съ пехотата ще трѣгне и по-голѣмата частъ отъ артилерията, особено 75 см., 8 см. и 87 см. батареи. Даже се заповѣда да се изпратятъ още тогава отъ Видинъ за Ломъ две дружини и всички батареи, които могатъ да се запрѣгнатъ, предпочително съ 75 см. орджия, като се има предъ видъ, че и отъ Ломъ ще продължатъ пътуването по-нататѣкъ. Такива заповѣди последваха после и за останалитъ гарнизони. Дунавския брѣгъ остана да се охранява отъ пограничнитъ роти.

Отъ всичко това ставаше явно, че дивизията ще се препрати презъ Дунава и ще воюва въ Ромъния.

Преминаването на Дунава отъ българскитъ войски, числящи се и образуващи ядрото на Дунавската армия, ще остане единъ отъ голѣмитъ исторически факти въ войната и денѣтъ на това минаване, 23 ноемврий — една отъ свѣтлитъ дати на българската военна история.

Самото преминаване при Свищовъ Зимничъ станало при следнитъ обстоятелства: Следъ като стотици орджия се настаняха на избранитъ позиции и тѣхнитъ гърла се насочиха къмъ целта и следъ като пристигнаха назначенитъ за преправата части, опредѣли се денѣтъ и часѣтъ за преправата и се заповѣдаха демонстрациитъ, за които се каза по-горе.

Онова, което правеше това епохално събитие велико и трогателно, оѣ че съдбата е опредѣлила шото „чичовцитъ“ — бацитъ на българскитъ герои, да прегазятъ първи тихия бѣлъ Дунавъ. Още рано сутрнѣта, преди разсъмване, колоната на старцитъ отъ 2 опълченски полкъ, безшумно, съ една мила тържественостъ, се бѣше проточила по шосето, отъ с. Царевецъ за Свищовъ. Колоната свила въ дѣсно отъ шосето и се спуснала по Текиръ-Дере за пункта на десанта — устието на Текиръ-Дере въ Дунава. Тукъ настанала гробна тишина; всички съ затаено дишане очаквали условния знакъ за почване десанта. Дошелъ опредѣления часъ и преминалъ, а условния знакъ не се подава. Всички разбрали, че гжстата мъгла е причината. Не следъ много внезапно свѣтнала ракета (условния знакъ) и въ мигъ екнали стоманенитъ гърла. Скоро нашата

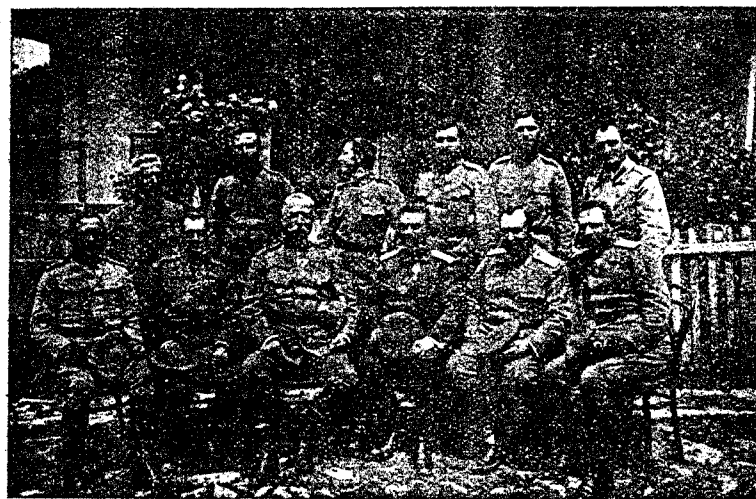
мощна артилерия подготвила и улеснила задачата на пехотата. Тогава настѣпилъ най-величествения моментъ на това събитие. Мъртвия до тогава Дунавъ оживѣлъ, весело заплескали водитъ му и радостно той понесълъ старитъ войни. Гледката е величествена! Каго отъ невиделица плувнали стотици лодки къмъ вражеския брѣгъ, които бързо се надпреварвали коя първа да стигне. Зловещъ звукъ процѣпилъ въздуха и неприятелски снарядъ плѣсналъ въ водата, следъ него втори, трети, но лодкитъ вече стигнали. Кракѣтъ на опълченеца вече сгазилъ земята на подлия съседъ и громко ура се чуло всрѣдъ адския тътнежъ на множеството топове. Стоварили първитъ храбреци лодкитъ бързатъ назадъ за новъ товаръ, други пъкъ пълни летятъ, теглени отъ моторни лодки за ромънския брѣгъ. А всрѣдъ този роякъ отъ лодки, гордо плуваатъ австрийскитъ манитори, които бѣлватъ огънь отъ стоманенитъ си гърла. Заедно съ това задаватъ се и моторнитъ лодки, що влачатъ готовия гигантски желѣзенъ мостъ, който трѣбваше въ скоро време да свърже двата брѣга на рѣката.

2. Опълченски полкъ билъ вече цѣлъ на ромънската земя, но задачата му не е свършена. Трѣбва да се прогони противника окончателно, да се заеме г. Зимничъ, за да се даде възможностъ да се построи моста, по който да минатъ останалитъ войски. Преследвани отъ нашитъ вериги ромънитъ бѣгали. Тѣ се спрѣли едва задъ непробродимия каналъ, що прегражда пътя за Зимничъ, кждето се опитаха да ни спратъ, но и тази прѣчка бѣ предвидена отъ по-рано: носели се плаващи мостчета; но българина нѣмаше търпение да се бави съ тѣхъ, а съ мощно ура, съ натѣкнати ножове и подпомагани отъ картечния огънь, вихрено преминали старцитъ презъ двата желѣзни моста надъ този каналъ и противника билъ прогоненъ, а Зимничъ заетъ.

Полка спрѣлъ на северъ отъ града, гдето и почналъ да се окопава. Въ лѣво отъ него имало една германска опълченска дружина, но дѣсния му флангъ билъ изложенъ. За тази целъ изпратили една рота да атакува и превземе селото Зимницелеле. Тя скоро изпълнила блѣсташе тази задача. Бидейки контра атакувана тя отбила кърваво неприятелската атака и запазила селото. Така затвърденъ полка прекаралъ първата нощъ на влашка земя, а на другия денъ, още на разсъмване заминалъ още напредъ, заедно съ части отъ 1 Софйска дивизия, които преминали Дунава въ 3 часа сл. пл. Заедно съ тѣхъ преминали и 217 германска пехотна дивизия, 115 германски пехотенъ полкъ, конната дивизия на генералъ-майоръ Графъ фонъ деръ Голцъ и 26 турска пехотна дивизия. 25 пех. Драгомански полкъ отначано е билъ предназначенъ да остане въ Свищовъ, за корпусенъ ре-

зервъ, но после и той преминал на лъвия бръг на Дунава.

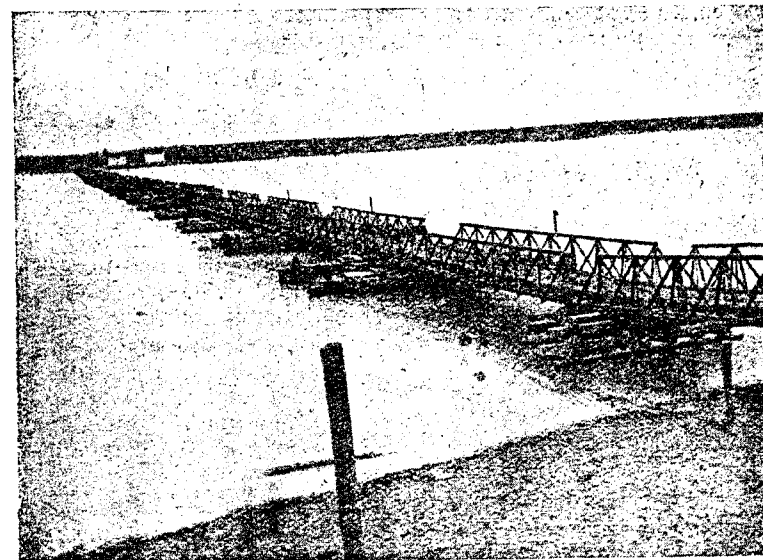
Щаба на 12 пех. дивизия в Свищовъ. На 22 ноември щаба на 12 пех. дивизия бѣше предупреденъ отъ щаба на корпуса да бѣде готовъ, за да се отправи, при говикване, за Свищовъ, а на 24 сѣний въ 10 часа пр. пл. трѣгна отъ Плѣвенъ и пристигна сѣния день при щаба на корпуса, дето бѣше и Фелдмаршалъ фонъ Макензенъ. Щаба се помещаваше въ една къща, въ лозята, на височинитѣ южно отъ гр. Свищовъ. Тукъ началника на дивизията получи заповѣдь да премине веднага на лъвия бръгъ на р. Дунавъ, въ гр. Зимничъ, дето да приеме пехотнитѣ части отъ генералъ-майоръ фонъ деръ Голцъ, който остава да командува конницата. Получи се и оперативна заповѣдь по корпуса, съ която се даваше задачата и нсвата организация на дивизията.

Полков. М. Кабакчиевъ — Див. Инженсръ, Полк. Шойлековъ начал. артилерията генералъ Г. Абаджиевъ — н-къ на дивизията, Подпол. Куюмджиевъ — н-къ щаба, Сан. Полков. Д-ръ Неновъ, майоръ Петровъ Стар. Адютантъ, Поручикъ Ал. Дипчиковъ офицеръ за поръчки поручикъ Влаховъ — Мл. Адютантъ и други.

Назначение. Споредъ заповѣдта по корпуса отъ 24 ноември, 12 пех. дивизия трѣбва на 25 того въ 9 ч. пр. пл. да заеме участъка, на който е 2 опълченски полкъ на лъвия бръгъ на р. Дунавъ.

Премиване на ромънска територия. Още вечерта на 24 октомврий щаба на дивизията премина съ моторна лодка въ Зимничъ (моста бѣше готовъ на 25 сѣний). Началника на дивизията се среща съ генералъ Голцъ, отъ когото прие тѣзи отъ преправилитѣ се пех. части, които влизатъ въ негово подчинение.

Мостътъ надъ р. Дунавъ отъ Свищовъ за Зимничъ.

Приемане други части, при движение нашитѣ части отъ крайдунавскитѣ гарнизони и настигане дивизията. Споредъ заповѣдта на корпуса отъ 24 ноември, къмъ 12 дивизия се предаватъ следнитѣ войсковы части:

а) 25 пех. Драгомански полкъ — 4 дружини (командиръ подполковникъ Цаневъ), заедно съ щаба на втора бригада отъ 1 пех. Софйска дивизия — полковникъ Цонковъ.

б) 2 пех. опълченски полкъ — 4 дружини (командиръ полковникъ Комсиевъ).

в) Частитѣ, които до сега бѣха въ разпореждане на дивизията. Отъ тѣхъ да се превезатъ по желѣзницата отъ Ломъ: 6 опълченска дружина, 1 дружина отъ 9 опълченски полкъ и 21 опълченска дружина, както и подвижнитѣ (запрѣгнатитѣ) батареи отъ Видинския укрепенъ пунктъ и отъ Ломския гарнизонъ. А 2. дружина отъ 9. опълченски полкъ съ подвижнитѣ батареи отъ Орѣховския гарнизонъ, 3. дружина отъ сѣния полкъ и 8.7 с/м. батарея отъ Гигенския гарнизонъ, да се отправятъ по сухъ пѣть за Свищовъ и отъ тамъ за Зимничъ.

г) 3 отдѣление отъ 65 германски полски артилерийски резервенъ полкъ (7, 8 и 9 батареи) — командиръ капитанъ фонъ Глински, една лека муниционна колона, една с. с. батарея отъ 5 с. с. артилерийско отдѣление, една 7.7 с/м. с. с. и една 7.5 с/м. с. с. батареи отъ отдѣлението на майоръ Треневъ, една 10 с/м. гермарска батарея —

командиръ капитанъ Хашдормъ, една 10 с/м. австрийска батарея, две германски полски 15 с/м. гаубични батареи и една австрийска 15 с/м. гаубична батарея.

- д) Една пионерна рота отъ първа пионерна дружина.
- е) Една австрийска пионерна рота.
- ж) Два австрийски мостови взвода (екипажи).
- з) Тежъкъ прожекторенъ взводъ 42 и 57.
- и) Едно германско телефонно отделение и
- к) $\frac{2}{6}$ полска болница.

Дивизията, съ разполагаемитъ части, на 25 сжщия зае участъка на 2 опълченски полкъ, а частитъ, споменати въ пунктъ в, пристигнаха впоследствие постепенно и се присъединяваха къмъ дивизията въ походитъ. Така напримеръ: На 6 декември настигнаха дивизията при с. Добрени отъ 9 опълченски полкъ щаба на полка, нестроевата и картечната рота, щаба на 3 дружина, 9 рота и двъ взвода отъ 8 рота. А въ време на боя на 2 декември бѣше пристигнала при с. Била и веднага влѣзе въ боя 2 дружина отъ сжщия полкъ, съ две не с. с. батареи.

Отъ горното е ясно, че 12 пех. дивизия, заедно съ настѣпването въ неприятелската страна се и сформироваха и биеше. Частитъ пристигаха постепенно и се лѣпеха къмъ дивизията. Едвамъ къмъ края на декември 1916 год. тя имаше при себе си интендантство и продоволственъ транспортъ, но безъ опредѣленъ стилъ и база, а разчиташе изключително на мѣстнитъ сръдства. Болницитъ ѝ се формироваха въ това време въ София. Пехотата се състоеше по голѣмата частъ отъ стари опълченци, частъ отъ артилерията — съ не с. с. орждия, а кавалерия съвсемъ нѣмаше. Въпрѣки всичко това, тя, споредъ както ще се види по нататъкъ изпълни съ честъ всички възложени ѝ задачи.

2. Опълченски полкъ се предаде къмъ 25 Драгомански и съставиха двата полка бригадата на полковникъ Цонковъ.

Заетитъ въ неприятелска територия позиции се затвърдиха. Въ дѣсно отъ 12 пех. дивизия бѣше 1 пех. Софийска дивизия, а въ лѣво — 217 пех. германска дивизия. Още по въ лѣво се насочваше за гр. Александрия 26 пех. турска дивизия.

БОЕВЕ ПРИ МАРША КЪМЪ БУКУРЕЩЪ

Навлизана въ Ромъния на 26. 27. и 28 ноември 1916 год. Бой на 29 ноември при с. с. Пжнглеши и Била. Бой на 30 ноември при с. с. Сингурени, Стжнеши и Епурещи. Бой на 1 декември при сжщитъ села. Бой на 2. декември при сжщитъ села и при с. Сгжиджрачи. Бой на 3 декември при сжщитъ села. Заклучение за боеветъ при марша за Букурещъ.

Положението на 25 ноември бѣше следното:

Неприятеля се оттеглилъ въ северо-западна посока. Предполага се, че 1 ромънска конна дивизия се намира при гр. Александрия, отъ нея 3 бригади — въ село Смардиоаза. 54 германски армейски корпусъ (четири пехотни дивизии) е достигналъ въ участъка Раделени — Драгошани. Корпуса Шметовъ е достигналъ западно отъ Рошиори-де Веде.

Разузнавателнитъ ескадрони настѣпватъ по посока на гр. Александрия.

Войскитъ на нашата Дунавска армия днесъ настѣпиха 1 пех. Софийска дивизия къмъ с. Брагадирулъ; 217 германска пехотна дивизия къмъ с. Смардиоаза; 12 пех. дивизия се съсрѣдоточи при Конакъ-Фотино готова за походъ. Щаба на дивизията — въ гр. Зимничъ.

На 26 ноември. 12 пех. дивизия извърши настѣпателно подходно движение, съгласно заповѣдта на дивизията № 16, по пѣтя: Бивака източно отъ Конакъ-Фотино между — селското шосе гр. Зимничъ — с. Брагадирулъ — южно отъ с. Ралещи.

Съ достигането при с. Брагадирулъ, по личната заповѣдъ на командующия Дунавската армия, авангарда се отклони въ северо-западна посока, по долината на р. Ведеа, за с. Червениа. Тукъ отъ състава на дивизията се отдѣли и предаде къмъ 1 Софийска дивизия една 10 с/м. австрийска батарея. Като достигна колоната съ авангарда си при с. Брагадирулъ въ 1 ч. 30 м. сл. пл., изпрати се отъ главнитъ сили една рота въ дѣсно странично прикритие съ цель да огледа гората, източно отъ пѣтя Контеши-Червениа, въ която не се оказа противникъ.

Въ 6 ч. 30 м. сл. пл. авангарда на дивизията достигна северо-източно отъ с. Червениа, като зае линия за охранението: М-ла Кжлиней коти 80, 85 и 76, а главнитъ сили се установиха за ношуване на бивакъ северо-източно отъ селото на около 1 $\frac{1}{2}$ кил. Щаба на дивизията ношува въ с. Червениа.

27 Ноември. Забелязана бѣше на 25 того слаба ромънска кавалерия въ долината на р. Ведеа при с. с. Брагадирулъ и Контеши. Вчера при с. Смардиоаза, следъ

слаба съпротива, противникът е отблъснат въ северна посока. Кавалерийската дивизия на Графъ Голцъ заела височинитъ източно и северно-източно отъ с. Тиганещи 26. пех. турска дивизия, на пжтъ за гр. Александрия стигнала с. Смардиоаза.

Днесъ дивизиитъ настъпватъ: 1. Софийска дивизия въ дѣсно отъ 12. пех. дивизия, а 217 германска дивизия — въ лѣво отъ нея. 12 дивизия продължи настъпателното си походно движение отъ бивака източно отъ с. Чървениаа, по междуселския пжтъ за с. Какалеци. Марша се извърши бавно, понеже дивизията бѣше насочена, както и вчера, по единъ само пжтъ (въ една колона) съ голѣма дълбочина.

Дивизията ношува на бивакъ северно отъ с. Какалеци, съ охранение отъ авангарда на линията: отъ низината — 2 (която е на единъ килм. отъ kota 90) — kota 92 — къмъ kota 85, сѣверо-западно отъ с. Бутинеиулъ. Главнитъ сили напушатъ северно отъ с. Какаленци, а щаба на дивизията — въ сѣщото село.

28. Ноемврий. Противника отстъпва въ сѣверо-западна посока. Гюргево и Драганещи сж заети отъ нашитъ войски. Дунавската армия настъпва: 12. пех. дивизия за с. с. Стоенещи-Пжнгжлещи; въ дѣсно отъ нея 1. пех. Софийска дивизия за с. Кжлугарени, а въ лѣво — 217 пехотна Германска дивизия за с. Гимпази. 26. пех. турска дивизия остава въ гр. Александрия.

Днешния настъпателенъ маршъ на 12. дивизия се извърши съгласно заповѣдта на дивизията № 21. До ж. п. линия Александрия — Гюргево дивизията пжтува въ една колона по междуселския пжтъ, който поради гжстата и влажна мъгла се бѣше разкалялъ. Мина се по другъ пжтъ по — назападъ и близо къмъ Трестеникулъ-Попеши, понеже избрания по картата пжтъ: бивака-kota 83, сѣверо-западно отъ гара Кириакулъ, на терена несъществуваше — бѣше изоранъ. Пжтя на мѣста се губеше въ нивитъ, което затрудняваше и забавяше пжтуването, особено на тежката артилерия въ тази безъ пжтища мѣстность.

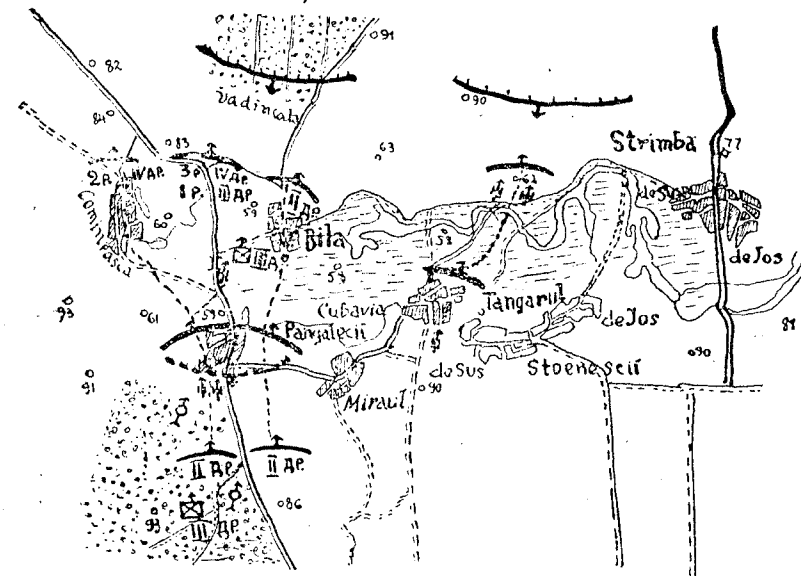
Авангарда стигна до ж. п. линия едвамъ въ 12 ч. по обѣдъ. Отъ тукъ, западно на два километра отъ гара Кириакулъ, се отдѣли дѣсната колона въ составъ: една дружина и една батарея. Въ 6 ч. сл. пл. авангарда на лѣвата колона премина презъ с. Джиоланулъ-Пжнггалъ, а въ 6 ч. 30 м. сл. пл. се установи на бивакъ за ношуване западно отъ селото на 1 кил. Дѣсната колона трѣбваше да достигне на 8 кил. южно отъ с. Пжнгжлещи, на кръстопжтя въ гората, Огарка, но това не ѝ се удаде и тя ношува на 3 кил. южно отъ горни пунктъ, по-назадъ по пжтя. Щаба на дивизията ношува въ с. Джиоланулъ-Пжнггалъ.

Н1 29 ноемврий 1916 год. при с. с. Пжнгжлещи и Била.

Този бой при с. Пжнгжлещи, на 30 кил. югозападно отъ Букурещъ бѣ първия бой на 12 дивизия.

Въ 1 ч. 25 м. пр. пл. се заповѣда по телефона на началницитъ на колонитъ да трѣгнатъ въ 8 часа преди пладне въ сѣщия редъ, за достигане обектитъ си — с. Пжнгжлещи и с. с. Тангжрулъ и Стоенещи. Въ време на това движение произлѣзе авангардниятъ брой при с. с. Пжнгжлещи и Била.

Колонитъ на дивизията настъпиха въ 8 ч. пр. пл. въ следния редъ: а) *Лѣва колона*. Авангардъ — подполковникъ Цановъ: 25 пех. Драгомански полкъ (3 дружини), 3 германско артилерийско отдѣление, отъ 65 полкъ съ лека муниционна колона — по пжтя с. Пжнгжлещи — с. Била — срѣдната буква d отъ надписа gergan — kota 83 — западно отъ kota — 87 — за с. Сингурени. Главни сили — полковникъ Цонковъ: 2. опълченски полкъ, една 10 с/м. Германска батарея, три 15 с/м гаубични батареи, една 8.7. с/м. не с. с. батарея и една 7.7 с/м. с. с. батарея — по пжтя на авангарда. б) *Дѣсна колона*. — майоръ Цоневъ: 1. дружина отъ 25. пех. Драгомански полкъ и 5 батареи отъ 5 полско с. с. артилерийско отдѣление — по пжтя: кръстопжтя въ гората Огарка — kota 90 — kota 90 — с. Тангжрулъ — kota 62 — kota — 80 — kota 87 на с. Кржгуриле. — Щаба на дивизията следва съ главнитъ сили на лѣвата колона.

Кроки № 2

Описание на мѣстността. Мѣстността, по която се движеха колонитѣ представлява едно плато, което постепенно отъ югъ къмъ северъ слабо се подига и като достигне до линията на с. с. Пжнгжлещи — Тангжрулъ — Стоенещи, стрѣмно се спуска въ долината на р. Кжлнистеа. Платото въ западната си частъ е запълнено съ гжстата и едра гора Тангжрулъ, а източно отъ с. Жиоланулъ — Пжнгжлъ — отъ горитѣ — Тешила и Огарка. Шосето Гюргево — Пжнгжлещи — Гимпаци минава по срѣдата на платото въ посока отъ юго—изг. къмъ с.—з. Долината на р. Кжлнистеа между с. с. Пжнгжлещи — Тангжрулъ — Стоенещи, има посока отъ западъ къмъ изтокъ, перпендикулярна на посоката на настѣпление; срѣдна ширина около 2 — 3 кил. Тя е запълнена съ малки блатата и почти цѣлата е тинеста и непроходима; сжщо така и рѣката съ своето тинесто дѣно и низки брѣгове е сжщо така непроходима; движението е възможно само въ известни посоки и на много мѣста само по мостове, най-солидниятъ е камениятъ мостъ на шосето между с. с. Пжнгжлещи и Била надъ самата р. Кжлнистеа. Последния представлява сжщинска открита тѣсна Съ изключение на споменатитѣ гори, останалата частъ на платото, южно отъ рѣката, е почти равна, открита и разработена. На северъ отъ рѣката мѣстността постепенно и бавно се подига въ северна посока. Северно и северо-източно отъ отъ с. Била, непосредствено на лѣвия брѣгъ на долината, започва кадастрираната гжста и непроходима гора, която заедно съ тая при с. Гимпаци, представляватъ добра позиция за отбрана съ фронтъ на югъ, както и въ последствие я заеха ромънитѣ, за да спратъ нашето настѣпление. По южния брѣгъ на долината, въ скатовеѣ, сж наредени отъ западъ къмъ изтокъ с. с. Пжнгжлещи, Миржулъ, Тангжрулъ и Стоенещи, а отъ северъ — Кжминяска, Била и Шричба. По голѣмата частъ отъ населението бѣше избѣгало, съ изключение това на с. Била.

Боя на лѣвата колона. Въ 9 ч. 12 м. пр. пл. когато челния отрядъ отъ авангарда на лѣвата колона се доближава къмъ с. Пжнгжлещи, патраулитѣ веднага се натъкнаха на противникъ, който е заелъ южната окрайнина на селото и бѣха обстрелвани съ пушеченъ огънь. Силитѣ и състава на противника не можаха още да се определятъ.

Въ 9 ч. 30 м. пр. пл. положението на странитѣ бѣше следното: Предниятъ отрядъ (4. дружина отъ 25 пех. Драгомански полкъ, съ две картечници) развърнатъ въ боенъ редъ, заемаше позиция на около 1000 и. южно отъ с. Пжнгжлещи, а авангарда (2 и 3 дружини отъ сжщия полкъ, съ 4 картечници, 3 полски с. с. германски батареи) и главнитѣ сили (2. опълченски полкъ, съ останалата арти-

лерия) — въ походенъ редъ за моментъ се установиха въ окрайнината на гората, южно отъ с. Пжнгжлещи въ сжщия редъ. Въ сжщото това време една батарея отъ авангарда излѣзе на позиция непосредствено задъ предния отрядъ и въ 9 ч. 55 м. даде първия истрѣлъ по противника въ окрайнината на с. Пжнгжлещи. Въ 10 ч. 15 м. пр. пл. отъ авангарда излѣзоха на позиция и останалитѣ две батареи и откриха огънь; въ сжщото време и 2 дружина отъ 25. пех. Драгомански полкъ се развърна въ боенъ редъ, като удължи предния отрядъ въ дѣсно и източно отъ шосето Гюргево — Пжнгжлещи. 3. дружина остана въ поддръжка на другитѣ две.

Въ 10 ч. 30 м. пр. пл. и неприятеля откри артилерийски огънь, по оценката, на който се установяваше, че неговитѣ батареи се намиратъ нѣкъде задъ рѣката Кжлнистеа.

Авангарда настѣпи решително напредъ; противникътъ следъ слабъ отпоръ очисти с. Пжнгжлещи и отстѣпи къмъ с. Била. Въ 11 ч. 30 м. нашитѣ вериги преминаха с. Пжнгжлещи.

Отъ заловенитѣ пленици не може точно да се установи кои ромънски части действуватъ срещу нашата 12 дивизия; едни твърдѣха, че е 47. пех. полкъ съ две полски с. с. батареи, вече отстѣпили къмъ с. Била и с. Кжминяска, а други подържаха, че сж 2. кавалерийска дивизия (спешена) и 44. и 46. пех. полкове, пристигнали презъ нощта отъ къмъ Пределъ.

Когато бойната частъ на авангарда премина с. Пжнгжлещи, което е разположено на южната височина надъ долината и, което бѣше запалено, натѣкна се на блатистата мѣстность въ долината на рѣката. Независимо отъ това и противникътъ засили своя артилерийски огънь, за което, до като се извършваше рекогносцировката на подлежащата мѣстность и се установи положението на противника, тя зае северната окрайнина на сжщото село и започна да се окопава.

Въ това време — 1 ч. сл. пл. — главнитѣ сили на колоната се превдигнаха напредъ и въ сборенъ редъ се установиха южно отъ с. Пжнгжлещи, а 10 с/м. с. с. батарея и две 15 с/м. гаубични батареи излѣзоха на позиция южно отъ сжщото село, съ заповѣдъ да откриятъ, съвмѣстно съ полскитѣ батареи, огънь съ цель да обстрѣлятъ съ силенъ огънь загнѣздилиятъ се противникъ въ село Била и с. Кжминяска, а така сжщо и неприятелската артилерия на позиция с. — и. отъ с. Кжминяска, та по този начинъ да подготвятъ дебуширането на авангарда презъ плотинитѣ и моста, които се обстрѣлваха ожесточено отъ противника.

Въ 1 ч. 30 м. сл. пл. биде забелязана една дълга неприятелска колона (пехота, артилерия и обозъ), около два полка, въ движение отъ къмъ с. Кжминеаска въ С. — И. посока къмъ гората, която е северно отъ с. Била. Колоната въ кжсо време се изгуби. Поради неготовността за стрелба на нашата далекобойна 10 с/м. батарея, не можа да успѣе да бжде колоната обстрелена.

Въ 3 ч. сл. пл., когато атаката биде подготвена съ артилерийски огънь, авангарда настъпи бързо и стремително напредъ презъ мостовѣтѣ и следъ 2-часовъ бой успѣ да завземе съ една дружина с. Била, съ две роти южната окрайнина на с. Каминеаска, съ три роти пространството между горнитѣ села и три роти останаха въ полкова поддръжка въ западната окрайнина на с. Била, а една полска германска с. с. батарея излѣзе на позиция до моста, на линията на полковата поддръжка. Презъ нощта дружината при с. Кжминеаска, атакува и зае селото, като плени две полски орждия и петъ ракли на неприятелската позиция С. — И. отъ селото.

Нощта настъпи, наложи се да се установи авангарда на това мѣсто, здраво да се закрепи и вземе най-сериозни мѣрки за охранение, като влѣзе въ връзка въ дѣсно съ дѣсната колона и въ лѣво съ 217 п. германска дивизия. На главнитѣ сили отъ лѣвата колона — 2. опълченски полкъ се заповѣда да заеме северната крайнина на с. Пжнгжлещи и да се укрепи, а артилерията да заночува на позициитѣ си.

Боя на дѣсната колона. До с. Тангжрулъ колоната не срещна сериозенъ противникъ, освенъ отдѣлни неприятелски патрули, които набързо се оттегляха въ северна посока. Кота 62, северно отъ с. Тангжрулъ, бѣ заета отъ една неприятелска дружина, но обстрѣлена мощно отъ с. с. батарея, биде заставена да отстъпи въ северна посока и въ 5 ч. 30. м. сл. пл. колоната зае височината 62, затвърди се и пренощува на тая позиция.

Въ 2 ч. 35 м. сл. пл. дѣсната колона бѣ усилена съ една 7. 7 с/м. батарея отъ отдѣлението на майоръ Треневъ и една рота отъ 2. опълченски полкъ — всички отъ главнитѣ сили на лѣвата колона, но тѣ се присъединиха къмъ дѣсната колона едвамъ въ 7 ч. 30 м. сл. пл. Това усиляване се наложи предъ видъ възможността да се яви срещу тая колона по-силенъ противникъ.

И така, колонитѣ заночуваха: дѣсната — на кота 62 северно отъ с. Тангжрулъ, а лѣвата — авангарда ѝ на линията на с. с. Била и Кжминеаска, а главнитѣ ѝ сили — на северната окрайнина на с. Пжнгжлещи. Заповѣда се колонитѣ да поддържатъ връзка по между си и дѣсната — съ лѣвата колона на 1. пех. Софийска дивизия (3 бри-

гада), а лѣвата — съ 217 пех. германска дивизия. Щаба на дивизията ношува въ с. Пжнгжлещи.

Презъ нощта противникътъ отстъпи въ северна посока.

Загуби: Отъ 25. пех. Драгомански полкъ — убити 6 и ранени 62 войници. Отъ 2. опълченски полкъ и отъ артилерията нѣмаше загуби.

Противника даде повече отъ 400 жертви — убити и ранени.

Трофеи: Две полски с. с. орждия, 5 ракли, 1 предникъ и 1 телеметъръ.

Пленени: 5 офицери, 1 офицерски кандидатъ и 100 войници.

Изстреляно: патрони за пушки 23,560 и за картечници 15,350.

Вижъ кроки № 2 на стр. 255.

Бѣй на 30 ноември 1916 год. при с. с. Сингурени, Стжнещи и Епуреци.

Остоятелства, при които произлеже боя. На 29 ноември противникътъ бѣ битъ по цѣлия фронтъ на Дунавската армия. Предъ фронта на 12 дивизия противникътъ (части отъ 21. пех. Ромънска дивизия) битъ на 29 ноември при Пжнгжлещи — Била, вечерътъ се бѣ оттеглилъ къмъ гората С. — И. отъ с. Била и кжмъ с. Бжлжрия.

Съ заповѣдь по Дунавската Армия № 332 се заповѣдаше да се преследва противника отъ близо, за да не може да събира подкрепления. Цѣльта ни трѣбваше да бжде Букурещъ, отъ който се намирахме на 25 кил., и когото противникътъ, като чели се готвеше да напусне. Зона за охранение и разузнаване на 12 дивизия се опредѣляше: а) източна граница: Стоенещи изключително — Шримба изключително — Кржнггуриле включително; б) западна граница: Тжнгжлещи включително — Стжнещи — включително.

Въ 8 ч. пр. пл. на 30 ноември, дивизията въ две колони продължи преследването на противника по посока на Кржнггуриле — Сингурени, съ обекти за достигане: за дѣсната колона — с. Парлита, а за лѣвата — с. Новачий. Вследствие на това и произлеже боя при с. Сингурени.

Описание на мѣстността. Мѣстността, въ която прѣдстоеше да действува дивизията е слабо хълмиста. Перпендикулярно на посоката на движението на дивизията протича отъ С.-З. къмъ Ю. И. р. Неайловъ — дѣсенъ притокъ на р. Арджешуль. Тази рѣка е маловодна, съ разхвърлено корито, (разчленена на много ржави), съ стрѣмни обривисти брѣгове, съ широка тинеста долина, въ която се срѣщатъ много непроходими блатата. Долината на рѣката, а така сжщо и лѣвия ѝ брѣгъ сж обрасли съ дървета и върбалакъ. Югозападно отъ Сингурени въ р. Неайловъ се

влива р. Бжлжрия, която има сжщия характеръ, както р. Неайловъ. Вследствие на това р. Незйловъ, заедно съ своя притокъ р. Бжлжрия, представлява една твърде удобна отбранителна позиция за противника и трудно проходимо дефиле за нашитъ войски.

Пространството (около 6 кв. клм.) между коритата на тѣзи рѣки, западно отъ с. Сингурени, е покрито съ едра гора, наречена Епуреши, съ блатлива почва, която затруднява твърде много движението на пехотата. Източно отъ пжтя Била—Силгурени, на едно протежение отъ около 10 кв. клм., мѣстността е покрита съ млада гора, която закрива ездачъ. Гората е просѣчена съ надлъжни и напрѣчни пжтища. Почвата е суха.

Обстановка преди почване на боя. Съгласно заповѣдта по дивизията № 23 продължи се преследването на противника въ двѣ колони:

а) *Дѣсна колона* — майоръ Цоневъ. Една дружина (1) отъ 25 Драгомански полкъ и артилерийското отдѣление на майоръ Треневъ—три батареи. Настъпи въ 8 ч. пр. пл. отъ позицията северно отъ Стоенеши—Танжрулъ (кота 62) по посока на с. с. Кржнгуриле—Парлита.

б) *Лѣва колона* — полковникъ Цонковъ. Три дружини (2, 3 и 4) отъ 25 Драгомански полкъ, 2 опълченски полкъ—четири дружини, артилерийското отдѣление на капитанъ фонъ Глински—три полски батареи, тежкото артилерийско отдѣление на майоръ Шапенхостъ — три 15 с/м. гаубични батареи и една 10.5 с/м. далекобойна батарея и една пионерна рота. Настъпи отъ позицията северно отъ Била и Кжминеаска, по пжтя презъ с. с. Сингурени, Стжнеши и Новачий.

Щаба на дивизията следваше съ лѣвата колона. По пжтя началника на дивизията излезе напредъ къмъ с. Сингурени при ариергарда, а началника на щаба съ началника на артилерията се отбиха на височината южно отъ с. Сингурени на дѣсния брѣгъ на р. Неайловъ, за да разгледатъ мѣстността и се ориентиратъ по добръ. Отъ този пунктъ се схващаше добре положението, както на колонитъ на дивизията, така и на съседитъ (1 и 217 дивизии).

Положението къмъ 11 ч. пр. пл. на 30.XI. бѣше следното: а) авангарда на лѣвата колона преминаваше дефилето при с. Сингурени (мостовѣтъ на р. р. Бжлжрия и Неайловъ) безъ да срѣщне съпротивление. Обаче авангарда премина дефилето безъ да бѣше огледана гората Епуреши, която впрочемъ влизаше въ разузнавателната зона на движещата се въ лѣво на насъ 217 пех. германска дивизия, която сжщо пропуснала да я огледа. Главнитъ сили на нашата лѣва колона бѣха наближили на около 3 кил. до с. Сингурени и се спрѣха на дѣсния брѣгъ на р. Неайловъ. б) Дѣсната колона сжщо бѣ приближила до

с. Кжнгуриле и бѣ открила артилерийски огънь. в) Източно по посока на с. с. Узунулъ, Мжнастирли и Кжлугарени, 1 Софийска дивизия водеше бой. г) Западно къмъ с. Бжлжрия, 217 герман. дивизия сжщо водеше бой. Ясно се виждаше, че 12 дивизия бѣ се подала доста напредъ отъ съседнитъ дивизии. Това даваше възможностъ да се яви въ тилъ на ромънскитъ войски, които действаха предъ първа дивизия, или въ тила на тия предъ фронта на 217 германска дивизия. Обаче, както ще се види отъ описанието на боя, обстановката не позволи да се извърши този маневъръ. Даде се заповѣдъ да се спре авангарда на лѣвата колона, а щаба на дивизията се спрѣ на пжтя при западната окрайнина на с. Сингурени.

Боя на лѣвата колона. Въ 11 ч. и 30 м. пр. пл. авангарда на колоната бѣ преминалъ с. Сингурени и стигна съ главата на главнитъ си сили до с. Стжнеши. Челниятъ отрядъ бѣ преминалъ с. Стжнеши. По заповѣдъ на началника на дивизията, авангарда се спрѣ въ това положение, понеже дѣсната колона бѣ завързала силенъ бой съ противника при с. Кржнгуриле.

Въ 1 ч. 15 м. сл. пл., началникътъ на дѣсната колона донесе, че срѣщналъ силно съпротивление отъ страна на противника при с. Кржнгуриле и моли за съдействие отъ лѣвата колона. Изпрати се отъ тази последната една дружина (4) и една батарея отъ авангарда къмъ долината Баталулуй и кота 83 северо-източно отъ с. Сингурени за съдействие на дѣсната колона, като атакува противника срѣщу дѣсната колона въ тилъ и флангъ. За ускорение на работата, изпрати се старшия адютантъ да насочи дружината въ указаната посока.

Въ 2 ч. 20 м. сл. пл., по авангарда и по дружината, изпратена къмъ долината Баталулуй за съдействие на дѣсната колона, се откри силенъ артилерийски огънь отъ юго-западна посока. Отначало се предполагаше, че това е артилерията на 217 германска дивизия, която бѣ останала назадъ и по погрѣшка възможно бѣше да е взела нашия авангардъ за противникъ. Германския офицеръ за свръзка при дивизията капитанъ Шуманъ веднага замина съ автомобилъ при тази дивизия, за да я ориентира върху положението на 12 дивизия. Направи се разпореждане да се дадѣтъ условнитъ ракетни сигнали, за да се спрѣ огъня отъ артилерията, понеже поражаваше нашитъ войски. Единъ конникъ отъ австрийската 15 с/м. гаубична батарея въ кариеръ донесе и даде сигнални ракети, но резултатъ никакъвъ. Стана ясно, че това е огънь отъ неприятелска артилерия, разположена нѣкъде около гората Епуреши. Авангарда развѣрнатъ въ строй за движение, подъ артилерийски огънь, се превдигна южно отъ пжтя Сингурени-Стжнеши къмъ лѣвия брѣгъ на р. Неайловъ, а челния отрядъ зае юго-западната окрайнина на с. Стжнеши.

Къмъ това време, въпреки критичното положение на авангарда, главните сили на колоната се бѣха подали напредъ и се спущаха въ долината на р. Неайловъ. Челната частъ бѣ стигнала близо до моста при с. Сингурени. Като се забеляза това изпрати се веднага заповѣдь: главните сили на колоната да се върнатъ назадъ на платото на дѣсния брѣгъ на р. Неайловъ, гдето да останатъ до втора заповѣдь. Това се изпълни своевременно.

Въ 2 ч. сл. пл. се изпрати една дружина отъ главните сили (4 дружина отъ 2 опълченски полкъ) да огледа гората Епуреши.

Въ 3 ч. 20 м. сл. пл. се получи донесение отъ началника на главните сили, че изпратената дружина се натъкнала на неприятель, който заемалъ юго-източната окраина на гората и била срѣщната съ огънь. Въ това време се появи отъ къмъ източния край на гората Епуреши единъ неприятелски аеропланъ, хвърчащъ твърде низко, но обстрѣлянъ отъ ротитѣ, тъй бързо се върна, като съ сигнални ракети показваше мѣстото на главните сили.

Къмъ 4 ч. сл. пл. се яви единъ нашъ офицерски кандидатъ, който билъ изпратенъ съ усиленъ патрулъ отъ началника на лѣвата колона да огледа гората Епуреши. Сжщия доложи, че въ гората имало много неприятелски части и че патрула, бидейки обстрѣлянъ съ пушеченъ и картеченъ огънь, отстѣпилъ. Заповѣда му се да отиде веднага при патрула си и да продължава изпълнението на възложената му задача, до колкото е възможно.

Къмъ 4 ч. сл. пл. неприятелските части откриха силенъ пушеченъ огънь по дружината, изпратена отъ главните сили да разузнае гората Епуреши и почнаха да настѣпватъ. Дружината временно се разколеба. Изпрати се една дружина отъ главните сили (отъ 2 опълченски полкъ) съ картечна рота, да азематъ позиция и се окопаятъ на гребена на около 500 крачки западно отъ пѣтя Била-Сингурени, срещу противника, настѣпващъ отъ къмъ гората Епуреши. Противникътъ срещнатъ съ силенъ пехотенъ и артилерийски огънь, бѣ отбитъ и отстѣпи въ гората Епуреши. Къмъ сжщото време се явиха избѣгали ромѣнски войници, по народностъ турци, които разказаха, че около кота 91, западно отъ с. Стжнеши, имало два пехотни полка подъ № 46 и 61 отъ 21 пехотна дивизия, съ две батареи. (Нѣкои твърдѣха, че били не два, а четири полка 44, 45, 6 и 61, подъ общото началство на единъ генералъ). Даде се веднага заповѣдь на 10 с/м. далекобойна артилерия да открие огънь по кота 91, гдето се предполагаше, че е разположена неприятелската артилерия. Огъня отъ тази батарея бѣ твърде ефикасенъ и неприятелските батареи, които до това време обсипваха авангарда съ градъ отъ шрапнели, млѣкнаха.

Къмъ 5 ч. сл. пл. противникътъ поведе съ превъзходни сили ожесточени атаки противъ дружината (4) отъ Драгоманския полкъ, изпратена за съдействие на дѣсната колона, а така сжщо и противъ дружината, съставляюща челния отрядъ при с. Стжнеши. Особено ожесточени бѣха атакитѣ противъ дружината, изпратена за съдействие на дѣсната колона, която бѣ се окопала северно отъ с. Сингурени. Боя противъ тази дружина продължи до 9 ч. сл. пл. и всички атаки бѣха отбити съ голѣми загуби за противника. Противникътъ се оттегли на около 1 кил. отъ позициитѣ на дружината и почна да се окопава.

Частитѣ отъ колоната занозуваха на своитѣ позиции въ следния редъ: една дружина (4) отъ 25 пех. Драгоманския полкъ, съ една полска батарея — северно отъ с. Сингурени, една дружина (2) отъ сжщия полкъ, съ две полски батареи — С.-И. отъ с. Стжнеши, една дружина (3) въ полкова подрѣзка, задъ лѣвия флангъ при с. Стжнеши; въ маневрени войтки — две дружини отъ 2 опълченски полкъ — окопани срещу гората Епуреши и две дружини задъ тѣхъ. Три гаубични батареи — ешалонирани въ отстѣпъ, въ долината на р. Неайловъ, южно отъ с. Сингурени; 10 с/м далекобойна батарея и една не с. с. полска батарея — на позиция С.-И. отъ кота 87 съ фронтъ къмъ гората Епуреши.

Боя на дѣсната колона. Въ 10 ч. 30 м. пр. пл., дѣсната колона се приближи на около 3 кил. южно отъ с. Кржнгуриле. Къмъ 12 ч. 45 м. сл. пл. колоната, следъ упоритъ бой съ противника, въ съставъ три дружини и една батарея, завладя юго-източната окраина на с. Кржнгуриле; противникътъ отстѣпи на кота 65, като съ слаби части държеше още северната окраина на селото.

Въ 4 ч. 45 м. сл. пл., колоната завладѣ окончателно селото Кржнгуриле, като се окопа северно отъ селото, гдето и занозува, като взе мѣрки за охрана, особено на дѣсния си флангъ, защото действащата въ съседство 3-а бригада не бѣ още минала р. Неайловъ и дѣсния флангъ на колоната бѣ изложенъ.

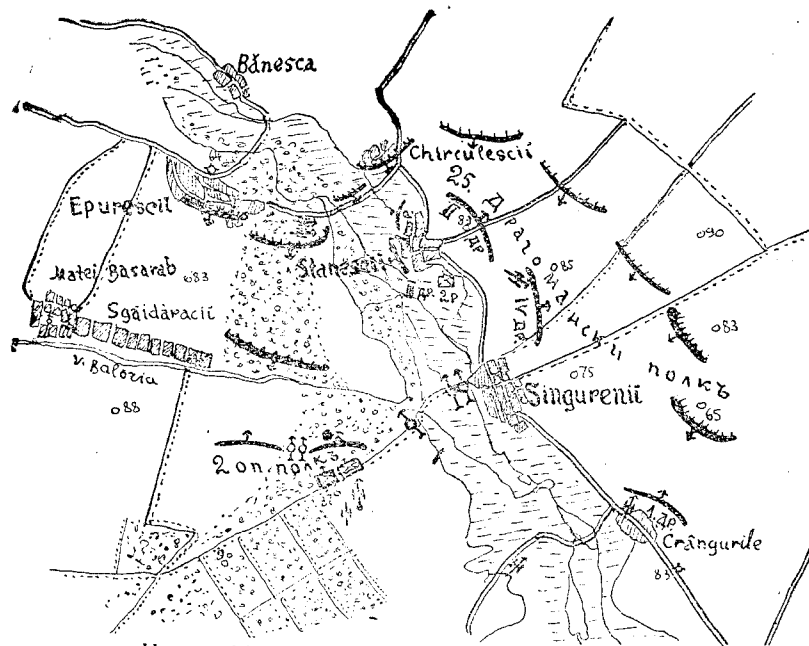
Щаба на дивизията ношува при кота 87 — на 3 кил. юго-западно отъ с. Сингурени.

Отличили се офицери. Командира на бригадата — началникъ на лѣвата колона — полковникъ Цонковъ, съ своето хладнокрѣвие и умѣли разпореждания успѣ да задържи и се справи съ много по-силния противникъ; командира на първа дружина отъ 25 пех. Драгоманския полкъ — началникъ на дѣсната колона — майоръ Цоневъ; вр. командира на 4 дружина отъ 25 пех. Драгоманския полкъ — капитанъ Абаджиевъ; командира на 3 германско артилерийско отделение отъ 65 полкъ капитанъ фонъ Глински и командира на 10 с/м. дълга батарея капитанъ Хошдормъ.

Загуби. И двѣтъ колони имаха този день: убити — 21 войници, ранени — 1 офицеръ, 2 офицерски кандидати и 131 войници и безследно изчезнали — 3 войници.

Пленени: 1 офицеръ, 3 офицерски кандидати и 21 войници, ромъни.

Изстреляно: патрони за пушки 23,000, за картечници 1300 и артилерийски изстрели (само отъ българската артилерия) 1000.

Кроки № 3. Положението на 30.XI.1916 г.

Боя на 1 декемврий 1916 год. при с. с. Сингурени, Стж-нещи и Епуреши.

Състава на дивизията. Къмъ 1 декемврий 12 пехотна дивизия бѣ въ следния съставъ:

1. Щаба на дивизията (8 офицери, 2 чиновн. 82 войници и 58 коня).
2. 25 пех. Драгомански полкъ — подполковникъ Цановъ — 4 дружини.
3. 2 опълченски полкъ — подполковникъ Комсиевъ — 4 дружини;
4. 3 батареи отъ 65 германски тежъкъ артилерийски полкъ, съ легка муниционна колона;
5. Една с. с. батарея отъ 5 полско артилерийско от-дѣление

6. Двѣ 7.5 с/м. не с. с. батареи отъ отдѣлението на майоръ Треневъ;

7. Една 10 с/м. австрийска батарея;

8. Две германски полски 15 с/м. гаубични батареи;

9. Една австрийска 15 с/м. гаубична батарея;

10. Една пионерна рота отъ 1 пионерна дружина;

11. Една австрийска пионерна рота;

12. Два австрийски мостови взвода (екипажи);

13. Единъ тежъкъ прожекторенъ взводъ — 42 и 57;

14. Едно германско телефонно отдѣление;

15. 2/6 полска болница;

16. Отъ видинския укрепенъ пунктъ:

а) Една 8 с/м. батарея 6 орджия,

б) " 7.5 с/м. " 4 "

в) " 8.7 с/м. " 4 "

17. Отъ Ломския гарнизонъ:

а) Една 7.5 с/м. батарея 6 орджия

б) " 8.7 с/м. " 4 "

18. Отъ Орѣховския гарнизонъ:

а) Една 7.5 с/м. батарея 6 орджия

б) " 8 с/м. " 4 "

19. Отъ Гигенския гарнизонъ:

а) Една 8.7 с/м. батарея 4 орджия.

Обстоятелства, при които е станалъ боя. Дивизията трѣбваше да настѣпи и преследва противника въ две колони: а) Дѣсна колона—две дружини (1 и 4) отъ отъ 25 п. Драгомански полкъ и четири полски батареи (отдѣлението на майоръ Треневъ и една батарея отъ отдѣлението на капитанъ фонъ Глински)—по посока на с. Пжслару; б) лѣва колона—останалитѣ войски отъ дивизията — по посока на с. Новачии.

Тази заповѣдь, обаче, не можа да се изпълни, защото дивизията бѣше подадена по напредъ отъ съседнитѣ две дивизии, които предния день не можаха да напреднатъ и бѣ изложена на редъ атаки отъ страна на противника. Освенъ това къмъ 9 ч. пр. пл. се завърза голѣмъ бой въ дѣсно отъ разположението на дивизията, ангажиранъ отъ 3 бригада на 1 Софийска дивизия. Заповѣда се на началника на дѣсната ни колона, да атакува въ флангъ и тилъ неприятеля, който се бѣ нахвърлилъ настойчиво върху 3/1 бригада. Тази заповѣдь бѣ тутакси изпълнена най-умѣло и бързо. Противникътъ бѣ принуденъ да напусне позициитѣ си и да отстъпи въ пълненъ безпорядъкъ, като остави много убити и ранени, а така сжщо пушки, патрони и почти цѣлата си артилерия въ ржцетѣ на 3/1 бригада.

Описание на мѣстносттата. Мѣстносттата, на която се разви боя въ този день представлява единъ, почти голъ гребенъ, който се заключава между р. р. Арджешулъ и Нейайловъ, съ посока отъ Ю.-И. къмъ С.-З. За забелязване е

гората, която се заключва въ пространството между с. с Адунации, Пжслару и Кота 90; сжщо и една малка горичка на около 3 кил. северо-източно отъ с. Стжнещи. По-главни пжтища, които водятъ въ тази посока сж шосиранитѣ такива: отъ с. Сингурени за с. Адунации; отъ с. Сингурени за с. Паслару; отъ с. Стжнещи за с. Новачии и шосето отъ Стжнещи, презъ с. Киркулещи, за с. Попещи.

Боя на дѣсната колона. Боя на 1 декемврий е продължение на тоя отъ предишния день. Положението на частитѣ отъ дивизията преди боя е сжщото, както къмъ вечерта на 30 ноемврий.

Въ 8 ч. 30 м. пр. пл. неприятеля, съ около една дружина и една батарея, настжпи срещу дѣсния флангъ на дѣсната колона, но бѣ отбитъ съ огънь и принуденъ да отстжпи въ безпорядкъ. Въ 9 ч. 25 м. дружината отъ дѣсния флангъ на дѣсната колона настжпи енергично къмъ кота 65 и въпрѣки упоритата съпротива на противника, къмъ 3 ч. сл. пл. завладе кота 65, като противникътъ бѣ отхвърленъ къмъ кота 83. До това време лѣвия флангъ на колоната (4 дружина) не можеше да напредне, защото имаше срещу себе си превъзходнитѣ сили на противника и отбиваше редъ атаки. Къмъ 4 ч. сл. пл. противникътъ, подкрепенъ съ прѣсни сили, наново поведе атака къмъ кота 83, срещу дѣсния флангъ на дѣсната колона. Противникътъ бѣ срещнатъ съ силенъ огънь. Драгоманти съ ура и съ чуденъ устремъ се понесоха въ контра атака и обърнаха атакующия ги противникъ въ паническо бѣгство.

На полесражението останаха около 200 неприятелски трупа, много пушки, раници и други.

Съ своето напредване дружината отъ дѣсния флангъ се яви въ флангъ на неприятелскитѣ войски, които бѣха срещу 4 дружина и съ това даде възможностъ и на лѣвия флангъ да напредне.

Боя на лѣвата колона. Къмъ 10 ч. 30 м. пр. пл. авангарда на лѣвата колона започна да настжпва, но неизминалъ още два кил. бѣ посрѣщнатъ съ силенъ артилерийски картеченъ и пушеченъ огънь. Тукъ авангарда бързо се развърна и се завърза ожесточенъ бой. Противникътъ, около две дружини, съ четири картечници, се оттегли и зае окрайнината на горичката, отстояща на около 1500 кр. отъ авангарда и източно отъ нея.

Поради това, че дѣсната колона е атакувана отъ превъзходенъ противникъ, а особено 4 дружина, то и напредването на лѣвата — не бѣ възможно.

Боя въ това положение се води до 5 ч. 30 м. сл. пл., до което време и дѣсната колона успѣ да вземе позиция на кота 83, северо-източно отъ долината Баталулуй, съ което дветѣ колони се подравниха.

Дивизията заноцува па заетитѣ позиции въ следния редъ: 1 дружина отъ 25 пех. Драгомански полкъ и две юлски батареи (отъ отдѣлението на майоръ Треневъ) — на позиция около кота 65, северно отъ с. Кржнгуриле; 4 дружина отъ сжщия полкъ, а на три кил. С.-И. отъ с. Сингурени; останалитѣ две дружини отъ сжщия полкъ и три полски с. с. батареи — на 2¹/₂ кил. С.-И. отъ с. Стжнещи; една дружина отъ 2 опълченски полкъ — около с. Стоенещи; останалитѣ три дружини отъ сжщия полкъ на срѣдата на пжтя Сингурене—Стжнещи; тежката артилерия при северната окрайнина на с. Сингурени.

Щаба на Дивизията ношува въ кантона на 4 кил. юго-западно отъ с. Сингурени. Отъ заловени презъ деня пленници се установи, че на фронта на дивизията е пристигналъ днесъ и 78 пех. полкъ отъ гр. Браила. Очаквало се пристигането още на 38, 40 и 63 пех. полкове отъ сжщата дивизия, номера на която не знаеха.

Къмъ 8 ч. сл. пл. отъ щаба на Дунавската армия, чрезъ германския офицеръ за свръзка при дивизията, се получи съобщение, че настжпващата въ лѣво отъ 12 дивизия, 217 германска пехотна дивизия е достигнала линията: с. Михжлещи—Туфа—с. Попещи. Заповѣдаше се да се изпатратъ две роти за свръзка съ въпросната дивизия. Отъ лѣвата колона, отъ 2 опълченски полкъ, се изпатриха двѣ роти (отъ 3 дружина) да заематъ северната окрайнина на гората на 2 кил. южно отъ с. Попещи и да влѣзатъ въ свръзка съ 217 германска дивизия.

Това сведение за мѣстонахождението на 217 дивизия не излѣзе вѣрно, понеже споредъ донесението на началника на лѣвата колона № 259, сжщата горичка бѣ заета отъ противника съ двѣ дружини и четири картечници. По този поводъ началника на дивизията, тази вечеръ съ № 65 помоли щаба на Дунавската армия да дава всѣка вечеръ писмено положението, въ което се намиратъ съседнитѣ колони.

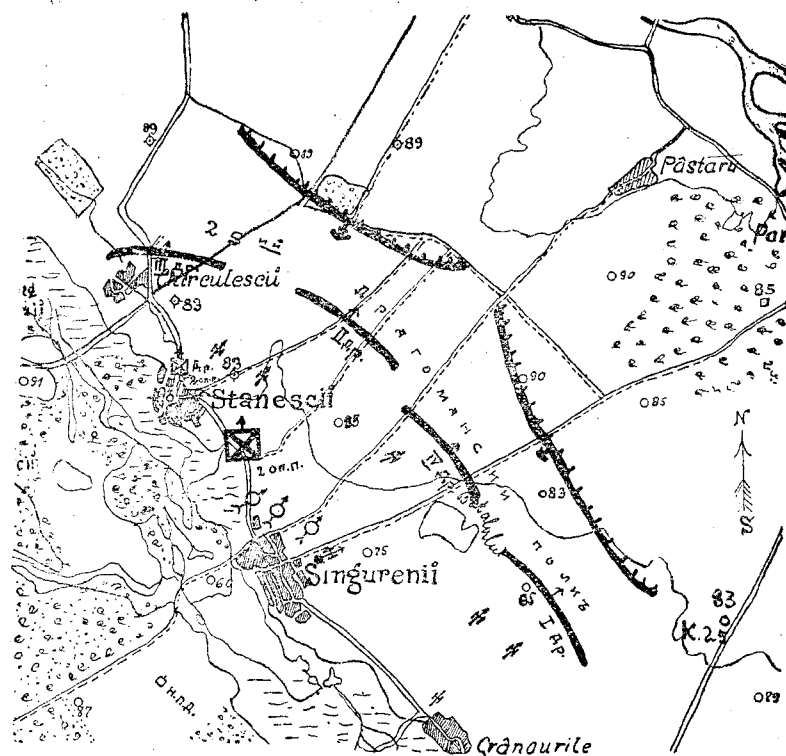
Отличили се офицери: Временно командующия втора дружина отъ 25 п. Драгомански полкъ капитанъ Ковачевъ.

Загуби: Убити 4 и ранени 32 войници.

Пленници: 1 офицеръ и 11 войници.

Изстреляно: патрони за пушки 45,000, за картечници 4,300 и артилерийски изстрели (само отъ българската артилерия) 248.

Вижъ кроки № 4 на стр. 263.

Крџи № 4. Положението на 1.XII.1916 г.

Боя на 2 декемврий 1916 год. при с. с. Сингурени, Стж-
нещи, Егурещи и Сгжиджрачи.

Обстоятелствата, при които е станалъ боя. Тъкмо
когато предстоеше да се използватъ блѣскавитѣ резул-
тати, на тоя тѣй щастливъ край на досегашнитѣ боеве,
чрезъ преследване поразѣния врагъ, неочаквано презъ
нощта на 1 срещу 2 декемврий, въ 12 ч. 30 м. началникътъ
на дивизията получи отъ командующия Дунавската армия
следната заповѣдь, писана въ 11 часътъ: „Отъ северо-за-
падъ неприятелътъ навлѣзълъ въ с. Бжлжрия, 12 дивизия да
му прегради пѣтищата за настѣпление, източно отъ село
Егурещи, западно отъ с. Сингурени и западно отъ с. Кржн-
гуриле“. Почти въ сѣщото време пристигна въ щаба на диви-
зията единъ австрийски офицеръ-пионеръ, свършено изне-
наданъ, че намира щаба на дивизията на това мѣсто и раз-
вълнуванъ съобщилъ, че голѣми ромѣнски маси се явили
привечеръ при с. Бжлжрия, че неговата рота била напад-
ната неочаквано, че само на 3—4 кил. отъ кантона, дето е
щаба на дивизията, въ флангъ и почти въ тилъ сѣ вече

наближили неприятелскитѣ части. Горната заповѣдь бѣ
изненада за 12 дивизия, защото тя знаеше, че западно отъ
нея се движи и действува 217 германска дивизия. Ккво
бѣ станало съ тази дивизия, гдѣ се намира сега, бѣ една
загадка. Отпосле се узна отъ плненици ромѣнски офицери,
че противникътъ, съ когото 12 дивизия води бой днесъ и
следнитѣ дни, е 2/5 ромѣнска дивизия, състояща се отъ
две бригади съ по два пехотни полка: 19, 66, 51/8 и 52/9,
съ шестъ полски с.с. батареи и 6 Рошиорски коненъ полкъ
(4 ескадрона). Началникътъ на дивизията билъ генералъ Со-
чекъ. Тази дивизия влизала въ състава на 1 ромѣнска ар-
мия, която следъ разбиването на армията имъ, се насоч-
вала за Букурещъ и неочаквано се натъкнала на 12 ди-
визия. 19 и 66 пех. полкове съставлявали 4 бригада на 2
дивизия. Тя била на фронта Олта и на 13.XI. трѣгнала къмъ
р. Арджешулъ по пѣтя: Мощени, Галатени, Китулещи,
Фржсинетулъ, Флжмжнда, Тжрнава, Држгжнещи; тукъ ги
пресрѣщнали германски и турски части и тѣ повърнали
по пѣтя: Тжрнава, Летка, Веки, Главагнокулъ, Гимпаци,
гдето се съединили съ другата бригада, която била но-
щувала въ Летка—Веки. Биле принудени да минатъ по
този пѣтъ, защото отгоре (презъ Питещи, Титу, Букурещъ)
пѣтя билъ пресѣченъ отъ германскитѣ войски. Дивизията
идвала южно отъ гр. Питещи. Била е на 30 ноемврий въ
с. Држгжнещи, на 1 декемврий въ с. с. Гимпаци—Бжлжрия
и имала за цѣлъ да се промѣкне въ северна посока и
влѣзе въ крепостта Букурещъ. Тя на 1 декемврий се вре-
зала отъ флангъ и тилъ въ 217 пех. германска дивизия,
като отхвърлила частитѣ ѝ на северъ, а щаба на диви-
зията на югъ. Това се вижда и въ заповѣдта по Дунав-
ската армия отъ 2 декемврий, съ § 3 на която се запо-
вѣдва щото кавалерийската дивизия на Графъ Голцъ, 26 тур-
ска пех. дивизия и 11 пех. Баварска дивизия на 3 декем-
врий да изчистятъ неприятеля отъ гърба и отъ фланга
на 217 германска дивизия. По този начинъ тази ромѣнска
дивизия се явилъ въ флангъ и тилъ на 12 дивизия, която из-
ненадва презъ нощта на 1 срещу 2 декемврий.

Тази вестъ не внесе смущение. Щаба на дивизията
сѣвсемъ спокойно и хладнокрѣвно прецени новото за-
страшително положение и грозящата опасност и бързо
и решително взе нуждитѣ мѣрки за отстранението ѝ.
Преди всичко щаба веднага се премѣсти въ с. Сингурени,
гдето началника на дивизията даде лично на началникитѣ
на частитѣ, въ 2 ч. 30 м., разпорежданията си за предсто-
ящитѣ действия, които се налагаха отъ новосъздадената
обстановка, защото времето минаваше, а частитѣ до раз-
сѣмване трѣбваше да заематъ новитѣ си мѣста. Заедно
съ това направи се разпореждане, обоза на щаба на ди-
визията да се премѣсти въ с. Шримба, а всички други
обози, които се намиратъ по пѣтя Пжнжглещи—Сингурени

да се оттеглят към Стоенеши, като се запрети за днесъ всякаво движение на хора и обози по този път.

Направиха се устно следните разпоръждания до началниците на частите:

1) 25 пех. Драгомански полкъ, следъ като подчини и дѣсната колона, заедно съ две германски и една българска полска с. с. батарея, остава на досегашните си мѣста северно отъ с. с. Кржнгуриле, Сингурени и Стжнеши, като образуватъ „северенъ боенъ фронтъ“ подъ началството на командира на 25 пех. Драгомански полкъ, подполковникъ Цановъ.

2) Дветъ роты отъ 3 дружина на 2 опълченски полкъ изпратени по-рано северно отъ горичката, която е южно отъ с. Попеши и другите две роты отъ същата дружина, съ една полска (съ волове) батарея при с. Стжнеши, веднага да заминатъ презъ с. Киркулеши и заематъ западната крайнина на гората Епуреши, кждето здраво да се затвърдятъ. Останалите три дружини отъ същия полкъ да заминатъ и заематъ позиция на една линия съ северния край на западната крайнина на гората Епуреши, до кантона, който е на шосето Сингурени—Била (линията кота 88—кота 90). Съ полка сж: една с. с. батарея отъ 5 артилерийско отдѣление, 8.7 с/м. не с. с. батарея, една германска полска батарея. Всички съ фронтъ на западъ, срещу с. Бжлжрия и образуватъ „Западенъ боенъ фронтъ“—подъ общото началство на командира на бригадата полковникъ Цонковъ. Частите веднага да се окопаятъ и затвърдятъ.

3) Тежката артилерия (три гаубични 15 с/м. и една 10 с/м. дълга батареи) да излѣзе на позиция юго-западно отъ с. Сингурени, като централно мѣсто, отъ гдето споредъ нуждата да съсредоточава огъня си къмъ двата фронта.

При тъй създадената критична обстановка, когато трѣбваше да се противопоставятъ всички разполагаеми части, които за зла честь бѣха тъй незначителни, 2 дружина отъ 9 опълченски полкъ (майоръ Златаревъ), като че ли изпретена отъ провидението, се обади съвсемъ случайно по телефона отъ с. Била, кждето току-що бѣ пристигнала отъ България следъ дълъгъ уморителенъ походъ. Обади се именно отъ тамъ, кждето бѣше необходимо да се поставятъ сили, които нѣмаше отъ кжде отъ другаде да се взематъ, за запазване дефилетата, водящи къмъ тила на дивизията на тази дружина. съ две не с. с. батареи, се възложи охранението на лѣвия флангъ и тила на дивизията, като се разположи въ отстъпъ назадъ отъ лѣвия флангъ на западния боенъ фронтъ, като заеме дефилетата при с. с. Пжнгжлеши и Тангжрулъ.

И така, дивизията образува два фронта, поставени подъ правъ жгълъ, съ единъ отстъпъ назадъ подъ правъ

жгълъ по отношение на западния фронтъ. За маневрени войски не оставаше нищо. По слухъ се знаеше, че частите отъ 217 германска дивизия щѣли да се оттеглятъ къмъ 12 дивизия. Предполагаше се войските на тази дивизия, следъ уреждането имъ задъ бойната линия на 12 дивизия, да останатъ въ маневрени войски. Действително презъ нощта отстъпиха къмъ Сингурени по отдѣлно три германски полски батареи. Батарейните командири се явяваха на началника на германската артилерия при 12 дивизия майоръ Щапенхостъ, който имъ даваше задача, като имъ указваше и где да застанатъ. Изходящия жгълъ при село Киркулеши—свързката на северния съ западния бойни фронтове на 12 дивизия се предполагаше да се заеме отъ единъ полкъ отъ 217 германска дивизия, което се и предаде на тази дивизия чрезъ германския офицеръ за свързка при 12 дивизия капитанъ Шуманъ.

Подробно разположение частите на позицията предъ боя.

а) *Северенъ фронтъ* (дѣсенъ участък)—подполковникъ Цановъ 25 пех. Драгомански полкъ—4 дружини, 8 картечници и 3 полски с. с. батареи. Съ три дружини (1, 4 и 2) заема участъка отъ кота 83—северо източно отъ с. Кржнгуриле включително, до надписа Киркулеши изключително (2 кил. С.-З. отъ с. Стжнеши), съ две роты (отъ 3 дружина) кота 83 южно отъ надписа Киркулеши. Две роты (отъ 3 дружина) и три взвода пионери въ полкова поддръжка—непосрѣдствено северно отъ с. Сингурени.

б) *Западенъ фронтъ* (лѣвъ участък)—полковникъ Цонковъ—2 опълченски полкъ—4 дружини, 6 картечници, 2 полски с. с. и 1 не с. с. батареи. Съ една дружина (3) заема западната крайнина на гората Епуреши, съ две дружини (1 и 2) въ лѣво и на една линия отъ първата до западния изходящ жгълъ на гората що е С.-И: отъ с. Била. (Гората показана при картата северно и западно отъ шосето Била—Сингурени, е изсѣчена до дъно). 4 дружина—въ полкова поддръжка задъ лѣвия флангъ.

в) *Тежката артилерия*: Една гаубична 15 с/м. и една 10 с/м. дълга батареи—на позиция въ самата С.-З. крайнина на гората, която е между Била и Сингурени (около кота 87), а другите две тежки 15 с/м. гаубични батареи—на около 1 кил. източно отъ първите.

г) 2 дружини отъ 6 опълченски полкъ, съ две не с. с. волски батареи (8.7 и 7.5 с/м.), зае северната крайнина на с. Пжнгжлеши и охранява лѣвото крило и тила на дивизията.

Германската 217 дивизия, отстъпвайки ще заеме, позиция северно отъ с. Епуреши, а 3 бригада отъ 1 пехотна Софийска дивизия заема позиция около кота 25, по посока на с. Калугерени—с. Копачени де сусъ.

Отъ предварителнитѣ действия и събранитѣ сведения за противника се знаеше, че на 30 ноември и 1 декември срещу участъка на дивизията действаха 45, 46, 70 и 61 пехотни и 3 Каларашки кавалерийски полкове, което се потвърждаваше и отъ заловенитѣ пленници отъ тѣзи полкове.

Освенъ това, по показание на пленниците, очакванитѣ да пристигнатъ отъ Браила 23, 63, 38 и 7 стрелкови полкове сж пристигнали на 30 ноември, които заедно съ 78 полкъ, образували сборна бригада отъ 23 дивизия. При тази дивизия билъ 14 артилерийски полкъ съ 6 батареи.

За състава на противника при с. Бжлжрия положителни сведения нѣмаше, но по оценката на германски офицери, пристигнали отъ тази посока, не билъ по-малко отъ 2—3 полка, съ кавалерия и артилерия.

При туй положение на нѣщата налагаше се голѣма бдителностъ и разузнаване въ посоката на с. с. Гимпаци и Била. Понеже въ дивизията нѣмаше никаква конница, то въ тѣзи посоки се изпратиха рекогносцировочни отряди отъ по една рота, освенъ това полковата поддръжка на лѣвия участъкъ се притегли задъ лѣвия флангъ на бойното разположение.

Боя на северния фронтъ (дѣсния участъкъ). На този фронтъ днесъ противникътъ начена боя малко по-късно, отъ колкото срещу западния фронтъ, гдето бѣше наченатъ въ 9 ч. 30 м. пр. пл. Тукъ противникътъ предприе ожесточени атаки, които бѣха особено силни срещу дружината (2) разположена северно отъ с. Стжнещи. Въ 11 ч. пр. пл. противникътъ, съ около три дружини, две батареи и нѣколко ескадрона настѣпи срещу тази дружина, посрѣщанъ обаче отъ нашия силенъ пушеченъ и картеченъ огънь и отъ огъня на една отъ полскитѣ батареи, бѣ заставенъ да се повърне назадъ съ значителни загуби. Атаката по-после се повтори, но съ сжщия резултатъ. Ясно се виждаше отъ ходътъ на боя, че противникътъ употребява всички усилия, да сломи изходящия жгълъ при село Киркулещи и да пробие посоката Епуреци—Киркулещи. Вследствие на това въ 3 ч. сл. пл. се заповѣда на командира на 25 пех. Драгомански полкъ (началникъ на дѣсния участъкъ) да удѣлжи съ полковата поддръжка (3 дружина) бойния фронтъ на полка въ лѣво отъ 2 дружина, за да се запуши посоката Епуреци—Стжнещи, тъй като противника силно наблѣгаше срещу 217 германска дивизия и застрашаваше дѣсниятъ ѝ флангъ, а сжщо така и лѣвия флангъ на 2 дружина отъ 25 пех. полкъ. Това се налагаше и отъ обстоятелството, че 3 дружина отъ 2 опълченски полкъ (западния фронтъ) бѣ напуснала гората Епуреци. Въ сжщото това време разстроени слаби пехотни групи отъ сжщата 217 дивизия бѣха отсѣпили чакъ до с. Сингурени.

3 дружина навреме зае новата си позиция и успѣ съ своя огънь да спре неприятелското настѣпление срещу фланга на 217 дивизия.

Къмъ 4 ч. сл. пл. поддръжката на дѣсния участъкъ бѣше останала само отъ единъ взводъ — всичко бѣше вкарано въ веригитѣ.

Къмъ 5 ч. сл. пл. противникътъ направи опитъ, макаръ и съ по слаби части и не толкова настойчиво, да настѣпи и срещу 1 и 4 дружини (дѣсната половина на дѣсния участъкъ), но бѣ отбитъ само съ артилерийски огънь.

Въ 6 ч. сл. пл. се изтегли една рота отъ 3 дружина, която заедно съ пионерната рота, да бжде въ полкова поддръжка и да заеме и отбранява моста Ю.—3 до с. Сингурени, тъй като имаше сведения, какво противникътъ успѣлъ да проникне въ гората С.—З. отъ с. Сингурени; това се налагаше отъ обстоятелството, да не би противникътъ да се опита да навлѣзе въ селото, а следователно и въ тила на дивизията.

На този фронтъ боя продължи до късно вечерта, като всички атаки на противника бѣха отбити съ голѣми за него загуби. Голѣмъ дѣлъ отъ успѣха се дължи и на дветѣ тежки гаубични батареи, които поддържаха най-ефикасно пехотата на този фронтъ.

Къмъ 6 ч. ч. 30 м. сл. пл. въ дѣсния участъкъ всичко утихна.

Боя на западния фронтъ (лѣвия участъкъ). Въ 9 ч. 30 м. пр. пл. се завърза ожесточенъ бой съ противника, който настѣпи отъ къмъ с. Бжлжрия. Боя продължи съ голѣмо ожесточение презъ цѣлия день. Противникътъ се стремѣше на всѣка цена да скъса фронта на дивизията и да компрометира акцията на Дунавската армия.

Въ 1 ч. 30 м. сл. пл. съ зрителната трѣба се забелѣза една дълга неприятелска колона — пехота, артилерия, обозъ и слаби конни части, която се движеше по шосето Гимпаци — Бжлжрия — Михжлещи. Въ сжщото това време се чуваше артилерийска стрелба по посока на Гимпаци. Предъ видъ на това, че тази колона се насочваше право въ гърба на 217 германска дивизия, въ 2 ч. 50 м. сл. пл. началника на лѣвия участъкъ решава да настѣпи съ две дружини (1 и 2) отъ 2 опълченски полкъ праго на западъ по посока на с. Бжлжрия (южно отъ р. Бжлжрия), съ целъ да задържи и развърне неприятелската колона, а сжщевременно да се предупреди 217 германска дивизия за присѣтствието на този противникъ въ гърбай Придружающата дветѣ дружини с. с. полска батарея на поручикъ Симеоновъ (5 батарея отъ 5 отдѣление), съ целъ да се подигне духътъ на старитѣ опълченци и да се поражава по ефикасно противника, бързо и смѣло се

подаде напредъ. Батареята попадна подъ силенъ артилерийски огънь, но въ кратко време зема надмощие и съ своя близъкъ до ураганенъ огънь, просто косъше противника и го приведе въ паническо бѣгство къмъ с. с. Матей Басарабъ — Сгъйджрачи, гдето въ следствие се обстрелваше и отъ останалитѣ наши полски и тежки батареи.

Поручикъ Симеоновъ

Тукъ падна убитъ командирътъ на 3 рота, поручикъ Масалджиевъ, а раненъ офицерския — кандидатъ отъ 2 рота Калчевъ.

Боя бѣше най-ожесточенъ по цѣлия западенъ фронтъ.

Въ 3 ч. сл. пл. неприятелътъ, съ единъ пехотенъ и единъ спешенъ коненъ полкове и съ артилерия, се опита да обходи лѣвия флангъ на западния фронтъ отъ къмъ с. Била, но тамъ биде срещнатъ отъ 2. дружина на 9. опълченски полкъ. Същевременно началникътъ на участъка превдигна лѣвофланговата дружина и полковата поддръжка (4 дружина отъ 2 опълченски полкъ) къмъ този флангъ и насочи огъня отъ батареята на поручикъ Симеоновъ срещу този неприятел. Храбрия

и самоотверженъ батареенъ командиръ изпълни най-блѣскова своята задача, ако и да бѣше обстрелванъ въ флангъ, а храбритѣ наши стари войници (опълченцитѣ) съ своитѣ сжщо престарѣли началници, твърдо се държаха на заетитѣ позиции и не позволиха на противника да настѣпи ни крачка напредъ. Моментъ бѣше критически, но и съзнанието за лошитѣ послѣдствия отъ неодържането на позициитѣ бѣше здраво затвърдено. Всички началници и подчинени бѣха рѣшили да измратъ, но нито крачка назадъ да не направятъ.

Когато първа и втора дружини настѣпиха напредъ, заемащата западната окрайнина на гората Епуреши, 3 дружина отъ сжщия 2 опълченски полкъ, по инициативата на дружинния си командиръ, сжщо настѣпи къмъ с. Епуреши, но контра атакувана отъ превъзходни неприятелски сили, бива принудена да отстъпи, по заповѣдъ отъ дружинния командиръ, и преследвана въ гората. Тукъ пада убитъ храбрия командиръ на дружината подполковникъ Паранджировъ Стефанъ и дружината, изгубила своя обичанъ дружиненъ командиръ, била изтласкана отъ гората

и отстъпила южно отъ с. Сингурени, кждето вечерътъ началника на лѣвия участъкъ заповѣда на замѣстника на дружинния командиръ веднага да заеме пакъ мѣстото си (западната окрайнина на гората Епуреши), кждето здраво да се затвърди; но понеже противникътъ вече билъ нахлулъ въ гората, не успѣлъ да стори това, а останалъ южно отъ гората, на дѣсния брѣгъ на рѣка Бжлжрия. Въ този бой бѣ тежко раненъ въ ржката отъ бризантенъ снарядъ командиръ на 12 рота, поручикъ Пранжовъ. Настѣпилия въ гората противникъ бѣше обстреленъ отъ нашата тежка артилерия и понесе голѣми загуби

Къмъ 5 ч. 30 м. сл. пл се разпорежи щото настѣпилитѣ напредъ 1 и 2 дружини отъ 2. опълченски полкъ, на смръкване да си заематъ старитѣ мѣста (окопитѣ) и продължатъ работитѣ за здраво затвърдяване. Същевременно отъ полковата поддръжка (4 дружина) се изпратиха две роти да заематъ ю. — з. окрайнина на гората, източно отъ шосето Била — Сингурени, съ фронтъ къмъ с. Била, кждѣто да се окопаятъ, а освенъ това отъ сжщитѣ роти да се изпратятъ силни пагрули, които да проникнатъ къмъ с. Била и източно отъ него.

Къмъ 6 ч. сл. пл. боя утихна по фронта на цѣлата дивизия.

Така се свърши днешния бой. Въ този бой 217 германска дивизия не прояви никакви действия. Гдѣ бѣше дивизията, не бѣ известно на щаба на 12. пах дивизия. Запитванъ на нѣколко пѣти германския офицеръ за свръзка при дивизията капитанъ Шуманъ за положението на тази дивизия, премълчаваше и не даваше никакъвъ отговоръ. Сжщия събщи, че по петитѣ на противника настѣпвала отъ къмъ гр Александрия 26. пех. турска дивизия, която имала заповѣдъ да се яви при Бжлжрия въ 11 ч. пр. пл., обаче изпратения къмъ 12 ч. 30 м. сл. пл. нашъ офицеръ (поручикъ Влаховъ) къмъ с. Бжлжрия да влѣзе въ свръзка съ тази дивизия, доложи че видѣлъ да отстъпватъ въ безпорядъкъ по шосето отъ Бжлжрия къмъ Била германски войници, около една дружина, на която той далъ писмена заповѣдъ да отидатъ въ с. Сингурени. Турската дивизия не бѣ се още явила и презъ цѣлия день не се яви.

И така, цѣлия този день 12. пехотна дивизия бѣ предоставена на своитѣ собствени сили, да води бой на два фронта срещу превъзходния противникъ. Този день бѣше най-критиченъ отъ всичкитѣ нѣколкодневни боеве около селата Сингурени, Кржнгуриле, Епуреши, Матей—Басарабъ и Била. Е., моментъ, когаго 217 пех. германска дивизия бѣше заставена да отстъпва предъ числено превъзходящия противникъ, Драгоманци допринесоха твърде много, като отбиха редъ атаки на противника и осуетиха опита му да обхване и атакува дѣсния флангъ на отстъж-

пающата 217 дивизия и дадоха възможност на последната да се затвърди на позиция при с. Киркулещи (с. — и. отъ с. Епуреши). Пехотата отъ 12. дивизия, по силата на необходимостта, още отъ началото почти изчерпа полковитъ си поддръжки и макаръ, че всички дружинни командири постоянно искаха помощъ, такава — материална — нѣмаше отъ кжде да имъ се даде, нѣмаше и маневрени войски, оставаше само моралната поддръжка, която даваха лично всички началници.

Еднакво се отличиха и Драгоманци и старитъ опълченци отъ 2. опълченски полкъ. Тѣзи последнитъ, въ тоя знаменитъ бой, извършиха блѣстяща контра атака, отбиха насочената срещу лѣвия имъ флангъ силна неприятелска атака, поведена едновременно и по фронта имъ и обърнаха десеторно по силния противникъ въ паническо бѣгство.

Артилерията, най-вѣрната помощница на пехотата, изпълни своето предназначение до най-високата степенъ; тя бѣше въ този бой мощната опора на пехотата и всѣкога и навредъ не закъсня съ своя мощенъ огънь да поддържа, както Драгоманци, така и опълченцитъ.

Въ този бой се подчерта и напълно демонстрира принципа, какво не численото надмощие на войскитъ има единственото решающе значение въ съвременния бой, а духътъ и съзнанието за изпълнение на дълга къмъ отечеството и Царя. Въ този знаменитъ бой нашия опълченецъ се издигна високо надъ себе си. Нашитъ съюзници — германцитъ — съ възторгъ разправяха за виденото и стореното отъ нашитъ опълченци въ този бой.

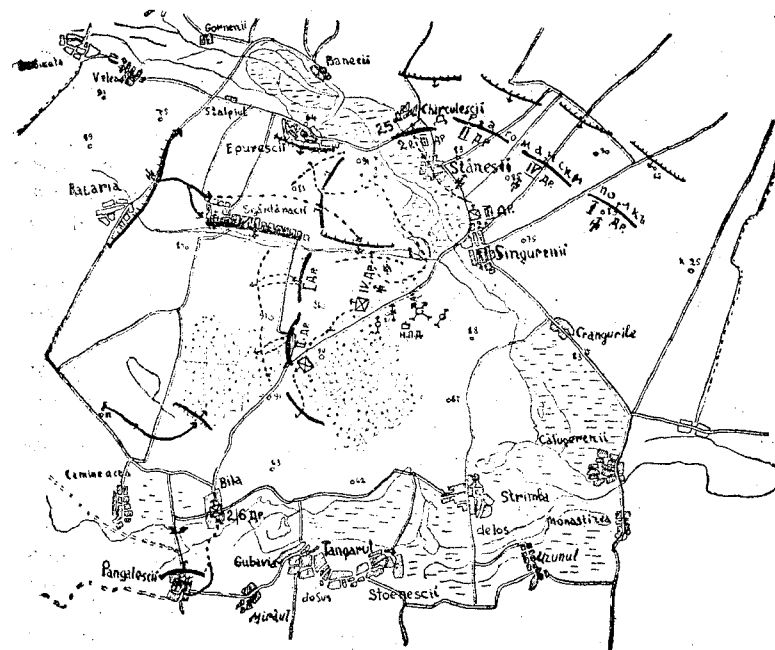
Най-после, спечеленитъ боеве при Епуреши — Сингурени, това е резултатъ отъ мощното координиране силитъ и духътъ на младитъ Драгоманци съ старитъ и изнемошѣли, но упорити и проникнати съ твърдо съзнание на дългътъ, опълченци.

Частитъ зановоуваха на позициитъ си, а щаба на дивизията въ с. Щримба.

Отличили се офицери. Началницитъ на дѣсия и лѣвия бойни участъци — командира на 25. пех. Драгомански полкъ подполковникъ Цановъ, командира на 2. пех. бригада отъ 1. Софийска дивизия полковникъ Цонковъ и отъ артилерията поручикъ Симеоновъ, командиръ на 5 с. с. полска батарея отъ отдѣлението на майоръ Трневъ.

Загуби: Отъ 25 Драгомански полкъ — ранени 6 войници, отъ 2 опълченски полкъ убитъ 1 офицеръ и 10 войници, ранени 2 офицери, 1 офицерски кандидатъ и 55 войници и безследно изчезнали 13 войници.

Изстрелено: Патрони за пушки 26,000 за картечници 200 и артилерийски истрели (само отъ българскитъ батареи) 1,750.

Кроки № 5. Положението на 2.XII.1916 г.

Боя на 3 декемврий 1916 год. при с. с. Сингурени, Стжнеши, Епуреши и Сгжиджрачи.

Обстановка, при която стана боя. Днесъ дивизията продължава да изпълнява възложената ѝ вчера задача. Както частитъ отъ северния фронтъ (25. пех. Драгомански полкъ), така и тѣзи отъ западния (2. опълченски полкъ), съ придадената имъ артилерия, заемаха вчерашнитъ си мѣста, съ нѣкои измѣнения, а именно:

Дѣсната колона: 1 и 4 дружини отъ 25 пех. Драгомански полкъ северо-източно отъ с. Сингурени, отъ кога 65 въ с. — з. посока; 2 и 3 дружини отъ сщия полкъ — въ северо-източна, северна и северо-западна посока отъ с. Стжнеши.

Лѣвата колона: 2. Дружина отъ 2. опълченски полкъ отъ кантона на пжтя Била — Сингурени въ северна посока, 1 и 3 дружини отъ сщия полкъ — южно отъ рѣчката, съ фронтъ на северъ срещу гората Епуреши. Задъ 3 дружина — 4 въ полкова поддръжка.

Въ 9 ч. пр. пл. шест роти отъ 9. опълченски полкъ, се съсредоточиха въ юго-източния край на гората, източно отъ кантона, като *маневрени войски*.

2. дружина отъ 6. опълченски полкъ, съ дветъ батареи (7.5 с/м. и 8.7 с/м.), води бой, съвмѣстно съ 115. германски опълченски полкъ, като настъпила отъ с. Била къмъ с. Матей-Басарабъ и с. Епуреши.

Задъ 2. дружина отъ 2. опълченски полкъ — две полски с. с. батареи (едната германска) задъ 3. дружина — една волска батарея; при кота 87 до крайнината на гората — две тежки батареи. Останалата полска артилерия, както и тежките батареи — на северния фронтъ.

Боя на северния фронтъ (лѣсенъ участъкъ). Противникътъ днесъ на нѣколко пѣти се опитва да пробие този фронтъ, а именно:

Въ 7 ч. 30 м. пр. пл. той настъпи съ около една дружина и картечници, подържанъ отъ артилерийски огънь, срещу участъка на 4. дружина отъ 25. полкъ, обаче посрѣщнатъ съ най-силенъ пушеченъ, картеченъ и артилерийски огънь, не можа да се приближи повече отъ 800 кр., гдето бѣше прикованъ презъ цѣлия день.

Въ 9 ч. пр. пл. противникътъ съ около две дружини и картечници, подържанъ отъ силенъ артилерийски огънь, поведе атака срещу лѣвия флангъ на 1. дружина отъ сжщия полкъ, но и тукъ сжщо бѣ отбитъ, като въ 3 ч. сл. пл. отстъпи въ безпорядъкъ въ северо-източна посока.

Въ 11 часа преди пладне противника съ повече отъ една дружина настъпи и се опита да атакува и 3. дружина отъ сжщия полкъ, обаче и тукъ бѣ отбитъ съ голѣми загуби.

Последенъ опитъ да атакува 2. дружина отъ сжщия полкъ, противникътъ предприе въ 2 ч. 20 м. сл. пл., но бѣше отбитъ съ огънь, следъ което време настъпи относително спокойствие по цѣлия северенъ фронтъ, обаче неприятелския артилерийски огънь, макаръ и рѣдъкъ, продължи презъ цѣлия день.

Къмъ 6 ч. сл. пл. боя окончателно спрѣ и дружинитѣ си останаха на сжщитѣ мѣста, които заемаха на позицията.

Преброени предъ участъцитѣ на дружинитѣ отъ 25 пех. Драгомански полкъ, убититѣ неприятелски войници се оказаха 354; намѣриха се 376 разхвърлени пушки, вѣроятно оставени отъ раненитѣ неприятелски войници.

Боя на западния фронтъ (лѣвия участъкъ). Въ 7 ч. 30 м. пр. пл. се завърза артилерийски, картеченъ и пушеченъ бой между противника и 1. дружина отъ 2. опълченски полкъ.

Въ 11 ч. пр. пл. се забеляза, че противникътъ настъпва по край северната крайнина на гората Епуреши, по посока на с. Стжнеши, но тукъ 3. дружина отъ 25. пех. Драгомански полкъ отъ позицията си на северо-западната крайнина на селото, посрѣщна противника съ силенъ пушеченъ, картеченъ и артилерийски огънь и не само, че отби атаката му, но го повърна въ бѣгство. Въ сжщото това време германския офицеръ за свръзка при шаба на 12. дивизия съобщи, че въ 8 ч. пр. пл. и 30 м. 26. пех. турска дивизия щѣла да атакува презъ с. Бжлжрия къмъ с. Епуреши, ксето трѣбвало да заеме. Това се съобщи по телефона на началниците на бойнитѣ участъци, за да не направятъ грѣшката да сметатъ турцитѣ за неприятелъ. Сжщевременно се заповѣда по телефона начальника на лѣвия участъкъ да настъпи една дружина презъ гората Епуреши и я разчисти отъ противника. Този опитъ на 3. дружина отъ 2. опълченски полкъ, подържана съ огъня на дветъ волски батареи, да премине презъ рѣкичката въ южната крайнина на гората, заета силно съ неприятелски части, не се отдаде. Очистването на гората Епуреши стана едва на 4-тогo предъ обедъ, когато противникътъ доброволно я бѣше вече напусналъ. Въ случая командирътъ на 2. опълченски полкъ — полковникъ Комсиевъ прояви пълна нерешителностъ, макаръ че при втората заповѣдъ му се дадоха две дружини за очистване гората. За неизпълнение на заповѣдта, сжщия се подведе подъ сѣдебна отговорностъ, но впоследствие биде оправданъ.

Къмъ 1 ч. сл. пл. противникътъ напираше извънредно силно, почти по цѣлия фронтъ на 2. опълченски полкъ, като едновременно подъ прикритието на своитѣ предни части започна да групира голѣми маси (около 3 дружини) въ долината на рѣка Бжлжрия, южно отъ с. Сгжджрачи. Забелязанъ на време, нашата полска и тежка артилерия го обстреля съ силенъ съсредоточенъ огънь и го застави да се оттегли къмъ селото въ бѣгство, въ голѣмъ безпорядъкъ и съ неимозѣрни загуби, като на групи се предаваха. Между гората Епуреши и шосето Бжлжрия — Стжлпулъ противникътъ изостави впрѣгнати съ избити коне и прислуга, 15 орджия и почти цѣлия си обозъ.

Бой на 2. дружина отъ 6. опълченски полкъ. Въ 7 часа пр. пл. дружината, предадена къмъ състава на 115. германски опълченски полкъ, настъпи отъ позициитѣ си при с. Пжнглеши по пѣтя за с. Матей-Басарабъ, заето за отбрана отъ противника. Съ достигането на 5 кил. южно отъ с. Матей-Басарабъ, германския полкъ, заедно съ нашата 2/6 опълченска дружина, се развършатъ въ боеенъ редъ за атака на селото. Дружината, поставена да действува на дѣсния флангъ, се насочва къмъ юго-източния край на селото.

Въ 12 ч. 30 м. сл. пл. находящите се при дружината две батареи (7.5 с/м. и 8.7 с/м.) заематъ позиция и откриватъ огънь по противника, въ 1 ч. сл. пл. дружината настъпва съ две роти въ първа линия и две въ поддръжка.

На 1 клм. до селото бойния участъкъ на дружината въ дѣсно се удѣлжава съ една отъ ротитѣ на поддръжката. Противникътъ е разколебанъ; дружината, едновременно съ 115. германски полкъ, се пониса въ атака; селото е заето въ 2 ч. 30. м. сл. пл. Въ момента, когато дружината се пониса въ атака, две неприятелски роти настъпватъ въ източна посока съ намѣрение да обхванатъ лѣвия флангъ на 2. опълченски полкъ (1 дружина) Дружинния командиръ на 2/6 опълченска дружина, схваналъ и преценилъ добре положението, насочва ротата отъ поддръжката си стремително въ тази посока, атакува неприятелскитѣ роти и въ резултатъ пленява 3 офицери и 140 войници. Съ този сполучливъ ударъ, фланга на 2. опълченски полкъ бѣ обезпеченъ и дружината влѣзе въ тѣсна връзка съ него. Въ 3 ч. 30 м. сл. пл. дружината въ сѣщия редъ и въ състава на 115. германски опълченски полкъ, настъпи стремително напредъ, атакува с. Епуреши и следъ кратъкъ бой въ окрайнината и изъ улицитѣ на селото, завладяватъ го. Дружината плени 3 офицери и 172 войници. Въ 6 ч. 30 м. сл. пл. боя бѣше вече прекратенъ и дружина остана да ношува въ с. Епуреши.

Въ този бой цѣлата артилерия на дивизията масира огъня си къмъ с. Матей Басарабъ, кждѣто се групираше противника за да отсѣпва и му се нанесе грамадни загуби. Той въ бѣгството си се натъкна на 26. пех. турска дивизия, настъпваща почти въ тила му. Понеже веднага следъ този бой 12. дивизия трѣгна въ дѣсно, то голѣмата плячка отъ орждия и други воени материали не можа да се прибере, а биде прибрана отъ турската дивизия.

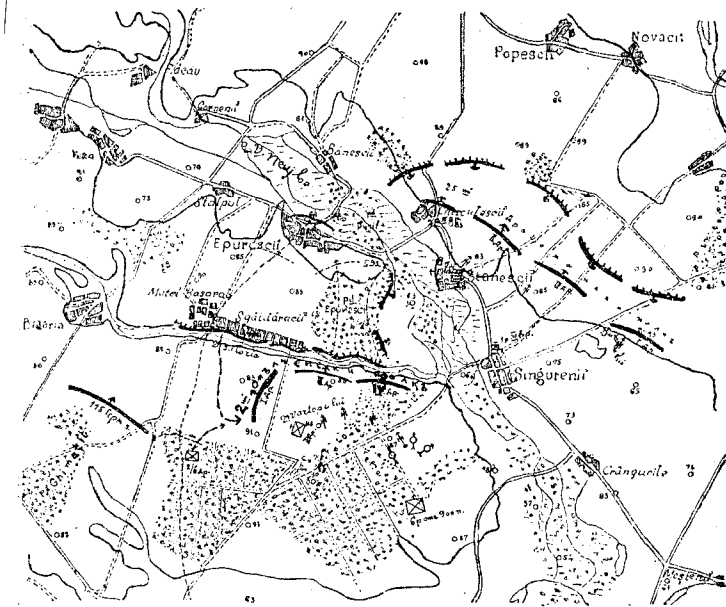
Противникътъ, презъ нощта избѣга презъ с. Михжлещи къмъ Букурещъ.

Днешния бой се завърши съ пълно разбиране на противника и заставянето му да се оттегли въ бѣгство къмъ Букурещъ. Неговото намѣрение да скъса фронта на 2. опълченски полкъ съ явната целъ да настъпи въ източна посока, бѣше осуетена. Този опитъ му коства грамадни човѣшки жертви и почти цѣлата му материална частъ. Може би 12. дивизия, ако разполагаше съ прѣсни сили — повече млади хора, а не опълченци — щѣше да плени всички останали неприятелски части. Това не се удаде по редъ причини, главнитѣ отъ които бѣха две: а) Опълченцитѣ, ако и съ високъ духъ, но бѣха физически изнурени, б) Трети день е вече какъ дивизията води бой на фронтъ отъ 15 кил. и отбива редъ атаки на 3—4 пжти по силенъ противникъ.

Загуби: Отъ 25. пех. Драгомански полкъ — убити 1 офицеръ и 4 войници, ранени 2 офицери и 49 войници; отъ 2 опълченски полкъ — убити 12 войници, ранени 48 войници и изчезнали 19 войници; отъ 2. дружини на 6. опълченски полкъ — ранени 4 войници.

Пленици: 6 ромънски офицери и 320 войници.

Истгеляно: 123000 патрони за пушки, 9750 патрони за картечници и 247 снаряди (само отъ българската артилерия).

Кроки № 6. Положението на 3—4.XII 1916 г.

Заклучение за боеветъ при марша за Букурещъ Тѣзи боеве, особено онези на 2 декемврий, бѣха много важни за 12. пехотна дивизия; въ тѣхъ частитѣ на тази, инѣкъ слаба по съставъ и боеспособностъ дивизия, спасиха разклатеното положение на общия боенъ фронтъ на този участъкъ. Достатъчно е да припомнимъ обстоятелствата, когато 217. Герм. пехотна дивизия, изненадана отъ появянето на фронта и една отсѣпваща отъ Александрия къмъ Букурещъ ромънска колона, бива отблъсната и по този начинъ открива фланга и тила на 12. пех. дивизия, която за да се противопостави на ромънската колона и като изоставена сама на себе си, бива принудена да образува н въ фронтъ на фланга си, подъ правъ жгълъ и да води упоритъ и продължителенъ бой на два фронта, съ което

положението бива не само закрепено, но и противникът отхвърлен, за да отстъпва по нататък в друга посока. При тежките моменти в тези боеве всички началници, с личния си пример, поддържаха духът и дѣеспособността на стражаващите се, вече уморени от 4-дневните боеве. — Предъ видъ състава на дивизията (главно опълченски части) от нея не можеше да се очаква много в бойно отношение; но тя прояви много повече, от колкото бѣше нужно, за да се счита бойна единица, не по-долу от другите. А това е безпорно заслуга на всички чинове — началници и подчинени. Ако в тези дни противника бѣ успѣлъ, положението щѣше да стане много критическо и щѣше да се компрометира цялата операция.

Тѣзи дни ще останат паметни, най-славни дни на действията на 12. пех. дивизия изъ влашките равнини. Дни, в които българския войнъ прибави новъ блѣсъкъ къмъ ореола на грѣмовните си победи, най-после дни, в които се реши участъта на Букурещъ.

5.

СРАЖЕНИЯ ПРИ Р. АРДЖЕШУЛЪ

Боя при с. с. Варлани, Копжчени-де Жосъ и Копжчени-Св. Иоанъ на 5 и 6 декемврий 1916 год. Завладяване на Букурещъ.

Боя на 5 декемврий.

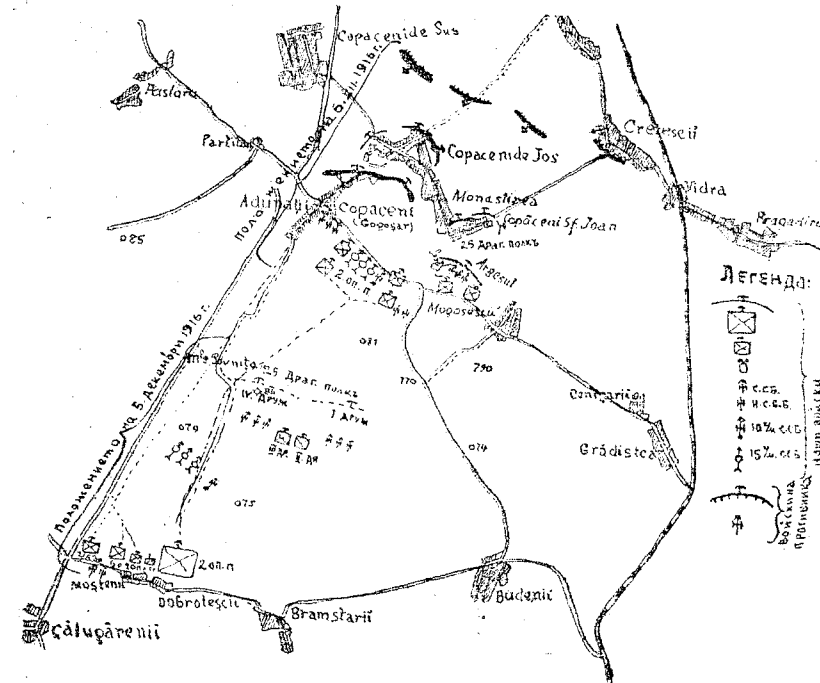
На 3 декемврий в 11 ч. 30 м. сл. пл. се получи заповѣдъ отъ Шабана Дунавската Армия подъ № 335, съ която се заповѣдва на 12. пех. дивизия, следъ като бѣде смѣнена на позицията си отъ 217 германска дивизия, да се премѣсти въ източна посока и заеме участъка на 3. бригада отъ 1. пех. Софийска дивизия, в границите отъ шосето Кжлугерени — Букурещъ, изключително до пѣтя, който води отъ с. Добротещи до източния изходъ отъ с. Мощени.

Въ изпълнение на тази заповѣдъ, 12. пех. дивизия на 5 декемврий в 7 ч. пр. пл. бѣше вече заела тази позиция и се разположи така:

а) *Бойна частъ.* — 25. Драгомански полкъ — 1 и 4 дружини заеха линията отъ кота 85 (на около 1 кил. северно отъ Кжпитанулуй), презъ кота 84 (източно отъ Могила-Павница), до шосето Кжлугерени — Букурещъ изключително, 2 и 3 дружини — въ полкова поддрѣжка. Задъ 1. дружина се разположи артилерийското полско от-

дѣление на майоръ Трневъ, а задъ 4. дружина, близо до шосето — артилерийското полско отдѣление на капитанъ Фонъ Глински.

б) *Маневрени войски* 2. опълченски полкъ, 2. дружина отъ 6. опълченски полкъ, 1 1/2 дружини отъ 9. опълченски полкъ, една 7.5 с/м. не с. с. батарея, една 8.7 с/м. не с. с. батарея и пионерната рота — на единъ кил. северно отъ с. с. Мощени и Добротещи.

Кроки № 7. Положението на 5 и 6.XII.1916 г.

в) *Тежката артилерия* — на позиция на линията на котите 79 и 75 (долината Гиорца).

Противникът бѣше отстъпилъ на лѣвия брѣгъ на р. Арджешуль, като имаше отдѣлни патрули предъ мостовете на дѣсния брѣгъ.

Описване на мѣстността. Мѣстността, по която предстоеше да се действува, представлява едно плато, почти безъ гжнки, което съвършено слабо се издига къмъ рѣката, гдето завършва съ високъ брѣгъ, срѣдно отъ 4—5 метра. Между с. с. Адунации и Варлани, рѣката (Арджешуль) образува една изпъкнала дъга, въ срѣдата на която, презъ рѣката, сж разположени с. с. Копжчени-Св. Иоанъ, Копжчени-де-Жосъ и Манастиреа. Лѣвия брѣгъ на рѣката е полегатъ. На 1—1 1/2 кил. въ С. — И. посока

отъ с. Копжчени мѣстността е покрита съ гжста гора, презъ която минаватъ два пътя за с. Синтещи. Мостоветѣ надъ рѣка Арджешулъ при с. с. Адунаци, Мжнастиреа и Варлани бѣха разрушени и запалени. Дълбочината на р. Арджешулъ бѣ отъ 50 с/м. до 1 м; широчината ѝ сръдно до 100 метра; бродове за преминаване имаше: единъ до моста с. Мжнастиреа, втори — източно отъ него и други два — при с. Варлани.

б) *Лѣва бойна колона* — майоръ Златаревъ — Отъ 6. опълченски полкъ една дружина, отъ 9. опълченски полкъ 1 1/2 дружина и 3. германско полско артилерийско отдѣление. Настъпи отъ кота 84 къмъ кота 85, южно отъ с. Копжчени (Гогошаръ), съ цель да овладѣе бродоветѣ и мостоветѣ при с. с. Копжчени-де-Жосъ, Мжнастиреа и Копжчени-Св. Иоанъ.

в) *Тежката артилерия* — майоръ Щапенхосъ — да поддържа съ огънь настѣплението на колонитѣ, следъ което да заеме позиция на линията Копжчени — Могошечи.

г) *Маневрени войски* — полковникъ Цонковъ 2. опълченски полкъ една 7.5 с/м. не с. с. батарея и една 8.7 с/м. не с. с. батарея, да следватъ задъ сръдата на бойния редъ.

Въ дѣсно отъ дивизията настѣпваше 1. пех. Софийска дивизия, а въ лѣво — 217 пех. германска дивизия.

Колонитѣ трѣбваше да настѣпятъ въ 9 ч. пр. пл., но поради късното врѣзване заповѣдта на началника на лѣвата колона, тѣ трѣгнаха въ 11 часа.

Бой сериозенъ не произлезе, а само слаби схватки съ усиленіи неприятелски разѣздни патрули, както при самото преминаване на рѣката, тъй и по лѣвия брѣгъ и състоящи се въ следното:

Действие на дѣлната колона Преди да настѣпи колоната изпрати една рота да реконгнира бродоветѣ на р. Арджешулъ и да събере сведения за моста при с. Варлани; за сжщата цель се изпратиха два самостоятелни патрули, отъ които една офицерски отъ пионерната рота. Реконгносцировочния отрядъ достигна до дѣсния брѣгъ на рѣката, прогони съ огънь неприятелскитѣ (руски) патрули и се затвърди тамъ. Авингарда на колоната — една дружина съ две картечници и пионерната рота — въ 12 ч. 30 м. сл. пл. зае с. Варлани, като не намѣри противника въ него. Моста при селото бѣше запаленъ на 2—3 мѣста: тукъ рѣката е широка до 50 м. и дълбока 1 м. Авингарда въ 4 ч. 10 м. сл. пл. премина рѣката въ бродъ и зае северната, източната и западната окрайнина на с. Копжчени-Св. Иоанъ, а главнитѣ сили останаха въ южната окрайнина на с. Варлани, като една дружина отъ тѣхъ се притегли въ северната окрайнина на сжщото село за непосредствена поддръжка на авингарда при нужда. Направи

се разпореждане, щото веднага като премине авангарда рѣката, пионерната рота да поправи моста, до колкото е възможно, за преминаване на пехотата. Слабитѣ неприятелски патрули и разѣзди, обстреляни отъ патрулитѣ на авангарда, отстъпиха въ северна и северо-източна посока. Къмъ 6 ч. сл. пл. моста бѣше поправенъ за минаване на пехотата, съ което бѣше осигурена поддръжката на авангарда на лѣвия брѣгъ на рѣката.

Действията на лѣвата бойна колона Лѣвата колона въ 11 ч. пр. пл. настѣпи почти въ сжщия редъ, както дѣлната — съ една дружина въ авангарда, въ посоката: кота 79 — кота 85 — с. Копжчени (Гогошаръ). Дивизията на колоната, въ свръзка съ нашата дѣсна колона и въ лѣво съ 217 германска дивизия, с. приближи безпрепятствено до самия дѣсенъ брѣгъ на рѣката. Съ достигането на патрулитѣ на дѣсния брѣгъ на рѣката, бѣха посръщнати съ пушеченъ огънь отъ южната и юго-западната окрайнина на с. Копжчени-де-Жосъ. Авангарда се разви въ боенъ редъ, зае брѣга и почна да се окопава. Изпратиха се усиленіи патрули за разузнаване рѣката, бродоветѣ и мостоветѣ. Сжщитѣ донесоха, че мостоветѣ сж изгорени и че рѣката могла да се мине въ бродъ срещу с. Мжнастиреа. По късно моста срещу Мжнастиреа бѣше временно поправенъ за премиване на пехотата. Въ 4 ч. 15 м. сл. пл., когато авангарда се готвеше да мине рѣката въ бродъ (тогава моста не бѣше още поправенъ) биде обстрелянъ отъ една неприятелска батарея, разположена юго-западно отъ с. Крепещи, която изстреля 10—15 снаряди безъ да причини загуби. Въ 5 ч. 30 м. сл. пл. авангарда мина рѣката по моста и следъ като прогони слабитѣ неприятелски части отъ южната окрайнина на с. Копжчени-де-Жосъ, въ 6 ч. и 10 м. зае северо-западната и северната окрайнина на сжщото село, гдѣто веднага почна да се окопава и здраво затвърди. Главнитѣ сили на колоната се развърнаха на дѣсния брѣгъ на рѣката, като сжщо почнаха да се окопватъ, а артилерийското отдѣление на капитанъ Глински зае позиция на юго-източната окрайнина на с. Адунаци, съ цель да поддържа съ огънь авангарда при нужда.

Маневренитѣ войски, а впоследствие и тежката артилерия, се установиха този день до пътя между с. с. Копжчени (Гогошаръ) и Варлани.

Въ това положение дивизията заночува на 5 декемврий, следъ като бѣше постигнала напълно възложена ѝ задача — бродоветѣ и мостоветѣ бѣха овладяни.

Въ дѣсно отъ нашата дивизия, 1. Софийска дивизия водеше бой съ руситѣ и още на бѣ успѣла да премине рѣката, сжщо така не бѣ успѣла да стори това и 217 германска дивизия, която бѣше въ лѣво отъ насъ.

Този денъ за пръвъ пжтъ дивизията влѣзе въ контактъ съ руски войски (30. пех. дивизия отъ 4. корпусъ). Следъ падането на Букурещъ напредващитъ отъ северъ съюзни войски срещу ромънитъ, заплашваха съ откъсване и обграждане рускитъ дивизи, които бѣха се опрѣли на Дунава и действаха срещу дѣсното и крило на Дунавската армия. Затова тѣ почнаха да отстъпватъ бързо, прикриващи се съ ариергади, и нашитъ предни части не можаха да ги настигнатъ. Всѣки денъ преднитъ наши части залавяха пленници отъ 30 пех. дивизия, а по-после отъ 40 и отъ 2. дивизии. Повечето отъ тѣхъ бѣха млади момчиновобранци, всички бѣха изморени, окжсани, отъ различни крайща; между тѣхъ имаше поляци, еврей, татари и руси отъ областитъ къмъ Уралъ. Тѣзи три дивизии по-рано биле на фронта срещу германцитъ при Рича, кждѣто пострадали твърде много и преди два месеца ги отправили къмъ Добруджа, а отъ тамъ ги прехвърлили противъ насъ, когаго Дунавската армия премина Дунава.

Загуби: убитъ единъ войникъ и раненъ единъ войникъ.

Пленници: 9 ромънски войници.

Изстрелено: патрони за пушки 14900 и за картечници 1850 и артилерийски снаряди (само отъ българската артилерия) 27.

Боя на 6 декемврий.

За днешнитъ действия съ заповѣдь по дивизията № 29 се заповѣдваше:

1) Началницитъ на колонитъ да разширятъ тетъ-де-понитъ на лѣвия брѣгъ на рѣка Арджешулъ; 2) Да се поставятъ два моста: едина при с. Варлани, за преминаване презъ него на тежката артилерия (моста ще се построи отъ придадената къмъ дивизията австрийска пионерна рота и двата пионерни екипажа къмъ нея), а другия — при с. Мжнастиреа, за преминаване презъ него на полската артилерия (ще се построи отъ нашата пионерна рота) и 3) Да се разузнае за мѣстността и противника задъ р. Сжбарулъ, за което да се изпратятъ самостоятелни патрули и разузнавателни части: отъ дѣсната колона, въ посокитъ: с. Копйчени-Св. Иоанъ—Видра—Добрени и Копжчени—Св. Иоанъ—Грециши—Грждина Сжрбилоръ и отъ лѣвата колона въ посокитъ: с. Мжнастиреа — южната половина на село Синтеши — Берчени (Добрени) и Мжнастиря — презъ с. Синтеши — халта Синтеши и по нз северо-изтокъ.

Къмъ 5 ч. 30 м. пр. пл. отъ къмъ северната крайнина на с. Копжчени-де-Жосъ, неприятелска пехота и кавалерийски части се насочиха къмъ лѣвия флангъ на авангарда на лѣвата бойна колона. Сжщевременно, въ южната крайнина на горзата, що е северно отъ с. Копжчени-де-Жосъ, се констатира присѣтствието на против-

никъ, а чрезъ офицера за свръзка при щаба на дивизията капитанъ Шуманъ се замоли началника на 217 пех. германска дивизия да съдействува съ тежката си артилерия на нашата лѣва колона за отбиване на сжщия противникъ. Въ 6 ч. 30 м. пр. пл. артилерията на лѣвата колона откри огънь по противника и го застави къмъ 7 ч. пр. пл. да отстъпи въ посока на с. Синтеши; при отстъплението си биде обстрелванъ съ артилерийски огънь, а сжщо така обстрелва се и се прогони противника отъ гората.

Отъ заловенитъ пленници: 6 войници отъ 48 ромънска резервна дружина и 3 конни ординарци отъ 8 ромънски пех. полкъ, се узна, че 48 дружина заемала село Копжчени-де-Жосъ, но съ появяването на нашитъ предни части се разбѣгали въ източна посока; заедно съ тази дружина действувалъ и 8 пех. ромънски полкъ заедно съ руски части. Всички тѣзи части биле ариергардни за прикриване отстъплението на противника въ източна посока. Предъ дѣсната колона днесъ не се забелѣзва противника.

Възложенитъ за днесъ задачи на дивизията се постигнаха напълно: тетъ-де-понитъ предъ колонитъ се разшириха; прогониха се слабитъ ариергардни неприятелски части прѣдъ лѣвата бойна колона и се разузна напълно за мѣстността и противника въ заповѣданитъ посоки. Най-после, мѣстоветъ на р. Арджешулъ бѣха приготвени за преминаване на полската и тежката артилерии и останалитъ пехотни части, отъ дѣсния брѣгъ на рѣката на лѣвия.

Загуби — нѣма.

Пленници — 9 ромънски войници.

Завладяване на Букурещъ. При разбиване на противника при р. Арджешулъ на 6 декемврий разбѣди отъ 7 германска конна дивизия влѣзли въ Букурещъ. Всѣка отъ дивизиитъ завладѣ намиращитъ се въ участѣцитъ и фронтове, съ което се счита, че столицата на Ромъния е въ наши ржце, а противникътъ — ромъни и руси — заставенъ да се оттегли въ източна посока.

Началницитъ на българскитъ 1 и 2 дивизии помолиха да се разреши штого при по нататашното настѣпление и преследване на противника, дивизиитъ имъ да преминатъ презъ Букурещъ, съ което България щѣше да бжде напълно удовлетворена за нанесеното ѝ оскърбление и унижение презъ 1913 год.; обаче нашето германско начальство не се съгласи. То поиска и изпратихме въ Букурещъ само по една сборна рота отъ всѣка дивизия за день-два, следъ което тѣ достигнаха частитъ си. Нашитъ дивизии бѣха измѣстени южно отъ фронтовата линия и се насочиха въ източна посока за преследване отстъпващия противникъ.

6.

БОЕВЕ ВЪ ПРЕСЛЕДВАНЕ НЕПРИЯТЕЛЯ ВЪ
ИЗТОЧНА ВЛАХИЯ.

Маршове отъ 7—17 декемврий 1916 год. включително. Боеве отъ 18—30 декемврий на линията: с. Батогоуль — с. Мокани — кота 46—с. Гергишани и преследване противника до с. Мавила-Миресей. Подготовителни действия, решителни действия и преследване отстъпващия противникъ. На 31 декемврий 1916 год. и на 1 и 2 януарий 1917 год. дивизията въ армейски резервъ и измѣнение състава ѝ. Боеве на 4 и 5 януарий при с. с. Скорцапулъ-Ноу, Питулаци-Ноу, Питулаци-Веки, максимени и Корбулъ-Ноу. За боеветъ въ Ромжния.

Съ разбиването на противника при с. Арджешуль и завладѣване столицата му Букурещъ, и ромжни и руси получиха въ тежките боеве тъй унищожителни удари, че бѣха заставени бързо да се оттеглятъ въ източна посока. Налагаше се безпорно преследване въпрѣки умората, лошото време и калните землени пѣтища. 12 пех. дивизия въ продължение на 11 дни бѣ въ непрекъснати маршове, които бѣха изобщо много трудни, а движението на артилерията бѣ съпроводено съ неимоверни усилия и трудности, въпрѣки това, че пѣтищата бѣха равни, но пъкъ за това до крайна степенъ разкалени и съ развалени, въ повечето случаи изгорени дървени мостове презъ голѣмитъ и пълноводни рѣки — лѣви притоци на долния Дунавъ.

На 7 декемврий дивизията достигна до линията на с. с. Берчини-Добрени, Грждина-Сърбилоръ, с. Добрени, безъ да срѣщне противника, като пропѣтува въ две колони. Стана задръжка на лѣвата колона до като се поправи запаления отъ руситъ мостъ на р. Сѣбаруль при с. Крепещи. Отъ разпита на пленници и мѣстни жители се потвърждава, че предъ 12 дивизия се намира 30 пехотна руска дивизия (отъ 4 корпусъ), която днесъ се оттеглила отъ с. Формусани къмъ с. Гѣлбенашии на р. Джмбавица.

На 8 декемврий дивизията стигна на линията на с. с. Гѣлбенашии—Оржши, като премина р. Джмбавица.

На 9 декемврий валя проливенъ дъждъ и пѣтуването по разваления и разкалени пѣтища се още повече затрудни. Колонитъ ношуваха: дѣсната въ с. Валея-Пресней, лѣвата въ с. Манчу, а тежката артилерия можа да достигне едвамъ до с. Сухатуль. Щаба на дивизията щѣше да ношува въ с. Манчу, но понеже тамъ бѣха пристигнали и се разположили германски части отъ 217 пех. дивизия, които бѣха поставили и конетъ си въ стаитъ, ако и да

бѣше това село въ района на 12 пех. дивизия, то щаба на дивизията, по нѣмане мѣсто въ селото, принуди се да замине за единъ чифликъ въ С.-Източна посока, вѣнъ отъ своя районъ. Тамъ ако и да имаше много свободни стаи, не пожелаха да се съгласятъ и ни допуснатъ разположитъ се по-рано германци—единъ дружиненъ и единъ батареенъ командири, подъ предлогъ, че нѣмало мѣсто, понеже тѣ били тамъ двѣ щабъ. Германско гостоприемство!... Щаба на дивизията бѣше принуденъ да се върне въ с. Сухатуль, където ношува.

На 10 декемврий колонитъ на дивизията достигнаха с. с. Обилещи-ной, Влждичеаска и Обелищи-Веки; тежката артилерия—въ с. Валея-Пресней.

На 11 декемврий. Дивизията продължи марша си и ношува въ с. с. Лупшануль, Нучетуль—Кулкации, Валея Сяжъ и Кулкации-Рѣзванъ; тежката артилерия — въ село Обилещи-ной.

На 12 декемврий. Споредъ сведенията на щаба на Дунавската армия, руска пехота съ артилерия настѣпвала отъ с. Пояна на югъ. На 12 пех. дивизия се заповѣда да заеме позиция около линията: с. Сигнурянуль включително до кота 63 два кил. юго-източно отъ с. Кѣржшуль включително. Частитъ днесъ достигнаха и заеха опредѣлената имъ позиция, като пристѣпиха къмъ усиляването ѝ. Противникътъ срещу насъ не се яви.

На 13 декемврий. Неприятелътъ се оттеглилъ отъ с. с. Кѣжжнеши и Рогоза въ с.-източна посока. На северния брѣгъ на р. Яломица, предполага се, да е оставилъ само слаби части. Дивизията днесъ настѣпва въ две колони, като ѝ се придава понтонния паркъ на Гвардейския корпусъ за построяване мостъ на р. Яломица при с. Чиокина. До вечерята пристигна и ношува на линията Армануль—Сжулеску, Армануль-Доръ-Мѣрцитъ, Армануль-Луи-Яне. Единъ отъ рекогносцировочнитъ отряди, като стигналъ на кота 40, на 2 кил. с.-източно отъ с. Персика билъ обстрелянъ съ пехотенъ огънь отъ с. Чиокина. Моста при това село билъ разваленъ, бродове нѣмало, а рѣката (Яломица) пълноводна—3 метр. дълбочина и буйно течение. Противникътъ, около 4—5 полка руска пехота, се билъ оттеглилъ въ с.-източна посока къмъ с. Крунции.

На 14 декемврий дивизията продължи преследването на противника и достигна съ главнитъ си сили въ с. с. Бордушелуль и Персика. Презъ рѣката се преправили патрули съ лодки и разузнавали дори до ж. п. линия, гдето не намѣрили противникъ. Моста биде построенъ на 7 ч. сл. пл. и преминаха на лѣвия брѣгъ на рѣката авангардитъ на колонитъ, като заеха с.-източната и с.-западната окрайнина на с. Чиокина.

Частитѣ отъ дивизията, особено старитѣ опълченци, бѣха вече много изморени отъ непрекъснатитѣ боеве и безпирнитѣ маршове, затова началникътъ на дивизията днесъ донесе въ щаба на действащата армия за това, съ следната телеграма № 6763: „Отъ 25 ноемврий до днесъ частитѣ на дивизията се намиратъ въ постоянно движение и боеве, Дивизията нѣма устроенъ тилъ и нѣма никаква свръзка съ България. Освенъ една телефонна команда нѣма никакви други телефонни части. При генералното командование 52 нѣма устроена подвижна военно-почтенска станция. Вследствие на горното и голѣмото отдалечение, дивизията се намира въ невъзможност да получава отъ България или изпраща за България правителствена и частна кореспонденция, което се отразява зле върху духа на войницитѣ. Молено е главното командование 52 да се уреди тази служба, обаче и до сега не е уредена. Вследствие постоянного движение, не може да се уреди и прехранването. Войскитѣ сами се грижатъ за прехраната отъ мѣстнитѣ срѣдства. Молено е да се даде почивка на дивизията, за да може да подтегне и уреди тила си и да се поизчистятъ войницитѣ, но и тази ми молба не е удовлетворена. Старитѣ опълченци отъ 2, 6 и 9 опълченски полкове сж много изморени“.

За сжщото на 15 декемврий бѣше замоленъ и щаба на Дунавската армия. Като резултатъ отъ тѣзи донесения, вижда се, бѣше оставянето дивизията въ армейски резервъ, но и то чакъ на 31 декемврий, а по-после, следъ нови двудневни боеве, последва на 5 януарий разпореждане за изпращането ѝ на Добруджанския фронтъ, но следъ като се достигна р. Серетъ и вече почти нѣмаше действия на този фронтъ.

15 декемврий. Споредъ сведения отъ мѣстни жители, ромжискитѣ войски сж биле оттеглили отъ р. Яломица преди 15 дни, а рускитѣ, които биле около 2—3 дивизии, съ слаби конни части и 6 орджия, се оттеглили на 13. того къмъ гр. Браила.

Колонитѣ на дивизията стигнаха днесъ съ авангардитѣ си с. с. Николещи и Ревига.

На 16 декемврий колонитѣ стигнаха съ авангардитѣ си с. с. Колцеа и Чиочиле. Днесъ слаби неприятелски части сж забелѣзани, че отстъпили отъ Жугуря-нуль къмъ гара Слобозия-Чирешу, дето се окопали.

На 17 декември дивизията пристигна съ авангардитѣ си въ с. с. Скжрлатещи и Улмулъ.

Днесъ се чу пушечна, картечна и орждийна стрелба между нашата конница и противника, по посока на с. Сурдила — Гжйсеанка. Получи се донесение, че силно е заета отъ противника линията Служитори—Алботещи — Батогулъ — Мокани — Тирлеле Колтика — Тирлеле Петку.

Дивизията не е имала днесъ съприкосновение съ неприятеля, но все пакъ той бѣше откритъ навреме отъ колонитѣ.

На колонитѣ се съобщи, че утре не се предвижда движение и имъ се заповѣда да се окопаятъ на заетитѣ позиции. На всички други части и на тежката артилерия се заповѣда да се подтѣгнатъ, доближатъ и уредятъ.

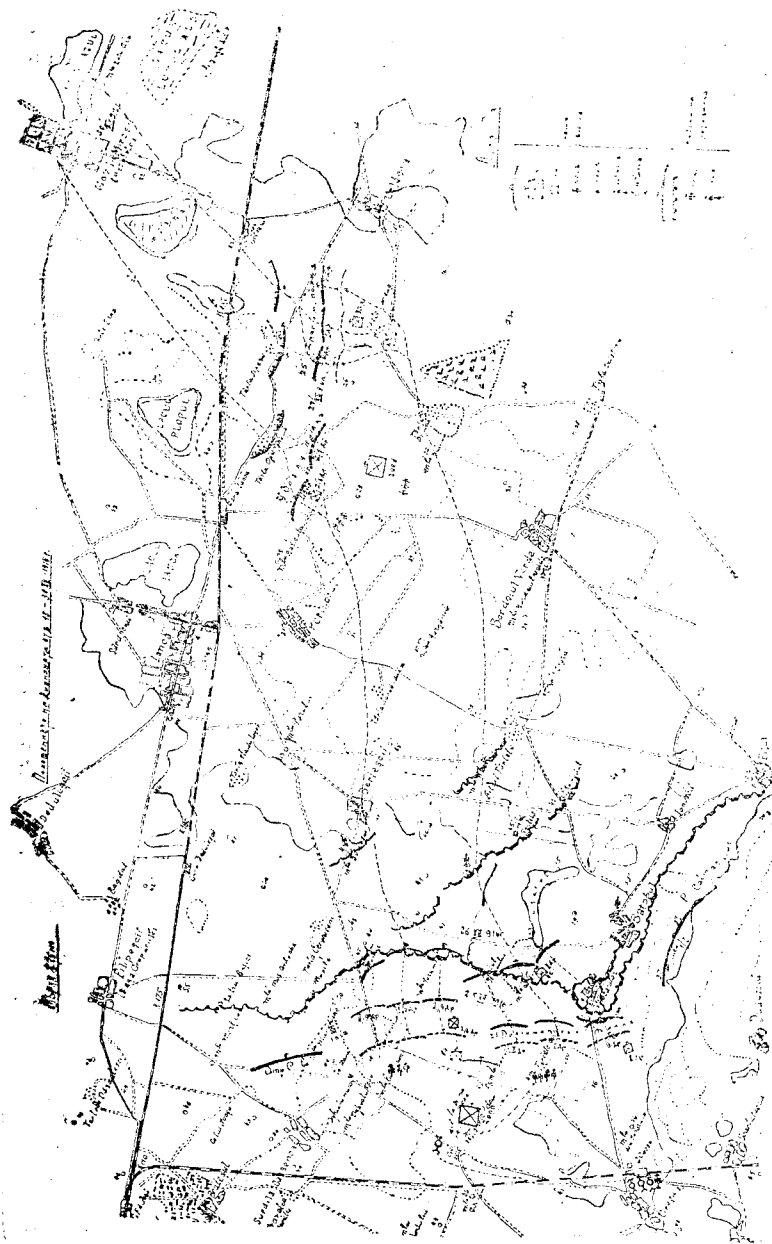
Боеве на линията Батогулъ — Мокани — кота 46 — Гергишани, отъ 18 до 30 декемврий.

На 17 декември се свършиха маршетѣ по преследване разбития при р. Арджешуль противникъ, отстъпващъ въ източна посока и 12. пех. дивизия достигна на линията: Скжрлатещи — Слобозия Чирешу — Улмулъ, до рѣка Кжлмуциуль. Противникътъ съ своитѣ силни ариергардни части се бѣше спрялъ на предварително укрепената линия: Батогулъ — Мокани — кота 46 — Гергишани — Филипещи.

Действията на 12. дивизия въ боеветѣ отъ 18—30 декемврий влючително, на тази линия, заедно съ преследването на противника до с. Мовила-Миресей, могатъ да се подѣлятъ на: подготвителни действия, решителни (самия бой) и преследване отстъпвающия противникъ. *Подготвителнитѣ действия*, наложени отъ извънредно лошото и мъгливо време, се състояха въ следното: подтягане и съсрѣдоточаване частитѣ на дивизията на линията: Скжрлатещи — Слобозия—Чирешу — Улмулъ; поправка на мостоветѣ и направа на нови надъ р. Кжлмуциуль; възстановяване тѣсна връзка съ съседнитѣ части; рекогносцировки и разузнавания за неприятелското разположение — позиции, укрепяване и силитѣ му; най-после, разпредѣление самитѣ части на дивизията за предстоящитѣ решителни действия, споредъ изяснената обстановка (сила и съставъ на бойнитѣ колони, тѣхнитѣ цели и обекти за достигане и инсталиране на тежката артилерия). Всичко това обгръща времето отъ 18 декемврий до 24 сжщий влючително. *Решителнитѣ действия* — боеветѣ на 25, 26, 27 и 28 декемврий. *Преследване* — на 29 и 30 декемврий до с. Мовила-Миресей.

Подготвителни действия.

18 Декемврий. Този день дивизията подтѣгна тѣзи свои части, които бѣха останали назадъ вследствие на лошитѣ и кални пѣтища (2. опълченски полкъ и тежката артилерия). На дѣсната и лѣвата колони стигнали на 17 сжщий въ с. с. Скжрлатещи и Улмулъ, се заповѣда здраво да се затвърдятъ на достигнатитѣ мѣста, а пионерната рота да построи разрушения мостъ при с. Улмулъ на р. Кжлмуциуль. Отъ изпратенитѣ наши патрули напредъ къмъ страната на противника се установи, че действи-

Кроки № 8. Положението отъ 18—30.XII.1916 г.

телно той заема линията Мокани — кота 46 — Гергишани — Филипещи.

Днесъ щаба на дивизията пристигна въ с. Фляска. Тамъ бѣше опредѣлено да се разположи и тежката артилерия, на която конетѣ бѣха твърде много изморени и имаха нужда отъ почивка; обаче това село, както и Слобозия Чирешу и Скжрлатещи (всички спадащи въ района на 12 пех. дивизия) бѣха заети отъ конницата на генерал-майоръ Графъ Фонъ деръ Голцъ, която подъ названието 2. сборна конна дивизия се състоеше отъ три бригади: 1 — полковникъ Фонъ Кауфманъ, 2 — полковникъ Волфъ и 4 българска — полковникъ Табаковъ. На молбата да бжде изпразнено поне само Фляска, даже не биде отговорено. Подобни случаи на проявление на егоизъмъ и незачитане началническитѣ разпореждания, когато се касаеше за доброто на тѣхнитѣ части, а въ вреда на българскитѣ, нашитѣ съюзници германци проявха не веднѣжъ. Щаба на дивизията бѣ принуденъ да отиде въ с. Мохрянулъ

19 Декемврий. За днесъ на дивизията се предписа отъ щаба на Дунавската армия да настѣпи и атакува противника, въ участъка на позицията му на линията Батогуль — Мокани — кота 46 — Гергишанн — Филипещи, за което се заповѣда на:

а) *Двѣната колона* — полковникъ Цонковъ — 25. пех. Драгомански полкъ (4. дружини). Да действува въ посока: Слобозия Чирешу — Тирлеле-Колтика — кота 46 (южно отъ с. Гергишани) — Ярба Дулче.

б) *Лѣвата колона* — Майоръ Златаревъ — 9. опълченски полкъ — две дружини и дружината отъ 6. опълченски полкъ. Да действува въ посока: с. Улмулъ — Тирлеле Петку — Гергишани — Берлещи — Перишору.

в) *Маневрениѣ войски* — подполковникъ Тодоровъ — 2. опълченски полкъ (4. дружини), пионенната рота, артилерийското отдѣление на подполковникъ Тодоровъ — три не с. с. полски батареи. Да се дѣлжатъ задъ лѣвата колона.

г) *Артилерията* — подполковникъ Търчановъ — 3 с. с. германско отдѣление (три батареи), артилерийското отдѣление на майоръ Трениевъ (три батареи), тежката артилерия на майоръ Щапенхостъ (4 батареи). Да разположи тежката артилерия с.-и. отъ с. Слобозия Чирешу; полската артилерия — въ района между пѣтя Слобозия Чирешу — Мокани и Тирлеле-Петку, източно отъ ж.-п. линия. Артилерията да бжде така разположена, че да дава възможностъ за съсредоточаване на огъня, въ който и да било пунктъ отъ бойния участъкъ на дивизията и за съдействие на съседнитѣ.

д) *Конницата* — ротмистъръ Георгиевъ — 1 ескадронъ отъ 6 коненъ полкъ. Да действува въ лѣво отъ лѣвата колона.

Инсталирането на артилерията да бъде свършено до 10 ч. сл. пл. Разузнаването и подготовленията за атака тръбват да бъдат свършени с пукването на зората днесъ. Въ 10 ч. пр. пл. колоните да преминат линията: кота 36 (ю.-з. от с. Мокани) — кота 45 (източно от Тирлеле-Петку — атаката да продължи до линията Бордеуль Верде — Перисору. Въ дъсно от дивизията действа кавалерийската дивизия на Голц — към Мокани, а въ лъво — кавалерийския корпус на Шметов — северно от с. Гергишани.

Дъсната колона от 9 ч. пр. пл. се събра въ северо-източната окрайнина на с. Слобозия Чирешу и веднага настъпи въ боен редъ въ посоката Тирлеле Колтика, съ разчетъ въ 10 ч. пр. пл. да премине западно от кота 36 (ю.-з. от с. Мокани). Към 11 ч. 30 м. пр. пл. веригите от бойната част достигнаха гребена на Тирлеле Колтика. Понеже до това време кавалерийската дивизия на Голц не беше още преминала ж.-п. линия, въпротивно не е била получила заповедта да настъпи, то участъка между дъсната колона и 1 дивизия остава не заетъ и съ това се излагаше фланга на колоната. От друга страна гъстата и непрогледна мъгла не позволяваше настъплението, затова колоната се спря на гребена.

Лъвата колона настъпи от с. Улмул и въ 10 ч. 15 м. пр. пл. авангарда й премина презъ пункта, отстоящ 1200 м. с.-и. от кота 45.

Противникът не се обаждаше още. Въ 1 ч. сл. пл. маневрените войски достигнаха до Тирлеле Петку, гдето се спряха. Въ 12 ч. 45 м. сл. пл. се заповѣда на началника на артилерията да привдигне полската артилерия към кръстопътя, с.-и. от кота 45 (западно от Тирлеле Петку) задъ лъвата колона, а отдѣлението на майоръ Трневъ да даде въ разпореждане на началника на дъсната колона.

Към единъ ч. сл. пл. противникът съ две полски батареи, разположени при с. Гергишани и една тежка — при с. Берлещи, обстреля лъвата колона, въ момента, когато авангарда й беше достигналъ на линията кота 50 — кота 44. Същевременно и патрулите бѣха обстреляни отъ неприятелски такива. Патрулите на дъсната колона също бѣха обстреляни отъ неприятелските предни части. Предъ видъ на това, че мъглата наново падна и стана свършено непрогледно, въ 5 ч. сл. пл. се заповѣда на началниците на колоните, началника на маневрените войски и началника на артилерията, да ношуватъ на мѣстата, гдето тъмнината свари частите, които да се окопаятъ здраво и подържатъ връзка помежду си и съ съседите.

Положението на дивизията към 5 ч. 30 м. сл. пл. бѣ следното:

а) *Дъсната колона.* На $1\frac{1}{2}$ кил. северно и северо-западно от Тирлеле Колтика: на тази линия се укрепя-

ватъ авангардните две дружини; две дружини въ поддръжка на около 500 кр. отъ първите. Артилерийското отдѣление на майоръ Трневъ на тази позиция въ долината при самото Тирлеле Колтика. — Неприятелът се намираще на окопана позиция на линията на с. Мокани до кота 46, северно отъ него. Силите му се оценяватъ на 2 дружини съ две батареи. Между веригите на колоната и противника — $3\frac{1}{2}$ — 4 кил.

б) *Лъвата колона.* Авангарда на позиция ю.-и. на $1\frac{1}{2}$ кил. от кота 50, главните сили на около 500 крачки задъ авингарда въ отстъпъ задъ дъсния флангъ. Въ с.-з. посока към кота 43 (източно от с. Братешулъ) единъ взводъ пехота за свързка съ 217 германска дивизия. Артилерийското отдѣление на капитанъ фонъ Глински на два кил задъ главните сили. Неприятелът се намираще на окопана позиция, една батарея съ пехота при могилата на $1\frac{1}{2}$ кил. източно от с. Гергишани, друга батарея съ пехота на 1 кил. западно отъ сѣщото село и тежка артилерия към с. Берлещи.

в) *Маневрените войски* — при Тирлеле Петку.

г) *Тежката артилерия* — с.-и. от с. Слобозия Чирешу, до гарата.

За отдѣлението на капитанъ Глински началника на лъвата колона донесе въ 4 ч. 20 м. сл. пл., че то до този моментъ не е открило огънь по неприятелските батареи, които начина от 12 ч. пр. пл. обстрелватъ безнаказано колоната. На подканването отъ началника на колоната да се премѣсти по-напредъ и открие по-скоро огънь, командира на отдѣлението се отказва да изпълни заповѣдта подъ претекстъ, че и отъ по-далечно разстояние можалъ да работи тъй, както ще работи и отъ по-близко, че неприятелската артилерия била тежка и че тяхните (германските) правила били изисквали да стоятъ всѣкога на 2—3 кил. назадъ отъ пехотата. Намѣрена била и му показана чашка отъ неприятелски снарядъ, 7,5 с/м., за да се убеди, че не е тежка артилерия, тогава обаче началъ да се оправдава, че руската полска артилерия стреляла на 8 кил., а неговите батареи били далечъ, та не можели да я достигнатъ. Бѣше принуденъ началника на дивизията лично да провери на мѣстото и да му избере позиция, за заемаването на която лично настоя.

И така днесъ поради гъстата мъгла и отсъствието въ дъсно на кавалерийската дивизия на Голц, колоните на 12 дивизия недостигнаха обектите си, напротивъ доближиха се до неприятелската позиция сръдно на 2— $2\frac{1}{2}$ кил., развърнаха се въ боен редъ и пристѣпиха къмъ крепкото си затвърдяване на достигнатите мѣста, за създаване здраво изходно положение за предстоящите действия въ последующите дни. Съ противника се влѣзе въ съприкос-

новение и последния се застави да се обади съ своята артилерия и предни пехотни части, а съ това се откри отчасти и неговото разположение.

За извършеното презъ денът се донесе, като се спомена, че дивизията не достигна обекта си, понеже конната дивизия на генералъ Голцъ, която трѣбваше да настѣпва въ дѣсно отъ 12 дивизия, този день бездействува, което обстоятелство парализира добре подготвената атака. Въ сѣщото донесение се добави и че капитанъ фонъ Глински отказа въ най-тежкитѣ минути на боя да помогне на нашата лѣва колона. Това донесение даде поводъ на щаба на Дунавската армия да обърне вниманието на началника на 12 дивизия върху „съюзническата солидарностъ!“

Загуби: убити войници 2.

Изстреляно: Патрони за пушки 23,700.

20 декемврий. Щаба на Дунавската армия съобщи, че атаката на неприятелската позиция вѣроятно нѣма да бѣде произведена преди 22 того. Затова дивизията трѣбва тамъ, гдето е възможно, да напредне по-близко до неприятеля и да се окопае здраво, като се извършатъ всички приготовления за предстоящата атака и се взематъ мѣрки за отбиване на неприятелскитѣ атаки, ако такива се предприематъ. На дѣсната колона, която трѣбваше да заеме участъка на конната дивизия на генералъ Голцъ, се предадоха 2 дружини отъ 2 опълченски полкъ и пионерната рота; сѣщата изпрати една дружина въ бойна частъ, която удѣлжи участъка въ дѣсно и зае позиция на линията на дветѣ дружини (гледай кроки 9 за разположението на 19 того) до кота 36 включително. Дветѣ дружини отъ 2 опълченски полкъ се повърнаха въ полка си (при маневренитѣ войски), а отъ пионерната рота една полурота се изпрати при лѣвата колона. Отъ маневренитѣ войски на дивизията се предаде още една не с. с. полска батарея къмъ дѣсната колона, която едва вечерята излѣзе на позиция при батареитѣ на майоръ Треневъ.

Следъ като се удѣлжи бойната частъ на дѣсната колона съ още една дружина по посока на с. Мокани, положението на сѣщата колона стана така: дѣсния флангъ на бойното разположение започва отъ кота 36, на 1½ кил. южно отъ Мокани и минавана около 1 кил. с.-и. отъ с. Тирлеле Колтика. Полскитѣ батареи на майоръ Треневъ и придадената по-после не с. с. батарея, сж поставени около Тирлеле Колтика, така, че съ огъня си могатъ да обстрелватъ пространството, както по посока на Мокани, така и предъ фронта на другитѣ части. Между дѣсния флангъ на колоната и лѣвия такъвъ на 1 дивизия имаше незаето пространство около 2½ кил, което се охраняваше само съ постоянно патрулиране.

Положението на лѣвата колона е сѣщото на 19 того, а именно: две дружини въ първа линия, на позиция ю.-и. на 1½ кил. отъ кота 50, като позицията въ дѣсно е удѣлена съ окопи за още една дружина; втора окопна позиция на 1000 кр. задъ първата. Артилерийското отдѣление на капитанъ Глински—на 2 кил. задъ първата линия окопи. Единъ взводъ пехота въ с.-з. посока за свръзка съ 217 германска дивизия.

Маневренитѣ войски на дивизията — при с. Тирлеле Петку. Тежката артилерия—на позиция с.-и. отъ с. Слободия Чирешу до гарата.

Противникътъ въ сѣщия съставъ и разположение на позицитѣ си, както на 19 того. Забелѣза се, че сѣщия прояви днесъ извънредно голѣма деятельность по укрепяване и засилване позицията си, особено въ участъка около Гергишани, гдето се пренасяше дървенъ материалъ отъ с. Батогулъ и Берлеци, вѣроятно за правене блиндажи и телени мрежи.

Бойната дейность на дивизията презъ този день се изрази въ непрестанни рекогносцировки и патрулни обхождания, съ цель да се разучи основателно разположението и силитѣ на противника. Тази дейность отъ време на време се подкрепяше съ огъня на тежката и полска артилерии, които почти презъ всичкото време се насочваха по Мокани. Противникътъ сѣщо обстрелва съ прекъсвания съ артилерийски огънь, както разположението на лѣвата колона, така и дѣснефланговата дружина на дѣсната колона, срещу Мокани. Въ 1 ч. и 30 м. сл. пл. противникътъ мина въ атака отъ Мокани съ една дружина срещу дружината ни, заемаща позиция западно отъ селото но биде повърната назадъ въ селото съ артилерийски и пушеченъ огънь. Огъня на противника бѣше изобщо не ефикасенъ. Въ 3 ч. 30 м. сл. пл. неприятелски геропланъ обстрелва съ картечница тежката ни артилерия, но безъ резултатъ.

И така днесъ дивизията се затвърди здраво на позицията си, рекогносцира напълно подлежащата мѣстность и застави противника да се обади съ своята артилерия, съ това се по-ти напълно узнаха неговитѣ сили и разположение на заетитѣ позиции. Най-после колонитѣ бѣха окончателно настанени здраво въ своето изходно положение за предстоящата атака. Имаше единъ само дефектъ — това бѣше непостигнатата още пълна и здрава връзка съ 1. пех. Софийска дивизия, изразяваща се въ незаятия интервалъ отъ около 2 1/2 кил.

Загуби: Убитъ единъ войникъ и ранени 12 войници.

Изстреляно: патрони за пушки 9800 и артилерийски изстрели (само отъ българската артилерия) 430.

21 декемврий. Днесъ се продължи разузнаването на подлежащата мѣстность къмъ позицията на противника.

Отъ маневренитѣ войски се изпрати въ лѣвата колона една дружина (отъ 9. опълченски полкъ) за да се заеме съ нея образувалия се интервалъ отъ 1500 м. между 12 и 217 дивизии. Този интервалъ се бѣше образувалъ вследствие на това, че корпуса на Шметовъ не настѣпи въ своя участъкъ, както първоначално бѣше разпоредено съ оперативна заповѣдъ по Дунавската армия. Сѣщо се заповѣда на лѣвата колона най-късно тая нощъ да се приближи още къмъ противника, за да се подравни съ 217 дивизия. Колоната презъ нощта настѣпи и зае следната позиция: дѣсния флангъ отъ пункта на 2 1/2 кил. ю. — 3. отъ кота 46 (могила Порумба) въ с. — 3. посока до лѣвия флангъ на пункта, отстоящъ на 1 1/2 кил. с. — и. отъ кота 44 (с. Гайтанилоръ). Това привдигане напредъ въ с. — и. посока на лѣвата колона, която и безъ това бѣ доста напредъ отъ дѣсния флангъ на 217 пех. германска дивизия, се заповѣда отъ Щаба на Дунавската армия и бѣ предизвикано отъ началника на дѣсната колона на 217 пех. германска дивизия, който по видимо му не бѣ добре ориентиранъ на самата мѣстностъ, по причина на глътата мъгла. Той билъ донесълъ въ Щаба на Дунавската армия, че неговитѣ части вече заели с. Гергишани и като така, лѣвата наша колона, която бѣше на 3 1/2—4 кил. ю. — 3. отъ това село, споредъ него, била назадъ. Въ сѣщностъ противникътъ продължаваше да заема позицията си около кота 47 (могила Тотомиръ и ю. — 3. отъ Гергишани, а частитѣ най-дѣсния флангъ на 217. германска дивизия бѣха около кота 49 (Ла трей мовиле).

Презъ цѣлия день лѣвата ни колона бѣше обстрелвана отъ неприятелската полска и тежка артилерия, но безрезультатно. Нашата артилерия отъ тази колона обстрелваше отъ време на време неприятелскитѣ групи, които работѣха по усиляване окопитѣ. Почти презъ цѣлия день предъ дветѣ колони се води патрулна престрелка, а следъ пладне и предъ дѣсната колона рѣдка артилерийска стрелба и отъ дветѣ страни.

Отъ изпратенитѣ разузнавателни патрули се установи, че противникътъ заема линията: Батогулъ — Мокани — кота 46 съ 3—4 дружини и 2. батареи. Окопитѣ му сѣ цѣль ръстъ, а нѣкои и блиндирани. Забелязани сѣ и 6 картечници. При кота 47 (ю. — 3. отъ Гергишани) и самото село — съ 2—3 дружини и 2. полски батареи и една тежка батарея около Берлещи.

Загуби — нѣма.

Пленници: 2 войника, руси.

Изстреляно: патрони за пушки 3,165 и артилерийски изтрели (само отъ българската артилерия) 312.

22 Декемврий. Щаба на Дунавската армия, смѣтайки, че по всѣка вѣроятностъ на 24 того ще атакува главнитѣ

пунктове на неприятелската позиция: Филипещи и участъка Мокани — Батогулъ, заповѣда: 12 и 1 пех. дивизии да насочатъ главнитѣ си атаки срещу участъка Мокани — Батогулъ, като взаимно се поддържатъ. За цѣлѣта тежката германска артилерия на 1. пех. дивизия се подчини на началника на артилерията въ дивизията. За горното съ телеграма № 6802 се предписана началницитѣ на дѣсната и лѣвата колони, маневренитѣ войски и началнику на артилерията.

Налагаше се да се усили артилерията въ лѣвата колона, която трѣбваше да се справя съ по голѣмъ участъкъ отъ неприятелската позиция. За цѣлѣта отъ маневренитѣ войски се изпрати въ лѣвата колона една не с. с. полска батарея и две картечници (заповѣдъ № № 110 111 отъ книжката за донесения).

Презъ този день колонитѣ продължаваха да се затвърждаватъ здраво на позицитѣ си, като разузнаването на подлежащата мѣстностъ и неприятелското разположение се извършваше непрекъснато отъ патрулитѣ. Презъ цѣлия день имаше патрулни престрелки и рѣдкъ артилерийски огънь отъ дветѣ страни. Противникътъ продължаваше да заема известнитѣ вече окопи, като се укрепяваше. Колонитѣ, маневренитѣ войски и артилерията нощуваха на мѣстата си.

Времето — добро.

Загуби: ранени 4 войници

Изстреляно: патрони за пушки 1800 и артилерийски изтрѣли 176.

23 Декемврий. Съ заповѣдъ № 147 (отъ книжката за донесения) се предписа на началника на дѣсната колона, лѣвофланговата дружина отъ бойната частъ да подаде напредъ по посока на кота 46, до около кота 40 приблизително, за да се намали съ това още интервала къмъ лѣвата колона, а поддръжката да се изпрати задъ лѣвия флангъ. Това бѣше крайно наложително, тъй като отъ 1. пех. Софийска дивизия се изпратиха две роти (ще се изпратятъ още две) въ междината между насъ и тѣхъ, а интервала между дѣсната и лѣвата колона — 2 кил. — трѣбваше да се намали и вътрешнитѣ флангове на колонитѣ да се усилятъ.

Почти презъ цѣлия день позицията ни бѣше обстрелвана съ рѣдкъ артилерийски огънь отъ батареитѣ на противника, безрезультатно; сѣщо пушечната стрелба между патрулитѣ продължаваше.

Времето — добро.

Загуби: ранени 1 офицеръ и 1 войникъ.

Изстреляно: патрони за пушки 1040 и артилерийски изстрѣли 120.

24 Декемврий. Задачата на дивизията за днес бѣше да се приготи за възможната утрешна атака на противника, на линията Гергишани — кота 46 Мокани, а същевременно, при едно отстъпление на противника, да бѣде готова за преследване. Плана на атаката бѣше следния: а) Подъ прикритието на тъмнината пехотата да се доближи на 250 м. до неприятелскиѣ окопи при Мокани, гдето да се чака подготовката съ артилерийски огънь отъ 8 до 10 часа пр. пл., въ 10 часа шурмуването; б) въ това време по останалия участъкъ срещу неприятелската позиция пехотата да доближи до 600 м. и в) Атаката да бѣде подготвена съ огънь отъ тежката и полска артилерия. Допълнително се заповѣда: неприятеля предъ цѣлия фронтъ на Дунавската армия да се държи подъ огънь, като се обстрелва съ картеченъ, пушеченъ и артилерийски огънь. Разпоредено било да се приготвятъ достатъчно муниции за повече дни.

Въ този духъ — се издаде за атаката оперативната заповѣдъ по 12. дивизия подъ № 47.

Отъ маневренитѣ войски се назначи една дружина, която се разположи срещу интервала, образувалъ се между дветѣ колони (заповѣди №№ 116, 117, 118 и 119 отъ книгата за донесения). Това се налагаше отъ обстоятелството, да се обезпечатъ вътрешнитѣ флангове на колонитѣ, поради образуваніе се интервалъ отъ 2 кил., който можеше да бѣде използванъ отъ противника, а най-вече да се освободи поддръжката отъ лѣвия флангъ на дѣсната колона и я използва началника на колоната тамъ, гдето намѣри за добре, въ случая къмъ дѣсния свой флангъ.

Презъ цѣлия день имаше рѣдка пушечна престрелка между нашитѣ усиленіе патрули и предни части, изпратени за разузнаване и поддържане контактъ съ противника. Две неприятелски батареи обстрелваха отъ време на време участъка на дѣсната колона. Същото стори съ две полски батареи и съ лѣвата колона; освенъ това следъ обѣдъ къмъ 3 ч. 30 м. неговата тежка батарея отъ къмъ с. Берлещи обстреля тила на сѣщата колона, въ-роятно търсеше нашитѣ батареи. — Къмъ 5 часа сл. пл. предъ фронта на дивизията всичко утихна.

Времето — добро.

Загуби: убити 2 войници и ранени 7 войници.

Изстрелено: патрони за пушки 4690 и за картечници 1700 и артилерийски изстрели (само отъ българската артилерия) 203.

РЕШИТЕЛНИ ДЕЙСТВИЯ.

25 Декемврий. Вчера въ 9 часа следъ пладне се получи отъ щаба на Дунавската армия заповѣдъ: да се произведе атаката на 25 того, съгласно направенитѣ разпо-

реждания. По поводъ на това, сѣщия день въ 11 ч. 30 м. сл. пл. 12. пех. дивизия нареди следното: На 25 того Дунавската армия атакува: 12. дивизия да изпълни атаката съгласно заповѣдта по дивизията № 47 отъ 24 того.

Въ 3—3 1/2 ч. пр. пл., подъ прикритието на тъмнината, колонитѣ настѣпиха въ боенъ редъ напредъ, за да заематъ изходното си положение за предстоящия бой, като въ 5 ч. пр. пл. пристѣпиха къмъ окопаване на новозаетитѣ си мѣста.

За атакуване на противника, бойния редъ на колонитѣ имаше следното изходно положение;

а) *Дѣсната колона.* Въ бойна частъ три дружини (4, 1 и 3 отъ дѣсно на лѣво) отъ 25. пех. Драгомански полкъ и една дружина (2) отъ сѣщия полкъ за полкова поддръжка задъ дѣсния флангъ на бойното разположение; бойния редъ отстои срѣдно на 700—800 кр. отъ неприятелската позиция. Три полски с. с. и една не с. с. батареи отъ отдѣлението на майоръ Треневъ — на позиция около Тирлеле Колтика.

б) *Лѣвата колона.* Въ бойната частъ три дружини (2 и 3 отъ 9. опълченски полкъ и 4 отъ 2. опълченски полкъ) и въ поддръжка една дружина (2. отъ 6. опълченски полкъ) задъ дѣсния флангъ въ отстъпъ. Артилерийското отдѣление на 65 германски полски с. с. полкъ, съ придадедната му 8.7 с/м. не с. с. батарея — на старата си позиция на 1 кил. ю. — и отъ кота 50 (Мовила Луй Миронъ). Бойния редъ отстои отъ позицията на противника срѣдно на 600—800 кр. съ дѣсния флангъ на 700 кр. ю. — 3. отъ кота 46 и лѣвъ — на 800 кр. с. — 3. отъ кота 47 (Мовила Тотомиръ).

в) *Маневренитѣ войски* — при Тирлеле Петку.

г) *Тежката артилерия* — на позиция с. — и. Слобозия Чирешу — при гарата: една 15 с/м. гаубична батарея севърно отъ Тирлеле Петку.

Съ достигане упоменатитѣ по горе мѣста, колонитѣ пристѣпиха къмъ окопаването си; къмъ 5 — 6 ч. пр. пл. имаха вече окопи за стрелба на колѣне.

Кратко описание на мѣстността. Мѣстността, на която се разви боя, е равнина, гола и открита, и южно отъ с. Мокани слабо блатиста. Въ участъка на бойното разположение имаше слаби гѣнки, въ които можеха да се прикриватъ поддръжкитѣ и стѣсти позволяваха на артилерията да застане на закрыта позиция, но тѣзи гѣнки близко къмъ позицията се губятъ и на 800—1000 кр. мѣстността става съвършено равна и открита. Движението и на тритѣ реда войски може да става въ всички посоки даже безъ пѣтъ.

Боя на дѣсната колона. Преди започване на атаката, тя трѣбваше да се подготви съ артилерийски огънь. За

тази целъ, както тежката, така и полската артилерия къмъ 8 ч. пр. пл. откриха огънь по окопитъ на противника, който продължава до 10 ч. пр. пл., като отъ 9 ч. 30 м. до 10 ч. бѣше особено усиленъ. Следъ това вече пехотата започна своето настѣпление, поддържана отъ артилерията.

Противникътъ указва невѣроятнo съпротивление. Окопанъ дълбоко въ своитѣ блиндирани окопи, съ около 8 картечници и около 2—3 полски батареи, той косеше съ най-убийственъ огънь всѣко предвижване на пехотата и това се съпровождаше съ голѣми загуби за насъ. При все това доблестнигъ и самоотверженни Драгоманци, отъ позиция на позиция, успѣха да се доближатъ срѣдно на 300—400 кр. отъ него, гдето се спрѣха и почнаха да се окопаватъ. Преднитѣ неприятелски окопи бѣха заети. Настѣпването по натагъкъ стана почти невъзможно, защото освенъ фронталния силенъ огънь, противникътъ съ своя огънь отъ посоката на село Батогулъ, започна да фланкира бойната частъ, особено дѣснофланговата дружина, тъй като срещу участъка между Мокани и Батогулъ не бѣха насочени почти никакви части отъ 1 дивизия, както това трѣбваше да стане, съгласно оперативнитѣ разпорѣждания и незаангажираниятъ неприятелъ отъ този участъкъ, насочи въ флангъ всичкия си огънь по дѣсната наша колона. Замоли се началника на 1 дивизия да несочи една дружина срещу незаангажирания неприятелски участъкъ, тъй като нашата дѣсна колона заема преднитѣ неприятелски окопи и готви да се нахвърли върху главнитѣ окопи (Мокани), отстоящи на 200—300 крачки не ще може да стори това, защото съ заемането на Мокани, би изпаднало въ едно неблагоприятно положение, имайки незаангажиранъ и прикованъ противникъ при с. Батогулъ. Обеща се отъ 1 дивизия, че ще се разпореди дружината отъ 6 полкъ да напредне.

Въ 2 ч. 45 м. сл. пл. противникътъ, около една дружина, въ посока на кота 40, източно отъ кота 40, излѣзе отъ окопитѣ си и се насочи срещу лѣвия флангъ на дѣсната колона, обаче обстрелванъ отъ силенъ пушеченъ, картеченъ и артилерийски огънь отъ дѣсната колона, следъ като напредна до 600 кр., биде повърнатъ назадъ и заставенъ да се скрие въ окопитѣ си.

Напредването на дружината отъ 6 полкъ (1 дивизия) закѣсна, а това стана причина дѣсната колона да не настѣпва по натагъкъ, макаръ че можеше съ едно стремително нахвърляне да вземе окопитѣ на Мокани, но после положението ѝ щѣше да бѣде неизгодно, а следователно щѣха да се дадѣтъ напръзно и безцелно нови жертви.

Въ 6 ч. сл. пл. боя окончателно спрѣ и частитѣ на колоната започнаха по усилено да се окопаватъ и затвърдяватъ. Въ дѣсно, до крайната лѣва частъ отъ 1 дивизия,

имаше незаеътъ промежутъкъ около 2 кил. и значително въ отстъпъ назадъ

Боя на лѣвата колона. На разсъмване противникътъ, следъ като забеляза присѣствието на колонитѣ, откри силенъ пушеченъ и картеченъ огънь по позицията; нашитѣ предни части сѣщо откриха огънь. Къмъ 7 ч. преди пладне мѣглата почна да се вдига и полскитѣ батареи на противника, разположени източно и западно отъ с. Берлещи, почнаха да обстрелватъ позицията съ бризантни гранати и шрапнели. Боя бѣше въ разгара си. Къмъ 8 часа преди пладне една тежка батарея, отъ къмъ посока с.-и. отъ Берлещи почна да обстрелва дѣсния флангъ на позицията, вѣроятно тя търсеше батареитѣ на колоната.

Къмъ 9 ч. пр. пл., както пехотниятъ, тъй и артилерийскиятъ неприятелски огънь, се особено усили и достигна най-голѣмия си разгаръ. На този силенъ неприятелски огънь нашитѣ опълченци отговориха само съ пушеченъ и картеченъ огънь и съ своето безподобно спокойствие и хладнокрѣвие Очакваше се противникътъ да предприеме контра атака, но такава той произведе частично съ една своя дружина въ 2 ч. 45 м. сл. пл. отъ къмъ кота 41, с.-и. отъ кота 46, като се насочи къмъ лѣвия флангъ на дѣсната колона; обаче дѣснофланговата дружина (3) на 8 опълченски полкъ я посрещна съ вихровъ пушенъ и картеченъ огънь и я поврѣща, съ голѣми загуби въ убити и ранени, въ окопитѣ си.

Въ 4 ч. сл. пл. въ посока на кота 49 (Ла Трей Мовиле), къмъ която настѣпваше австрийския отрядъ на полковникъ Сзизъ (изпратенъ въ интервала между 217 германска дивизия и 12 пех. германска дивизия) се чуваше силенъ пушеченъ и артилерийски огънь; почнаха да се спускатъ бѣли ракети. Не следъ дълго време противникътъ, който заемаше позиция около тая кота и ю.-и. отъ нея, повърна назадъ въ паническо бѣгство. Срѣдната и лѣвофланговата дружина откриха силенъ огънь по бѣгащия противникъ, а следъ малко по заповѣдь настѣпиха напредъ, защото явно бѣше, че тази паника ще обхване цѣлата противникова линия. Не трѣбваше следователно, да се изпуска сгодния психологически моментъ, да се откърти противника отъ тукъ. Лѣвофланговата дружина (2/9) и срѣдната (4/2) се понесоха напредъ срещу окопитѣ на противника, които той действително започна да напуска сѣщо съ бѣгство. Моментъ бѣше решающъ, налагаше се пехотата безспирно да преследва, като мощно се подкрепи отъ артилерийски огънь. Но германското отдѣление на капитанъ фонъ Глински не откри, нито съ една отъ батареитѣ си огънь. Опълченскитѣ дружини при все това настѣпваха и по очередно преследваха съ огънь бѣгащия противникъ; много ясно се виждаше ефекта отъ този действителенъ огънь, противникътъ биваше повалянъ като сно-

пове. Обаче, въ това време неприятелските батареи, разположени източно и северо-източно от кота 46, откриха рагачен огън по доблестните две опълченски дружини; сжщо, нови сгъстени неприятелски части, идещи от към село Гергишани, посрѣщнаха бѣгащите от окопитъ свои войски и ги повърнаха обратно пакъ въ окопитъ. Виждаше се какъ началствующите лица, съ извадени сабли, гонѣха бѣгащите войници и ги връщаха обратно въ окопитъ. Окуражени от добрата стрелба на своите батареи по настѣпващите наши дружини и подкрепени от тѣзи нови сили, а най-вече необезпокоявани от огъня на нашите батареи, русите полека-лека се окопитиха, заеха отново

Командира на 5/23 с. с. батарея Капитанъ Симесновъ съ офицеритѣ си и тия отъ най-близката пехотна рота презъ 1917 год.

всичките си окопи и откриха най-силенъ огънъ по двете дружини, които неподдржани въ туй време отъ нашата артилерия и пехота, бѣха се спрѣли и принудили да се окопаятъ. На могилата—кота 47 (Татомиръ) противникътъ настани и две картечници, които сжщо почнаха да обстрелватъ дружините.

Споредъ донесението № 87 отъ началника на лѣвата колона, последния на нѣколко пѣти подъ редъ е заповѣдалъ на капитанъ Глински да открие огънъ съ частъ отъ батареите си по тия картечници, а съ другата частъ по батареите на противника, на които блѣсъците, па даже и прислугата на самитѣ оржидя ясно се виждали. Капитанъ Глински едвамъ къмъ 5 ч. сл. пл. съ една отъ батареите си откри огънъ по неприятелските окопи около мо-

гилата—кота 47 и ги обстреля съ 10—15 гранати. Ясно е, че ако батареите на колоната бѣха отначало открили огънъ по бѣгащия противникъ, а следъ това и по настѣпващите съседни негови части и ако тѣ подготвеха настѣплението и подържаха дружините презъ време на движението имъ, успѣхътъ щѣше да бѣде по-голямъ и паниката въ неприятелските части неминуема. Съ туй освенъ, че щѣше да се облекчи настѣплението и на австрийския отрядъ, но щѣше да се принуди противника да очисти позицията предъ дѣснофланговата дружина—кота—46. Противъ капитанъ Глински се заведе следствие и се отмени представлението за награждаването му съ български орденъ.

Времето до мръкване мина въ постоянни прелелки между нашите и противникови части. Къмъ 6 ч. сл. пл. огъня отъ къмъ противника престана. Само отдѣлните негови изстрели и огъня отъ картечниците му на кота 47 показваха, че той още заема позицията си.

Направи се разпореждане щото срѣдната и лѣвофланговата дружини да се окопаятъ и здраво затвърдятъ на достигнатитѣ мѣста и да се следи за противника, въ случай, че той напусне окопитъ си, да се преследва.

Загуби: Убити—1 офицеръ и 52 войници; ранени—2 офицери, 3 офицерски кандидати и 229 войници и изчезнали 2 войници.

Изстрелено: Патрони за пушки 162550 и за картечници 61350 и артилерийски изстрели (само отъ българската артилерия) 2100.

26 декемврий: Бѣше разпорежено частитѣ да останатъ този денъ на достигнатитѣ мѣста и следъ като си набавятъ муниции, да се поднови на 27 сжщи атаката.

Боятъ, воденъ вчера отъ дивизията и отъ съюзническите войски въ лѣво отъ нея, силно разколебалъ противника. За тѣзи боеве ето какъ се произнася Главната Квартира на Фелдмаршалъ Макензенъ*) „Българските атакующи войски доказаха своето живо геройство при борбата за заемането на Мокани, дето тѣ бѣха обсипани съ вълни огънь“.

Голѣма бѣ въроятността, че противникътъ не ще бѣде въ състояние да се държи по-дълго. И действително, изпратенитѣ днесъ къмъ 7 ч. 30 м. пр. пл. отъ дѣсната колона разузнавателни патрули напредъ, констатирали че противника е напусналъ позицията си, и отстъпилъ назадъ, (разрушенитѣ му окопи били пълни съ трупове);

*) Deutsche Kriegsnachrichten: Походътъ на Дунавската Армия отъ Букурещъ до Браила. (Описание отъ Главната квартира на Фелдмаршалъ Макензенъ) — Военни известия, брой 39, отъ 19 февруарий 1917 год.

затова частитѣ отъ колоната въ 8 ч. пр. пл. настѣпиха за преследването му.

Въ 11 ч. 55 м. пр. пл. се заповѣда на дѣсната колона, когато частитѣ ѝ бждатъ осигурени отъ 1 пех. Софийска дивизия въ посоката Мокани—Батогулъ, да настѣпятъ и се затвърдятъ на линията: кота 33 — кота 46 включително (южно отъ Гергишани).

Преци, обаче, да се изпратише и получи тая заповѣдъ, дѣсната колона бѣше вече достигнала тази линия и по-неже се натъкна на противника по линията на котитѣ 41—42—45 (мог. Пжрлита), то къмъ 9 ч 30 м. пр. пл. започна да се окопава. До смръкване между дѣсната колона и противника се водеше рѣдка пушечна и артилерийска стрелба.

Отъ огъня, който противникътъ откри на разсѣмване на 26 декемврий по частитѣ на лѣвата колона и отъ до-несенията на патрулитѣ и секретитѣ презъ нощта, се заключаваше, че той къмъ 7 ч. пр. пл. не заема непрекъснатото окопитѣ си, а е напусналъ нѣкои отъ тѣхъ. Гжстата мъгла и постоянната стрелба презъ нощта, прѣчеха да се разузнае по-добре за него.

Предъ видъ на това, че дѣсната колона още отъ сутринята напредна и за да не би противникътъ да извади части отъ тия, които сж срещу лѣвата ни колона и ги насочи срещу дѣсната, въ 8 ч. 30 м. пр. пл. се заповѣда на началника на лѣвата колона да се доближи съ частитѣ си по-близо до противника и съ огънь да го прикове на мѣстото му. Колоната настѣпи, но биде посрѣщната съ огънь, особено отъ къмъ кота 47, гдето се обаждатъ още картечни-цитѣ. При все това, чувствуваше се, че противникътъ е по-орѣднѣлъ на позициитѣ си, ето защо и изпратенитѣ напредъ взводове успѣха къмъ 12 ч. по обѣдъ да изгонятъ противника отъ окопитѣ му и да ги заематъ. Оставаше въ ржцетѣ на противника кота 47, отъ гдето той фланкираше разположението на цѣлата лѣва колона. Налагаше се лѣвофланговата дружина да завие срещу тази кота и заангажира противника съ огънь; това бѣше сторено и почти до смръкване тукъ огъня не престана. Предъ останалия участъкъ отъ позицията на лѣвата колона противникътъ се оттегли и зае окопаната втора позиция на линията: кота 44 (източно отъ кота 47) — кота 41 (северо-източно отъ кота 46).

Тѣй щото днесъ частитѣ на дивизията напреднаха къмъ укрепенитѣ позиции на противника предъ с Мокани и кота 46, които той напусна и заеха позицията на линията между коти 33 и 47, северно и северо-западно отъ Мокани, гдето се окопаха. Дѣсната колона зае линията отъ кота 33 до кота 46 включително, а лѣвата колона кота 46 до кота 47. Противникътъ се окопава на линията между коти 43 и 47.

Отъ заловенитѣ пленници се установи, че срещу час-

титѣ отъ 12 пех. дивизия действува 9 Сибирска стрелкова дивизия, въ съставъ: 33, 34, 35 и 36 пех. полкове, съ артилерия: две полски батареи предъ с. Берлещи (кота 43 —могила Берлещи), една—при кота 35 (източно отъ село Берлещи), една тежка батарея — северно отъ с. Берлещи и 2—3 полски батареи—северно отъ блатото Сжратъ. Тѣ сжщитѣ разказваха, че 33 полкъ е отстѣпилъ северно отъ котитѣ 46—47 и че дивизията имъ щѣла да зимува тукъ. Това се виждаше отъ нѣколкото реда дълги землянки задъ кота 46, а сжщо и отъ доброто и солидно укрепяване на заетата позиция, която имаше цели редове блиндирани окопи и предъ тѣхъ телена мрежа съ по 5 реда колове. Заповѣда се частитѣ да се окопатъ добре на заетитѣ ѝ позиции и следатъ зорко за противника.

Забуби: убити — 1 офицерски кандидатъ (Огняновъ Ганчо) и 2 войници; ранени 24 войници.

Пленени: 8 войници руси.

Изтрелено: патрони за пушки 17,000 и за картечници 2050 и артилерийски изтрели 135.

27 декемврий. Авиаторитѣ сж установили, че неприятелскитѣ колони отстѣпватъ къмъ гр. Браила и че до тамъ тѣ нѣматъ други укрепления.

Дивизията имаше заповѣдъ да атакува днесъ противникътъ на линията: кота 47 — кота 43, като съобявява действията си съ тѣзи на съседитѣ (въ дѣсно — 1. дивизия и въ лѣво 217. германска дивизия). Още презъ нощта началникитѣ на колонитѣ изпратиха патрули за близко и тѣсно разузнаване на неприятеля, да не би незабелязано да се е оттеглилъ и въ случай, че това стане, противникътъ продължава да заема позицията си. На началника на артилерията се заповѣда да разпорежи за инсталиране на тежката артилерия въ района западно отъ кота 46 (южно отъ с. Гергишани) и кота 47 (юго-западно отъ сжщото село), съ цель да подготви атаката на линията: кота 47 (юго-източно отъ с. Берлещи) — кота 43 (западно отъ сжщото село) и източно отъ тази линия. А на полската артилерия се заповѣдваше: отдѣлението на капитанъ Глински да премине отъ лѣвата колона въ дѣсната, а това на майоръ Треневъ — отъ дѣсната въ лѣвата.

Предвидъ на извънредно гжстата мъгла, която трая почти цѣлия день, подготовката на атаката съ артилерийски огънь бѣ невъзможна и дивизията не напредна нито крачка. Въ дѣсно и лѣво се не виждаше какво става, но отъ изпратенитѣ патрули за свръзка се установи, че нито частитѣ на 1. дивизия, нито тѣзи отъ 217 германска дивизия сж се мръднали отъ мѣстата си напредъ къмъ противникътъ, даже напротивъ — отряда на австрийския полковникъ Сзиво бѣше се оттеглилъ презъ нощта въ

западна посока (дѣсния му флангъ къмъ 9. ч. пр. пл. бѣше на 3 кил. С. — 3. отъ кота 47) и по такъвъ начинъ лѣвия флангъ на нашата лѣва колона бѣше доста изложенъ. Това положение налагаше най-голяма бдителностъ на лѣвофланговата дружина (2/9—капитанъ Митевъ) и най-голяма готовностъ отъ нейна страна да осуети всѣки руски опитъ за нападение срещу нея. Противникътъ схвана това и къмъ 10 ч. пр. пл. съ подигане на мъглата, той откри силенъ артилерийски огънь срещу тази дружина; негови части настѣпиха отъ кота 43 (ю. — 3. отъ с. Гергишани) къмъ лѣвия флангъ на лѣвата ни колона, но обстрелвани отъ крайната лѣва рота (7. рота отъ 9. опълченски полкъ), отъ единъ взводъ на 6. рота, 4-тѣ картечници, донесени отъ опълченците на рѣце и грѣбъ отъ дѣсния флангъ на дружината и отъ с. с. батареи на поручикъ Симеоновъ и друга не с. с. отъ отдѣлението на Майоръ, Треневъ, бѣха заставени да се повърнатъ назадъ съ голѣми загуби, като се установиха на 700—800 кр. отъ лѣвия флангъ на крайната лѣва колона, отъ гдето завързаха пушечна стрелба, която трая почти презъ цѣлия денъ. Въ тази стрелба взе участие и 5 рота отъ 9. опълченски полкъ (поручикъ Ганевъ), която служеше за свръзка съ отряда на полковникъ Сзиво; тя се доближава и обстрелва противникътъ въ флангъ. Вънъ отъ това слаби неприятелски части съ 2 картечници северно отъ кота 47 и западно отъ с. Гергишани, тоже презъ цѣлия денъ безпокоеха съ анфиладенъ огънь лѣвата колона. Наложиха се да се изпрати една рота отъ поддръжката, която застана въ отстъпъ и задъ лѣвия флангъ на лѣвата колона за обезпечаване фланга на колоната. Лѣвата колона почти презъ цѣлия денъ бѣше обстрелвана съ артилерийски, пушеченъ и картеченъ огънь отъ неприятеля; особено чувствителни бѣха загубите, причинени отъ една неприятелска тежка батарея.

Въ това неизгодно тактическо положение изпадна лѣвата колона на нашата дивизия при следнитѣ обстоятелства: германския офицеръ за свръзка на дивизията съ щаба на Дунавската армия капитанъ Шуманъ предаде заповѣдь: да напредне нашата лѣва колона, понеже с. Гергишани било превзето още на 25 тогъ отъ 217. германска дивизия, което не излѣзе вѣрно, а отъ друга страна австрийския отрядъ на полковникъ Сзиво, предаденъ къмъ 217. дивизия, който запълваше интервала между дветѣ дивизии, бѣ останалъ много назадъ отъ с. Гергишани, защото не бѣ напредналъ нито крачка. Като резултатъ отъ тия невѣрни сведения, дадени отъ компетентно мѣсто дивизията даде жертви безцелно: 5 убити и 37 ранени, за което началника на дивизията донесе въ щаба на Дунавската армия и помоли другъ пътъ да му се съобщаватъ само вѣрни сведения.

Предъ дѣсната колона презъ деня бѣше почти спокойно.

И така днешната атака, поради гжстата мъгла, не се произведе, нито отъ нашата дивизия, нито отъ съседитѣ ни. Частитѣ на дивизията продължиха да се затвърдяватъ на заетитѣ позиции едни подъ огъня на противникътъ, други необезпокоявани отъ сжщия. Тежката артилерия, сжщо поради гжстата и непрогледна мъгла, не успѣ да се настани въ заповѣдания ѝ районъ.

Колонитѣ заночуваха на заетитѣ позиции въ следния редъ:

а) *Дѣсната колона.* Въ бойна часть 3 дружини, а въ полкова поддръжка 1 дружина. Съ дѣсния си флангъ (бойния редъ достигна с. — 3. окрайнина на езерото, северно отъ кота 33, а лѣвия флангъ се допира до кота 46 и на около 1/2 кил. напредъ.

б) *Лѣвата колона.* Въ бойна часть 2 дружини, а въ полкова поддръжка 1 дружина. Дѣсния флангъ на бойния редъ на кота 46, а лѣвия на кота 47. — Една рота отъ поддръжката въ отстъпъ задъ лѣвия флангъ на бойното разположение, съ фронтъ на северъ.

в) *Дветѣ батареи* отъ отдѣлението на майоръ Треневъ задъ бойния редъ на колоната на 1500 крачки, — останалата батарея отъ сжщото отдѣление се очакваше да пристигне отъ дѣсната колона, а отдѣлението на капитанъ Глински въ движение задъ дѣсната колона.

Тежката артилерия остана на старитѣ си позиции. Противникътъ — на котитѣ 47—43.

Загуби: Убити 12 войници, ранени — 1 офицеръ (командира на 5 рота отъ 9. опълченски полкъ поручикъ Ганевъ Ганчо Боневъ), 2 офицерски кандидати и 30 войници. Повредена една картечница на 9. опълченски полкъ.

Изстрелени: патрони за пушки 75185 и за картечници 8050 и артилерийски изстрели 538.

23. *Декемврий:* За днесъ е заповѣдано на дивизията да се приближи до неприятелската позиция на разстояние за атака; тежката артилерия за днесъ да се предаде въ разпореждането на началника на 11. Баварска дивизия. Въ изпълнение на това, нареди се: а) дѣсната колона да се подаде до линията: кота 46 включително — северната окрайнина на блатото и да се затвърди тамъ като държи тѣсна връзка въ лѣво съ лѣвата колона на дивизията и въ дѣсно съ 1 дивизия б) Лѣвата колона днесъ да остане на позицията си, като на 150—200 кр. предъ нея, се изпратятъ патрули, които да се окопаятъ и отъ тамъ да разузнаватъ за противникътъ.

Огъ всѣка дружина на бойната часть на дѣсната колона се изпратиха напредъ патрули, които като достигнаха на 400—500 кр. отъ противникътъ, се окопаха. По този начинъ дѣснофланговата дружина се подаде изцѣло

напредъ, а съ отдѣлни силни патрули се зае северната крайнина на самото езеро, кждето започнаха да се затвърдяватъ.

Презъ цѣлия день нашата артилерия обстрелваше съ рѣдкъ огънь позицията на неприятеля, който остана на мѣстата си. Пушеченъ огънь имаше въ дѣсната колона съвършено слабъ и то между патрулитъ, въ лѣвата — по усиленъ. Още по въ лѣво австрийската бригада води упоритъ бой съ противникътъ.

Къмъ 3 ч. 30 м. пр. пл. 3 дружина отъ 2. опълченски полкъ (отъ маневренитъ войски) пристигна и се изпрати да застане въ отстъпъ задъ лѣвия флангъ на колоната.

Презъ този день артилерията на лѣвата колона, засилена съ две батареи отъ отдѣлението на майоръ Треневъ, нанасяше грозни поражения на неприятеля. Това наблюдаваха съ голѣмо любопитство и удоволствие самитъ опълченци, които безъ да обръщатъ внимание на пищенето на куршумитъ край тѣхъ, надигаха се отъ окопитъ за да наблюдаватъ съ радостъ какъ неприятелскитъ войници, по единъ, или въ група, като излизаха отъ окопитъ си за да дирятъ спасение назадъ, падаха убити, или ранени, сразени отъ нашия огънь.

Поддържаше се презъ цѣлия день тѣсна връзка съ съседнитъ дивизии.

Загуби: Убити 9 войници; ранени 26 войници.

Пленени: 1 войникъ отъ 33 руски пех. полкъ.

Изстреляно: патрони за пушки 2680 и артилерийски изтрепи 370.

ПРЕСЛЕДВАНЕ.

29. Декемврий. За днесъ бѣше разпоредено: а) дѣсната колона да подготви атаката на неприятелскитъ позиции при котитъ: 41 и 45. Презъ нощта срещу 30 того колоната да се приближи за шурмуване кота 41, като съ дѣсното си крило държи тѣсна връзка съ 1. пех. дивизия. б) Лѣвата колона да подготви атаката на неприятелската позиция при котитъ: 41 и 43 и презъ нощта срещу 30 того да се приближи за шурмуване кота 43. в) Маневренитъ войски да се съсредоточатъ при кота 44, с. — и. отъ кота 45. Дружината, изпратена задъ лѣвия флангъ на лѣвата колона, да остане на мѣстото си. г) Тежката 10 с/м. батарея да вземе участие въ подготовката на атаката на котитъ 41 и 45. Въ случай, че противникътъ отстъпи, дѣсната колона да го преследва по посока на кота 42 — кота 47, а лѣвата по посока на с. Берлеци. Маневренитъ войски да следватъ задъ центъра на бойния фронтъ.

Обаче изпратенитъ презъ нощта напредъ патрули констатирали, че противникътъ е напусналъ позициитъ си, вследствие на което колонитъ настѣпиха въ боенъ редъ съ целъ да преследватъ отстъпаящия противникъ. Дѣсната

колона въ 8 40 м. пр. пл. достигна кота 47 и противникътъ не забележи, а къмъ 12 ч. по пладне патрулитъ достигнаха на 1 кил. южно отъ линията на с. с. Скъдна — Опришанеши. Съ тржбата се забелязваше отстъпаящия отъ ж. п. линия, противникътъ, който оставя слаби части и съ тѣхъ открива картеченъ огънь по патрулитъ. Въ 2 ч. 30 м. сл. пл. връзката на дѣсната колона е била трудна съ лѣвата, понеже тази последната е била останала значително назадъ, затова напредването на дѣсната колона, като рисковано е спрѣно до подравняване съ лѣвата. Тази последната къмъ 2 ч. презъ нощта узна отъ патрулитъ си, че руситъ сж напуснали окопитъ си и до 3 ч. бѣше ги вече заела. Щомъ се развидели, опълченцитъ съ самодоволство виждатъ отблизко резултатитъ отъ вчерашната стрелба и следитъ отъ бѣгството на неприятеля; на много мѣста изъ окопитъ неприятелски трупове, вънъ отъ тѣхъ редове неприятелски гробове, кървави следи отъ влачени по земята ранени, разхвърлени кървави ризи и фурашки, много съндѣци съ патрони и много трилинейни пушки. Лѣвата колона до 8 ч. пр. пл. не предприе (както направи дѣсната) преследване на противника. Причинитъ нз това биле: че имало още неприятелски патрули, които стреляли, че нощта била тъмна и опълченцитъ като 40—50 годишни хора, не виждали добре нощно време и най-после, че въ лѣво полковникъ Сзиво съ своя отрядъ тоже не билъ настѣпилъ. Лѣвата колона настѣпи въ 8 ч. пр. пл. въ боенъ редъ и къмъ 10 часа зае безъ бой с. Берлеци, което бѣше сжщо напуснато отъ противника. Отъ тамъ тази колона, по заповѣдь, продължи преследването на противника въ посоката Тарла-Ярба-Дулче — юго-западната крайнина на Тарла-Опришанеши. Тя настѣпи така, необезпокоявана отъ противникътъ, до шосето гара Янка—с. Бордейуль-Верде.

Къмъ 2 ч. 45 м. сл. пл. дветъ колони се подравниха и настѣпиха. Срещу лѣвата колона противникътъ откри първоначално артилерийски, а по-после и пушеченъ огънь отъ къмъ посока на с. Опришанеши и километъръ 195 на ж.-п. линия. Противникътъ заемаше позиция на линията: южната крайнина на с. Тарла-Опришанеши — Тарла-Ипещи и с.-и. отъ нея. Въ това време дѣсната колона напредваше и съ слаби пристрелки достигна линията на с.с. Урляска — Тарла-Опришанеши, кждето и тя завърза бой съ противникътъ, който бѣ заблаговременно окопанъ. Частитъ, отъ колонитъ достигнаха на 800 крачки до противника, спрѣха се и почнаха да се окопаватъ. Тукъ ги свари нощта и тѣ заносваха на позициитъ си, въ тѣсна връзка съ съседитъ си въ дѣсно и въ лѣво.

По всичко се виждаше, че днесъ срещу дивизията действуватъ слаби неприятелски части — ариергарди, съ

артилерия и картечници, които прикриваха отстъплението на руските маси. Според сведения от местните жители противникът се бил оттеглил на укрепената линия: Силистралул — Скорцарул, Веки — Джемение — Скорцарул — Ноу.

Воемето: ясно и добро.

Загуби: убити — 1 войник; ранени — 1 офицер (поручик Т. Иванов, командир на 8 рота от 9 опълченски полк) и 29 войници.

Изтреляни: патрони за пушки 25,740, за картечници 3000 и артилерийски изтрели 68.

30 декември. За този ден се заповѣдваше: в случай, че противникът се задържи на позициите си, да се атакува, ако ли през нощта се оттегли, да се преследва енергично, към с. Друика, гара Урляска, с. Мовила Миресей. Щом дивизията стигне в това последното село, да остане там като армейски резерв.

Граници за охранение и действие на дивизията се определят: а) *Дясна граница:* с. Друика изключително — ж.-п. станция Урляска включително — източния край на езерото Мовила Миресей; б) *Лѣва граница:* Опришанеши включително — с. Мовила Миресей включително. Щом дивизията стигне в Мовила Миресей, да остане там като армейски резерв.

Дѣсната и лѣва колони на дивизията, в свързка с 1 дивизия в дѣсно и с 217 германска дивизия в лѣво, да подготвят атаката на позицията на противникът в района на дивизията с огън и атакуват противника. Маневрените войски да останат съсредоточени на сегашното си мѣсто. В случай на преследване противникът, да стигнат около ст. Урляска, гдето да се спрат до втора заповѣд. 10 с/м. тежка батарея да заеме позиция ю-и. отъ Перишору и вземе участие в подготовката на атаката.

По донесението на патрулите, противникът напуснал позицията си. В 7 ч. 30 м. пр. пл. се започна преследването му. В 9 ч. 30 м. пр. пл. колоните преминаха ж.-п. линия. Към 2 ч. сл. пл. лѣвата колона зае позиция на линията 500 м. с.-и. отъ с. Мовила Миресей — северния край на езерото, източно отъ сжщото село, а лѣсната колона достигна до южния край на сжщото езеро. — Към 3 ч. сл. пл., след като 217 герм. и 1 Соф. дивизии излязоха северно отъ езерото, колоните се оттеглиха и настанаха по квартири в с. Мовила Миресей. — Маневрените войски ношуваха при гара Урляска. Войниците за първи път отъ какъ тѣпчеха изъ равната Влашка земя, се спрѣха за да се почистят, омият, закрѣпят, изперат и починат.

Отличили се офицери: Началника на артилерията подполковникъ Търчановъ, който съ вѣщина и умение уп-

равляваше отлично тежката артилерия; командира на 2 бригада отъ 1 пех. Софийска дивизия полковникъ Цонковъ (който заедно съ 25 пех. Дрозомански полкъ бѣше въ състава на 12 дивизия). Командира на 25 пех. Драгомански полкъ подполковникъ Цановъ и командира на 9 опълченски полкъ майоръ Златаревъ. Всички се държаха отлично въ боя и съ пълно самопожертвование и себеотрицание командуваха частите си.

Изтрелено: патрони за пушки 500 и за картечници 2000.

Дивизията въ армейски резерв на 31 декември 1916 г. и на 1 и 2 януарий 1917 г. и изменение състава ѝ.

Съ заповѣдъ № 385 отъ 30 декември отъ щаба на Дунавската армия се нареди щото 12 пех дивизия да преде: а) щаба на 2 бригада отъ 1 Софийска дивизия, 25 пех. Драгомански полкъ, дветѣ български полски с. с. батареи отъ отдѣлението на майоръ Треневъ, 3 тежка 10 с/м. батарея, българската пионерна рота и всички спомагателни войски — на 1 Софийска дивизия; б) единъ ескадронъ отъ 6 коненъ полкъ — къмъ полка си въ конната дивизия Голцъ; в) 3 полско с. с. отдѣление отъ 69 артилерийски полкъ (на капитанъ Глински), 25 и 26 австрийски мостови екипажи, 2 рота отъ 5 австрийска пионерна дружина — на 217 германска пехотна дивизия.

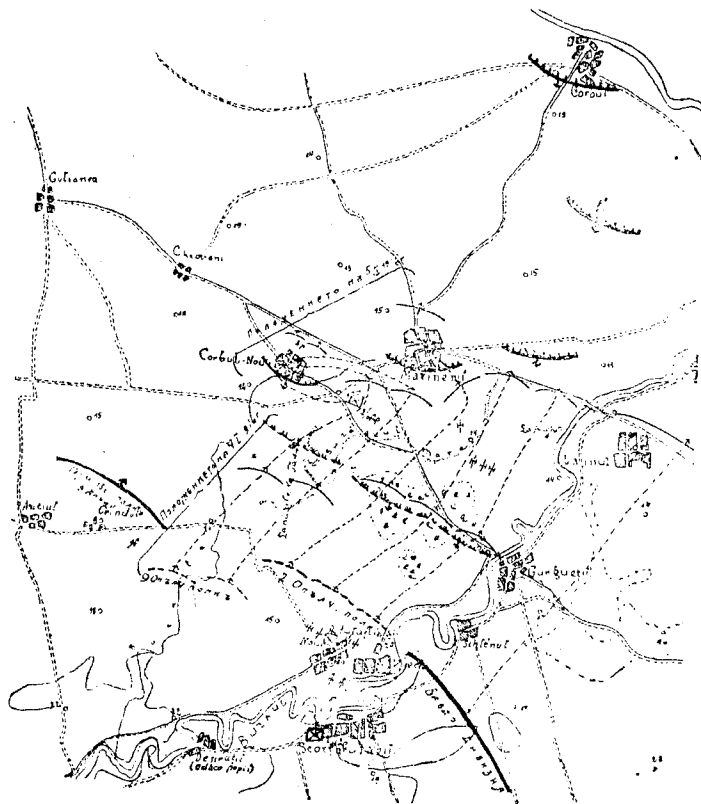
12 пех. дивизия въ съставъ: отъ 9 опълченски полкъ две дружини (2 и 3), отъ 6 опълченски полкъ една дружина (2), 2 опълченски полкъ — четири дружини и не с. с. артилерийско отдѣление на подполковникъ Тодоровъ — 4 батареи, остана въ армейски резерв въ с. Мовила Миресей, както на 31 декември 1916 г., тъй и на 1 и 2 януарий 1917 год.

Боеветѣ на 4 и 5 януарий 1917 год. при с. с. Скорцарул — Ноу, Пипулаци — Ноу, Пипулаци — Веки, Максимени и Корбул — Ноу.

Действията на 12 пех. дивизия въ боеветѣ на 4 и 5 януарий 1917 год. се изразяват въ активното пазене на фланга на 11 пех. Баварска дивизия, която настѣпваше въ с.-и. посока къмъ гр. Браила, като имаше своя лѣвъ флангъ опрѣнъ върху дѣсния брѣгъ на р. Бузжул. Сжщевременно дивизията свързваше фактически Дунавската армия съ 9 армия и служеше като опора на 7 герман. конна дивизия.

Въ тѣзи боеве нейните действия се съобразяваха напълно съ тѣя на Баварската дивизия. Сериозни боеве не произлязоха, но презъ тѣзи дни срещу дивизията имаше противникъ, който наистина се държа пасивно, обаче при единъ обратъ въ действията, този противникъ би застрашилъ сериозно тѣла на Дунавската армия отъ къмъ лѣвия ѝ флангъ. Ето защо посоката, въ която бѣше насочена дивизията да действува, бѣше важна и решителна. Самите действия се развиваха, както е изложено по-долу.

3 януарий. Получи се заповѣдь отъ щаба на Дунавската армия, съ която се заповѣдва днесъ къмъ обѣдъ дивизията да настѣпи отъ с. Мовила Миресей, презъ с.с. Джемениле и Скорцаруль-Ноу за с. Питулаци. Въ сѣщата заповѣдь се казваше, че за предстоящитѣ действия 12 български дивизия се подчинява на началника на 11 Баварска дивизия. По поводъ на това и понеже споредъ нашитѣ схващания подчиняването една дивизия на друга, безъ да има назначенъ общъ началникъ, е аномално, донесе се

Кроки № 9. Положението на 4 и 5 I. 1917 г.

въ щаба на Дунавската армия и се замоли, или да се отмѣни това, или да се укаже за кѣде да се отправи щаба на дивизията, следъ като предаде тая последната на Баварската дивизия. Въпроса се разреши въ смисълъ, че дивизията пакъ остана да действа отдѣлно и направо подчинена на щаба на Дунавската армия, както до тогава.

За пѣтуването дивизията се разчлени така:

а) **Авангардъ** — една дружина отъ опѣлченски полкъ. Да трѣгне въ 12 ч. по пладне отъ северната окраина на с. Мовила Миресей и следва по пѣтя с. Джемениле — с. Питулаци.

б) **Главни сили** — подполковникъ Тодоровъ — отъ 2 опѣлченски полкъ три дружини, 9 опѣлченски полкъ три дружини, 2 и 3 и 2 отъ 6 опѣлченски полкъ, не с.с. артилерийско отдѣление на полковникъ Тодоровъ — 4 батареи; да трѣгнатъ отъ северната окраина на сѣщото село въ 12 ч. 40 м. сл. пл. и следватъ по пѣтя на авангарда.

в) Дивизионния огнестреленъ паркъ и домакинскитѣ обози да стигнатъ въ с. Мовила Миресей.

Когоната бѣ вече трѣгнала, когато се получи нова заповѣдь споредъ която: три дружини и четири не с.с. батареи да се разположатъ въ с. Питулаци, две дружини — въ с. Скорцаруль-Ноу и две дружини — на бивакъ при с. Джемениле. Направиха се разпореждания въ тоя духъ, както се изпратиха три дружини отъ 2 опѣлченски полкъ и 4-тѣхъ не с.с. батареи въ с. Питулаци, 2 и 3 дружини отъ 9 опѣлченски полкъ с. Джемениле и 2 дружина отъ 6 опѣлченски полкъ и една дружина отъ 2 опѣлченски полкъ — въ с. Скорцаруль-Ноу. Следъ много труденъ походъ по причина на многото калъ, частитѣ пристигнаха вечерта късно (къмъ 8 ч. сл. пл.) и се разположиха: 2 опѣлченски полкъ, следъ като премина р. Бузжулъ по набързо построения понтоненъ мостъ — съ две дружини на позиция северно и северо-западно на 1 кил. отъ с. Питулаци Веки, една дружина съ 4-тѣхъ не с.с. батареи въ северната окраина на с. Питулаци-Ноу, въ подрѣзка; една дружина отъ сѣщия полкъ и 2 дружина отъ 6 опѣлченски полкъ — по квартири въ западната частъ на с. Скорцаруль-Ноу и най-послед двѣ дружини на 9 опѣлченски полкъ — на бивакъ до западната окраина на с. Джемениле.

На 200 кр. предъ фронта на бойната частъ (2 дружини отъ 2 опѣлченски полкъ) се намираха спешени германски конни части, съ картечници, окопани добре. Въ лѣво бойната частъ бѣше въ свръзка съ германскитѣ части. Две германски полски с.с. батареи — на позиция между с. с. Питулаци Ноу и Питулаци-Веки.

Противникътъ заемаше позиция предъ спешенитѣ конни части, като съ артилерията си продължаваше да обстрелва с. Питулаци-Веки, а източно отъ сѣщото село се водеше пушечна стрелба.

На щаба на 12. дивизия се заповѣда да замине веднага за с. Питулаци и се информира върху положението отъ 11. пех. Баварска дивизия. Съгласно заповѣдта на дивизията щаба трѣбваше да ношува въ с. Скорцаруль Ноу, обаче неизвестно защо, заповѣда му се отъ щаба на Дунавската армия да ношува въ с. Питулаци. Заповѣдта трѣбваше да се изпълни. Щаба пристигна въ с. Питулаци.

когато се бѣше вече стъмнило. Тукъ нѣмаше пратенъ никакъвъ офицеръ отъ 11. Баварска дивизия, който трѣбваше да ни информира за положението. Намѣрихме щаба на 3. бригада отъ 7. германска конна дивизия. Командира на бригадата се ограничи да предложи за щаба на дивизията мизерни квартири въ източната частъ на селото, където веригитѣ бѣха на 900 кгр. отпредъ. Наши части още не бѣха пристигнали. По начинъ, безъ войски, подъ прикритието само на слаби вериги отъ германската конница, щаба на дивизията трѣбваше да ношува, безъ да има що да управлява, защото частитѣ бѣха назадъ. Предидушата нощъ на това мѣсто руситѣ направили нощно нападение и пленили една група германски войници, а тази нощъ се излагаше на сжщата участъ единъ български щабъ на дивизия. Сврѣхме се въ една стая всички, въ тъмното, понеже ако е освѣтлено щѣхме сигурно да бждемъ обстрелени и прекарахме останалата частъ на нощта въ пълна готовностъ да възсѣднемъ конетѣ.

Запита се щаба на Дунавската армия по какви съображения е поставенъ щаба на дивизията въ такова положение, че се намира въ невъзможностъ да управлява своитѣ части. Отговори се, че щаба е поставенъ тамъ, като мѣсто удобно (?) за ношуване (имало квартири), като мѣсто важно за осигуряване фланга на Баварската дивизия и защото дветѣ дружини (въроятнотия отъ с. Джемение) щели биле да дойдатъ въ с. Скорцарулъ Ноу. Мотиви — неотговорящи на обстановката, защото въ с. Скорцарулъ Ноу бѣха главнитѣ сили, а въ с. Питулаци ще бжде само бойната частъ. Още не бѣха построени мостове, освенъ единъ, и при една несполука рискуваше се всичката артилерия. Щаба се поставяше въ една невъзмжностъ да помогне на това, защото и той бѣ на лѣвия брѣгъ на рѣката. Но и квартирниятъ въпросъ, който бѣ най-важния мотивъ на щаба на Дунавската армия, не се разреши удовлетворително. Негостоприемството на нашитѣ съюзници, между другитѣ случай, блѣсна и тукъ. Дадоха се три квартири съ по една само мизерна стая. Въ тѣхъ се настани цѣлия щабъ безъ обоза си безъ и охрана. На другия день рано, въ 5 ч. пр. пл. началникътъ на дивизията зае едно по централно положение, като премѣсти щаба при с. Скорцарулъ Ноу.

Боя на 4 януарий. — Положението на странитѣ преди започването на боя. На 3 того въ 9 ч. 30 м. сл. пл. се заповѣда на командира на 9. опълченски полкъ дветѣ дружини отъ полка му на 4 того до 10 ч. пр. пл. да бждатъ на западната окрайнина на с. Скорцарулъ Неу.

Въ 9 ч. 50 м. пр. пл. се изпрати една рота къмъ кота 19 северно отъ с. Питулаци Веки, която да установи връзка съ Баварската рота, намираща се на около 1 кил. северно отъ с. Сихленаулъ.

Следъ пристигането на горепоменатитѣ дружини при с. Скорцарулъ Ноу, получи се отъ щаба на Дунавската армия въ 10 ч. 35 м. пр. пл. следната заповѣдъ: 1) При с. Максинени и с. — и отъ него, изглежда, че има само неприятелска кавалерия. Отдѣлни колони се движатъ отъ с. Максикени въ западна и с.-з. посока. Наши разѣзди сж се приближили юго-източно отъ сжщото село. 11. Баварска дивизия атакува неприятелскитѣ позиции въ 11 ч. пр. пл. 7. конна дивизия ще напредне къмъ Максинени. 2) 12. българска дивизия да смѣни кавалерията, която охранява с. Питулаци. Да притегли всичкитѣ си войски на северъ отъ р. Бузжулъ и да настѣпи въ 11 ч. пр. пл. съ дѣсния си флангъ до р. Бузжулъ, а лѣвия си флангъ да ешалонира назадъ въ лѣво въ отстѣпъ. На дивизията остава сжщата задача — да охранява лѣвия флангъ на 11. Баварска дивизия.

Въ изпълнение на това заповѣда се: а) На подполковникъ Тодоровъ да смѣни кавалерията, която охранява с. Питулаци и следъ това да настѣпи така, че съ дѣсния си флангъ да се придържа къмъ р. Бузжулъ, въ връзка съ 11. Баварска дивизия, а лѣвия си флангъ да ешалонира въ отстѣпъ назадъ. Въ негово подчинение се изпрати и другата дружина отъ 2. опълченски полкъ намираща се въ с. Скорцарулъ Ноу. б) На командира на 9 опълченски полкъ — майоръ Златаревъ — да изпрати още сега и другата дружина отъ 2. опълченски полкъ въ разпореждане на подполковникъ Тодоровъ. Да пригответи останалитѣ дружини за пѣтъ. Въ 12 ч. 35 м. сл. пл. подполковникъ Тодоровъ доложи по телефона, че изпратилъ дветѣ дружини да смѣнятъ кавалериститѣ, но последнитѣ поради силния неприятелски огънь не можели да излѣзятъ отъ окопитѣ. Сжщо че Баварската дивизия била спрѣна и прикована на мѣстото си. Следъ това въ 1 ч. 35 м. сл. пл. заповѣда се лично на сжщия да трѣгне съ дветѣ дружини, като застане северо-западно отъ кота 21 (с.-з. отъ с. Питулаци) въ отстѣпъ отъ къмъ лѣво, да изпрати патрули въ северна и северо-западна посока за разузнаване и влѣзе въ тѣсна връзка съ бойната частъ — подполковникъ Тодоровъ, лѣвия флангъ, на която е около кота 21. Маневренитѣ войски (дветѣ дружини отъ 9. опълченски полкъ) си заеха мѣстото въ 4 часа сл. пл.

Разположението на частитѣ отъ дивизията преди почване на настѣплението бѣ следното:

а) *Бойна частъ:* три дружини отъ 2. опълченски полкъ на позиция отъ кота 20 (северно отъ с. Питулаци Веки) — северно и северо-западно отъ с. Питулаци до горичката юго-източно отъ кота 21. Една дружина съ полскитѣ батареи въ северната окрайнина на село Питулаци Ноу.

б) *Маневрени войски*: две дружини от 9. опълченски полк зад лъвия фланг на бойната част северо-западно от кота 15 (северо-западно от с. Питулаци Ноу), по дружинно, въ отстъп въ лъво.

в) 2. дружина от 6. опълченски полк — до западната крайнина на с. Скорцарулъ Ноу.

Бойната част, чрез една германска картечна рота по лъвия бръг на р. Бузжул, бѣше въ дѣсно въ свръзка съ 11. Баварска дивизия.

Северно от с. Гриндулъ заемаше позиция единъ германски пехотен полк от 9. армия, а юго-източно от сжщото село на 1 кил. — една полска германска батарея.

Противникът заемаше с. с. Максинени и Корбулъ Ноу, съ предни части на линията кота 13 (западно от с. Гургуеци) — кота 12 и въ северо-западна посока. Състава му бѣше неизвестен, но се знаеше че се състои от триъ рода войски.

Кратко описание на мѣстността. Мѣстността северно и северо-източно от с. Питулаци е съвършено равнина — разорани ниви; северо-източно се обгражда от р. Бузжул, която съ много извивки минава край с. с. Сихлеанулъ, Гургуеци, Латинулъ и Войнеши. Широчината на рѣката достига до 30 м., съ стрѣмни бръгове, тинесто дъно и дълбочина 1 1/2 — 2 м. Непроходима въ бродъ. Мостоветъ при селата бѣха изгорени, или разрушени. Единственъ удобенъ пѣть за движение на артилерията е пѣтя водящъ по лъвия бръг на р. Бузжул до с. Гургуеци, от гдето завива въ северо-западна посока за с. Максинени. Всичкото поле до с. Максинени е голо и се вижда като на дланъ. Единствената долина, съвършено слаба, това е „Бузжул-Маре“, южно от с. Максинени. Удобни мѣста за позиция тукъ липсват, освенъ северно и северо-западно от с. Максинени по пѣтя за с. Корбул, гдето има съвсемъ слаби гънки на мѣстността. Почвата е черноземъ — бѣше силно разкалена от дъждоветъ и мъглата и движението презъ оранитъ ниви бѣ извънредно трудно.

Боя. Почти презъ цѣлия денъ неприятелската артилерия съ рѣдкъ оганъ обстрелва с. Питулаци Ноу и Питулаци Веки, на която отговаряха съ своя огънь германскитъ полски батареи, на позиция между тѣзи две села.

Къмъ 1 ч. сл. пл. лѣвото крило на 11. Баварска дивизия, следъ силна артилерийска подготовка, почна настѣплението. Бойната част на дивизията, която трѣбваше да държи свръзка съ Баварската дивизия и да съобразява своитъ действия съ нея, настѣпи съ три дружини въ първа линия и една дружина въ поддръжка.

Още съ вдигането на веригитъ, неприятелътъ почна да ги обстрелва съ силенъ артилерийски огънь, но въпрѣки

това, настѣплението продължи. Когато веригитъ наближиха окопаниа противникъ до 1200 кр., бѣха посрѣщнати съ силенъ пушеченъ огънь; следъ краткъ двубой противникътъ биде заставенъ да напустне окопитъ си и да се оттегли въ северна посока къмъ с. с. Корбулъ Ноу и Максинени. Преследването на противникътъ продължи до достигането линията на окопитъ му — кота 13, кота 12 — гдето нощта ги свари. Тукъ бойната част се окопа, като слаби неприятелски части се спрѣха на 500 кр. предъ позицията. Презъ цѣлата нощ имаше пушеченъ и картеченъ огънь отъ дветъ страни. Маневренитъ войски сжщо настѣпиха и нощуваха задъ лъвия флангъ на бойната част въ отстъп въ лъво.

Изтрелени: патрони за пушки 6,300 и за картечници 1,300.

Боя на 5 ячуарий. Още снощи въ 9 ч. 30 м. като се обяви по дивизията, че противникътъ отстъпва по цѣлата линия и че трѣбва да се преследва и атакува презъ нощта, запозѣда се на бойната част съ размѣняване на настѣпи на фронта р. Бузжул — с. Максинени, като има частитъ ешалонирани въ отстъп отъ дѣсно; на маневренитъ войски се запозѣда да следватъ въ отстъп задъ лъвия флангъ на бойната част, като иматъ и своитъ части ешалонира и въ отстъп къмъ лъвия флангъ.

Днесъ къмъ 3 ч. пр. пл., по донесение на патрулитъ противникътъ бѣше напусналъ окопитъ си и се оттеглилъ, а въ 5 ч. 30 м. пр. пл. нашата бойна част настѣпи, като опираше дѣсниа си флангъ до р. Бузжул и поддръжаше връзка съ 11 Баварска дивизия, а лъвия си флангъ бѣше насочила къмъ с. Максинени. Небезпокоявана отъ противникътъ бойната част настѣпваше съ три дружини въ първа линия и една дружина, заедно съ волскитъ батареи, въ поддръжка задъ лѣвата дружина.

Къмъ 9 ч. 30 м. пр. пл. бойната част бѣше достигнала съ дѣснофланговитъ си две дружини до шосето Латинул-Максинени, а лѣвофланговата дружина — на 1000 кр. южно отъ с. Максинени. Противникътъ въ тоя моментъ откри пушеченъ огънь отъ южната крайнина на селото противъ сжщата дружина. Понеже бойната част, по несхващане добре задачата си, бѣше за моментъ игнорирала с. Максинени, то обърна се вниманието на началника на бойната част върху погрѣшната посока. Сжщиятъ за поправка на грѣшката оттегли лѣвитъ флангове на централната и лѣвата дружини назадъ, та по този начинъ постави лѣвата дружина съ фронта къмъ с. Максинени (отъ къмъ ю.-и. на сжщото село на 1000 кр.). Маневренитъ войски къмъ сжщото време 9 ч. 30 м. пр. пл. — достигнаха на 700—800 кр. до юго-западната крайнина на с. Максинени, а лѣвата дружина — срещу с. Корбул-Ноу. Както лѣвофланговата дружина отъ бойната част, така и маневренитъ вой-

ски, бѣха посрѣщнати съ пушеченъ огънь отъ южнитѣ крайнини на с. с. Максинени и Корбуль-Ноу. Отъ бойната часть една отъ волскитѣ не с. с. батареи бързо зае позиция задъ лѣвофланговата дружина на бойната часть и откри огънь по южната крайнина на с. Максинени.

Подъ натиска на силнитѣ патрули отъ маневренитѣ войски и съдействието на артилерията ни, противникътъ бързо напусна позицията си и се оттегли презъ селото въ северна посока. Лѣвофланговата дружина настѣпи, премина селото и се спрѣ въ северната му крайнина, гдето почна да се окопава, а подрѣжката на бойната часть останала на южната крайнина на селото.

Противникътъ отстъпваше къмъ с. Корбуль, като съ една своя батарея, разположена северо-източно отъ село Максинени на 5 кил., обстрелва селото почти до като се стъмни. Заемането на селото стана въ 12 ч. 15 м. сл. пл.

Въ 1 ч. 25 м. сл. пл. се заповѣда на началника на маневренитѣ войски да заеме съ дружинитѣ с. Корбуль-Ноу (юго-западно отъ с. Максинени), като се разположи по квартири съ мѣрки за охранение. Да се свърже съ телефонъ чрезъ с. Максинени (началника на бойната часть) съ щаба на дивизията въ с. Питулаци-Веки. Понеже с. Корбуль-Ноу се обстрелваше отъ неприятелската артилерия, разположена около с. Корбуль, маневренитѣ войски се разположиха по квартири къмъ 6 ч. сл. пл., когато неприятелската артилерия бѣше змлъкнала. Отъ маневренитѣ войски две роти заеха позиция на 500 кр. с.-и. отъ с. Корбуль-Ноу—тѣ охраняваха сжщитѣ, като въ лѣво бѣха въ свързка съ една германска колхозачка рота. Въ селото се разположи по квартири и 3 германска конна бригада.

Противникътъ бѣ отстъпилъ и заелъ позиция на линията: с. Корбуль—кота 20—с. Гржнсени.

И така, презъ днешния день дивизията продължи да охранява фланга и тила на 11 Баварска дивизия, като води бой съ спѣшени неприятелски (руски) конни части при с. Максинени, които успѣ да прогони и зае с. с. Максинени и Корбуль-Ноу. Връзката съ 11 Баварска дивизия се поддържа съ една Баварска рота презъ моста на р. Бузжуль при с. Латинуль.

Загуби: убити 2 войници, ранени 12 войници.

Изтрелено: патрони за пушки 3500 и артилерийски изтрели 23.

Отъ рѣката Арджешуль нататъкъ къмъ северъ ние вървахме по петитѣ на отстъпващитѣ руски войски. На всякъде се веждаха следитѣ на една армия, която въ страната на своя съюзникъ е направила такива пакости, каквито може да направи само едно пълчище. Цѣлата по-къщина на населението разхвърлена и разнебитена, добитѣка откаранъ, складове съ храни запалени, изобщо всички села, презъ които минахме, сж тѣй опустошени,

като че презъ тѣхъ сж минали нѣкои свирепи диваци, а не войски, дошли да пазятъ и защищаватъ живота и имота на своя съюзникъ. Особено бѣха пострадали отъ изтѣпленията на рускитѣ войски, чокойскитѣ чифлици, въ които цѣлата богата мобилировка бѣ изчупена и изхвърлена на двора, а голѣмитѣ желѣзни каси тѣй разбити, като че ли сж отворени отъ патентовани касоразбивачи. Като се вли-за въ село или чифликъ, веднага ви ударя тежката мизма на ракия и вино, виждате по улицитѣ и двороветѣ натъркаляни празни бѣчви отъ различни голѣмини. Нищо тѣй стрѣвно и алчно руситѣ не сж дирили ги тършували изъ избитѣ на къщитѣ, кръчмитѣ и чифлицитѣ, както алкохолнитѣ питиета. Каквото намирали изпивали го до капка, въпрѣки молбитѣ и протеститѣ на стопанитѣ, нѣкои отъ които биле бити отъ пиянитѣ войници.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ЗА БОЕВЕТЪ ВЪ РОМЪНИЯ.

До тукъ разгледахме какъ 12. пех. дивизия премина р. Дунавъ, преброди цѣло Влашко отъ Зимничъ до Серетъ, съ походи и боеве, срещу ромѣни и руси, съ германски подеми гони неприятеля отъ позиция на позиция, срази сърцето на ромѣнитѣ — столицата имъ Букурещъ и достигна територията на Молдава, съ което даде удовлетворение на българския народъ за нанесенитѣ му оскорбления презъ 1913 год., а следъ това съ неуморно преследване по лоши пѣтища, по студъ, дъждъ и калъ дено и ноше, често съ ожесточени сражения тласкаше предъ себе си ромѣни и руси. Всичко това 12 дивизия извърши само въ 42 дни, отъ които 21 съ боеве. Заслужава да се отбележи, че дивизията извърши това съ жава да се отбележи, че дивизията извърши това съ успѣхъ, но при особено трудни условия, понеже се сформирова туку презъ време на операциитѣ, но въпрѣки тази импровизация, тя понасяше храбро всички тѣзи недостатѣци; нѣщо повече — тя преодолѣ всички тия трудности и воюва съ честъ.

Всичко това извършиха храбритѣ офицери и войници, като се въодушевяваха отъ мисълта, че благого на отечеството го изисква. Отъ тази мисълъ тѣ черпѣха сила и рѣшителностъ и довършиха похода противъ коварната Ромѣния, съ което се приближиха къмъ крайната победа и до достойния миръ.

Твърде голѣмъ бѣше духътъ и положенитѣ трудове и усърдие отъ офицери и войници на маршевитѣ полкове още въ гр. Плѣвенъ презъ августъ и септемврий 1916 год., когато се гогвѣха за тѣзи славни дѣла, които въ последствие извършиха и въ успѣха на които никой не се съмняваше. Помнятъ се сжщо бодростта и младенческата будностъ на старитѣ опълченци при наблюдението и охраняването на границата.

нението въ това време Дунавския бръгъ отъ Витъ до Тимокъ. Никой участникъ не ще забрави никога славнитѣ и победоносни боеве при Пжнгжлещи, Кржнггуриле, Сингурени, Стжнеши, Матей Басарабъ, Сгжйджрачи, Епурещи, Арджешуль, Мокани, Гергишани, Филуль Тирлеле, Берлещи, Мовила Миресей, Максинени, и Корбуль Ноу. Известни сж и славнитѣ дѣла и заслуги предъ олтаря на Отецеството на маршевитѣ полкове въ Добруджа, следъ като бѣха излѣзли отъ състава на 12. дивизия и преди да се върнатъ обратно въ нея. Не ще бжде забравенъ никога подвига на опълченцитѣ: първи да преминатъ Дунава при Зимничъ. Всѣки, който е билъ близо при тѣхъ въ славния бой на 3 декемврий 1916 год. срещу Матей Басарабъ и Сгжйджрачи, ще си спомни за тѣхнитѣ сериозни лица и тѣхната твърдостъ, когато дивизията бѣше атакувана отъ две посоки; тогава тѣ твърдо стояха въ своитѣ окопи и отбиваха съ огънь и ножъ атакитѣ на неприятеля. Въ най-голѣмия разгаръ на боя началникътъ на дивизията отиде при тѣхъ да ги потбодри и насърдчи, но намѣри, че и безъ това тѣ бѣха готови да умратъ, ала да не посрамятъ честъта на дивизията и българското име.

Никога нѣма да се забравятъ труднитѣ и продължителни походи по преследване противника, всрѣдъ дъждове и калъове, изъ равнинитѣ на безпжтната Влашка земя. Старитѣ опълченци, прегърбени отъ тежестъта на раницата и трудния маршъ, измокрени до кости отъ продължителнитѣ дъждове, съ мжка изтегляха отъ дълбоката и лепкава калъ тежкитѣ си ботуши и все пакъ се стараеха да не оставатъ назадъ отъ другаритѣ си — младитѣ Драгоманици. Други, при сжщитѣ условия, почти до поясъ въ калъ, тикаха по трудния пжтъ тежкитѣ колелета на останалитѣ назадъ орджия. Паметенъ е сжщо подвигътъ на прегазилитѣ р. Арджешуль, до поясъ въ вода, опълченци презъ декемврий 1916 год.

Съ боеветѣ при р. Арджешуль, въ които 12. дивизия взема живо участие, бѣ разбитъ и почти унищоженъ много по силния неприятелъ. Съ това се разтвориха вратитѣ на една отъ най-силнитѣ крепости — Букурещъ. Тукъ трѣбва да си спомнимъ, какво бѣше нашето положение презъ 1913 год., когато ромжнитѣ по единъ хайдушки начинъ се нахвърлиха въ гърба ни, въ славнитѣ дни, когато ние отстоявахме най-героично срещу неравнитѣ удари на тогавашнитѣ наши съюзници. Тогава, именно, тѣ настървени и алчни за плячка, нагазиха въ родната ни земя, оскверниха домоветѣ ни, унижиха достоинството ни, посяха умразата и запалиха отмжщението. Както тогава цѣлия български народъ бѣше ужасенъ отъ великата неправда, която подла Ромъния извърши надъ измжчения български народъ, така и сега този народъ е очуденъ, е за-

доволенъ, възхитенъ и отплатенъ скжпо съ славнитѣ победи надъ подлия и вѣроломнъ врагъ.

Но заедно съ живия врагъ, 12. дивизия победи и другъ единъ още по-силенъ врагъ — лошото време, труднитѣ пжтища и голѣмата умора, за която се каза по-горе.

Въ заповѣдта по Дунавската армия отъ 5. януарий 1917 год. подъ № 4826, съ която командующиятъ армията, германскиятъ генералъ отъ пехотата Кошъ, се прощава съ излизащитѣ отъ състава на армията части, въ това число и 12. дивизия, скжпи сж за насъ думитѣ: „... да изкажа моята особена благодарностъ и признателностъ за гдето... следъ преминаването на Дунава... съ геройски подемы гонихте неприятеля отъ позиция на позиция, превзехте неговата столица Букурещъ и следъ това съ неуморно преследване по лоши пжтища, студъ и дъждъ дене и ноще, често съ ожесточени сражения, тласкахте предъ себе си ромънитѣ и руситѣ, макаръ дрехитѣ и обувката ви да се разкжсваха и често да изглеждаше свръхчовѣшко това, което се искаше отъ васъ“...

Въ заповѣдта, по Действующата армия отъ 12. декемврий 1916 год. подъ № 576, издадена по поводъ превземането на Букурещъ четемъ между другото и следното: „... на 6. того, следъ ожесточенъ бой при р. Арджешъ, заедно съ съюзнитѣ войскови части, юначнитѣ 1. и 12. дивизии победоносно сж влѣзли и въ столицата на Ромъния — Букурещъ... ние българитѣ за нанесеното ни преди три години оскърбление сме удовлетворени. Ето защо радостъта отъ тази победа е извънредна;... Като главнокомандующъ на Действующата армия... налага ми се приятния дългъ да благодаря отъ името на Н. В. Царя и Отецеството на войскитѣ... а особено на полковетѣ на 3 армия и 1. и 12. дивизии, които взеха по непосредствено участие за достигане голѣмия успѣхъ при Букурещъ“...

Главнокомандующия Дѣйствующата армия Генералъ-Лейтенантъ Жековъ, въ отговора си на една телеграма отъ началника на 12. дивизия, между другото казва следното: „... Бждете горди и щастливи, че вамъ се падна честъта да отмжстявате за цѣлия народъ...“

Звършваме цитатитѣ съ извлечение отъ телеграмата на Н. Имп. Вел. Германския Императоръ до генералъ-фелдмаршалъ фонъ Макензенъ, по сжщия случай: „... да ви изкажа, драги фелдмаршале, моята императорска благодарностъ и най-дълбока признателностъ за славното и на вѣчни времена запомнено превзимане на Букурещъ столицата на последния, явилъ се срещу насъ недъгавъ неприятелъ; сжщо и на славнитѣ, подъ вашето ценно водителство, войски отъ Дунавската и 9 армии, които подложиха извънредно голѣми усилия, за да постигнатъ цельта си...“

Ще завършимъ съ нѣколко думи относително ромънското твърдение за виновника на тѣхна катастрофа.*)

Началникъ щаба на ромънската армия презъ 1916 г. генералъ Илиеску на 24 априлъ 1917 год. направилъ изявления предъ редактора на в. „Eklar“ въ смисълъ, че за влашкото поражение билъ отговоренъ само бившия руски министъръ-председателъ Щюрмеръ, защото руското правителство било заставило ромънското да възприеме единъ, окончателно изработенъ, боевъ планъ, който съвършено изпускалъ изъ видъ очакваната съ положителност враждебностъ на България, понеже руситѣ биле убедени, че България въ никой случай не ще вдигне оръжие срещу Русия. Ромънитѣ искали помощъ 200,000 души руси, а тѣзи последнитѣ отговорили, че за една чисто политическа демонстрация сж достатъчни 20,000 души. Ромънитѣ искали, за сигурността на Букурещъ, руситѣ да взематъ и държатъ гр. Русе въ свой рѣже. Французкия генераленъ щабъ напълно сподѣлялъ тѣхнитѣ убеждения, обаче руситѣ категорично отхвърлили тази молба. — А падането на Букурещъ генералъ Илиеску обяснява по следния наивенъ начинъ: Възложили на петъ свои дивизии защитата на столицата си при р. Арджешъ. Началника на една отъ тѣзи дивизии генералъ Соцекъ, една вечеръ въ 9 ч. заминалъ за Букурещъ безъ разрешение. Сжщата вечеръ въ 9 ч. 30 м., въ тъмна нощъ, неприятеля нападналъ останалата безъ началникъ дивизия, пробилъ Арджешкия фронтъ и столицата била предоставена на неприятеля.

Ние мислимъ, че причината на войната на ромънитѣ съ насъ презъ 1916 год., която докара толкова злини и на ромънитѣ, бѣше сжщата, както и презъ 1913 год. — тѣхната алчностъ за евтино заграбване чужди земи.

7.

ПРЕМЪСТВАНЕ ДИВИЗИЯТА ОТЪ Р. СЕРЕТЪ ВЪ ДОБРУДЖА.

Временното смѣняване дивизията на р. Серетъ съ части на 1 пех. Софийска дивизия до пристигането на Сборната дивизия отъ Добруджа. Излизане на 12 дивизия отъ състава на германската Дунавска армия. Походни маршове за Добруджа отъ 8 до 16 януарий 1917 год. включително.

Неприятельтъ отстъпва презъ р. Серетъ и се преследва отъ Дунавската армия.

*) Засто отъ брой 36 на в. Дунавъ отъ 13 май 1917 год. статията „Виновника за ромънската катастрофа“.

Разпоредено е 12 пех. дивизия да излѣзе отъ състава на Дунавската армия и замине за Добруджа, гдето да влѣзе въ състава на III Българска отдѣлна армия, вмѣсто сборната дивизия на генералъ-майоръ Кангарджиевъ, която ще дойде на нейното мѣсто отъ Добруджа на Серетъ.

Временно смѣняване отъ части на 1 Софийска дивизия, до пристигане на Сборната дивизия отъ Добруджа. Презъ нощта на 5 срещу 6 януарий се направиха съ оперативна заповѣдъ по дивизията № 53 следнитѣ разпореждания: 1) частитѣ отъ 1 Софийска дивизия, които ще ни смѣнятъ въ участъка на Серетъ между р. Бузжулъ и пѣтя Корбулъ — Кеовени, ще пристигнатъ днесъ, 6 януарий, въ с. с. Максинени и Питулаци. 2) Следъ смѣната, частитѣ на дивизията да заминатъ за с. Романулъ, гдето да ношуватъ днесъ. На р. Бузжулъ има мостъ при с. Скорцарулъ-Ноу, а ще се построи днесъ до обѣдъ още единъ при село Латинулъ.

Часть отъ участъка на дивизията се вземаше вече отъ нѣкои германски конни и колоездачни части, а друга се взе временно отъ една дружина отъ 2 опѣлченски полкъ, която да го предаде на 1 дивизия; всички други части се насочиха веднага къмъ с. Романулъ. Направиха се още разпореждания за насочване къмъ пѣтя на следването и всичкитѣ тилни учреждения на дивизията (огнестрелния паркъ, продоволствения транспортъ, домакинскитѣ обози и полската болница).

Излизане на 12 дивизия отъ състава на германската Дунавска армия. Този день, 6 януарий, всички части бѣха смѣнени и трѣгнаха за новото мѣстоназначение на дивизията. Съ това се счита, че дивизията излиза вече отъ германската Дунавска армия, подъ началството на генерала отъ пехотата Кошъ, въ състава на която пребже цѣли 4 месеци, отъ 6 септемврий 1916 год. до 6 януарий 1917 год.

Комаднуюция Дунавската армия на 5.1.1917 год. обяви следната прощална заповѣдъ по армията № 4826:

„Браила е превзета, р. Серетъ достигната и Дунавската армия е на цѣлята, която ѝ бѣше поставена. Части отъ армията въ скоро време ще се отдѣлятъ отъ армейската група и нови задачи ще се поставятъ на оставащитѣ части за здравето задържане на постигнатото.

Това ми дава поводъ да изкажа моята особена признателностъ и благодарностъ на всички водители и на съюзнитѣ войски отъ Дунавската армия за онова, което тѣ извършиха въ време на боеветѣ на ромънска територия. Съ вѣрно братство по оръжие и славно съревнозание Вие, германци, австрийци, унгарци, българи и турци, следъ праминаване на Дунава, респективно на Карпатитѣ, съ геройски подеми гонихте неприятеля отъ позиция на позиция, превзехте неговата столица Букурещъ, и следъ това съ неуморно преследване до лоши пѣтища, по студъ и дъждъ, день и нощъ, често съ ожес-

точени сражения, тласкайте предъ Васъ ромъниците и руситѣ. макаръ и общата Ви да се разкъсваха и често да изглеждаше свръхчовѣшко това, което се искаше отъ Васъ.

Обаче, вие герои, го извършихте. Мисълта къмъ Отечеството, ви даде сила, решително съдействува за довършването на похода срещу коварната Ромъния и за да приближи всички ни до крайната победа и до единъ достоенъ миръ. Вие можете да се гордѣте съ вашитѣ дѣла, които ще служатъ за примѣръ на бъдещитѣ поколения. Отецеството ви благодари за това, а згедно съ него и азъ, който се гордѣя, за гдето съмъ билъ вашъ водителъ.

Сърдечно спогомъ на частитѣ, които се отдѣлятъ. Пожелавамъ имъ и въ бъдаще слава, честъ и едно победоносно завръщане по домоветѣ.

По поводъ на тази заповѣдь началникътъ на 12 пех. дивизия съ № 7031 на 12.1 с. год. телеграфира на командующия Дунавската армия следното:

„Честита бѣ 12 Българска дивизия, че подъ Вашето умѣло ржководство преброди въ походи и боеве съ ромъни и руси цѣло Влашко, отъ Дунавъ до Серетъ, като стъпи на сърдцето на ромънитѣ — тѣхната столица и достигна територията на Молдова и то само за 42 дена.

Сега, когато дивизията излиза отъ Ваше подчинение, позволете ми да поднеса на Ваше Превъзходителство нѣй искренни поздравления отъ моя страна и отъ страната на цѣлата дивизия и Ви пожелавамъ още по славни сполуки. Ние сме горди, Ваше Превъзходителство, че сме се били рамо до рамо съ германски войски и подъ германско началство. Ще бъдемъ много благодарни, ако освенъ отмъщението за 1913 година сме могли поне отъ части да спомогнемъ за постигане общата съюзническа цѣль. Бъдете здравъ, славни генерале“.

А командующия Дунавската армия отговори следното на 28 януарий:

„За телеграмата, която ми отправихте, господинъ генералъ, при излизането Ви отъ състава на Дунавската армия Ви благодарямъ най-искренно. Убеденъ съмъ, че 12 дивизия, при твърдото си желание да побеждава, ще се отличи въ Вашето вѣщо ржководство и за въ бъдаще и ще допринесе за преуспѣване на общото дѣло. Радвамъ се като Ви съобщавамъ, господинъ генералъ, че Н. И. В. Кайзера награждава Васъ, господинъ генерале и Вашия изпитанъ началникъ на шаба съ Желѣзния кръстъ II класа. Орденитъ ще се изпратятъ своевременно съ пощата“.

Походни маршове за Добруджа отъ 8 до 16 януарий включително. На 7 януарий падна първия снѣгъ. Частитѣ отъ дивизията пжтуваха отъ с. Романулъ за с. Силистрарулъ и Трайанъ, гдето ношуваха. По нататъкъ марша се извърши по пжтя; Силистрарулъ, Османулъ, Визирулъ, Пжрлита, Михай Бравулъ, Луциулъ, Хърсово.

Пжтуването бѣше много трудно по причина на крайно калнитѣ пжтища. По тази причина на 9 януарий се даде на частитѣ почивка (дневка) въ с. с. Визирулъ и Пжрлита.

Преминаването на Дунава се извърши по построения мостъ между с. Гьоргени и гр. Хърсово. Частитѣ пристигнаха при моста на 11 януарий къмъ 1 ч. сл. пл., обаче до 5 часа нито една частъ не можа да премине, понеже моста бѣше прекъснатъ, за да преминатъ по Дунава параходи съ шлепове. Преминаването на моста отъ нашитѣ части започна въ 5 часа и 25 м. сл. пл.

На 12 януарий се донесе въ шаба на 3 армия, че 2 и 9 опълченски полкове и артилерийското отдѣление сж вече на дѣсния брѣгъ на Дунава, а дивизионния огнестреленъ паркъ, 5/1 полска болница, санитарния транспортъ и санитарния паркъ оставатъ още на лѣвия. Преминалитѣ части се разположиха въ гр. Хърсово и с. Чобану.

Съ преминаването на дѣсния брѣгъ на р. Дунавъ въ гр. Хърсово, веднага се хвърля въ очи чувствителната разлика, въ сравнение съ Влашко. Човѣкъ тукъ не може да се насити на вкусната вода. Тукъ чувствувашъ, че стъпвашъ на твърдо, на камѣкъ (шосе калдарѣмъ), когато въ Ромъния е продѣнена калъ. Ромъния има много добрини, но е и много „минерална“ и много „безпжтна“: водата ѝ е солена и блудкава, а пжтищата ако и широки и трастирани, но не насипани съ чакълъ, понеже нѣматъ камъни.

Като е дума за Ромъния нека прибавимъ, че си промѣнихме мнението за ромънскитѣ селени. Тѣ не живѣятъ въ бордеи (землянки) и не се хранятъ изключително съ мамалига. Ние намѣрихме селата имъ чистички и планирани, съ широки улици. Кжщитѣ построени по дадени отъ държавата три вида планове: за голѣмо, срдѣно и малко семейства. Кладенцитѣ, не само въ селата, но и всрдѣъ полето, сж послани съ циментъ въ единъ широкъ кръгъ около отверстието, за да не се втича въ кладенеца водата отъ повърхността на земята. Въ всѣка кжща жилищнитѣ постройки и стопанскитѣ сж въ отдѣлни дворове; нѣма насипани тѣзи грамадни купища боклукъ (торъ) до самитѣ стаи за живѣне, както по много наши села, гдето нѣма кждеда се стъпи отъ боклукъ. Въ селскитѣ ханове има стаи за ношуване на пжтници, спретнато натъкмени, съ чисти легла и други принадлежности, на които биха позавидѣли много наши хотелиери въ малкитѣ провинциални градове. Видѣхме и всрдѣъ полето, между нѣколко села, построена нова болница, добре снабдена съ всичко необходимо. Сжщо видѣхме въ село аптека. Това сж доказателства, че въ Ромъния се работи по благоустройството и хигиената.

На 13 януарий частитѣ отъ дивизията ношуваха: 9 опълченски покъ и артилерийското отдѣление — въ село Сарай; 2 опълченски полкъ, дивизионната болница и сани-

Тарния транспорт — въ гр. Хърсово; дивизионния огнестрелен парк — въ с. Чобани и щаба на дивизията — въ гр. Хърсово.

Частитъ на дивизията продължиха марша си и на 16 януарий пристигнаха и се разположиха така: Щаба на дивизията въ с. Каталой (гдето завари щаба на Сборната дивизия), 9 опълченски полкъ въ с. с. Хаджиларъ и Еникъой, 2 опълченски полкъ въ с. Башкьой, артилерийското отделение въ с. Налбантъ, дивизионния огнестрелен паркъ въ с. Чукурово, 5/1 полска болница, санитарния транспортъ и санитарния паркъ въ с. Топологъ.

8.

ОТБРАНАТА НА ДУНАВСКИЯ БРЪГЪ ВЪ ТУЛЧАНСКИЯ РАЙОНЪ,

Влизане въ състава на 3 армия. Смяняване сборната дивизия. Преформирание и усилване дивизията. Отбранителен районъ. Задача. Разположение. Укрепяване. Преправи, нападения и бомбардирания отъ страна на противника и отъ наша страна. Заповѣдь за очистване отъ противника делтата на р. Дунавъ. Преговори и срещи съ неприятелскитъ войски и сключване миръ съ Ромъния.

Влизане въ състава на 3 армия. Съгласно заповѣдта по Дунавската армия отъ 8 януарий, 12 пех. дивизия излѣзе отъ състава ѝ, премина р. Дунавъ, и съ пристигането на дѣсния му брѣгъ — въ гр. Хърсово, влѣзе въ телеграфно сношение съ щаба на 3 армия и отъ тогава се счита въ състава на тази армия.

Състава на дивизията тогава бѣ следния:

9 опълченски полкъ — 3 дружини (2/9, 3/9 и 2/6), 1 картечна рота (4 картечници) и 1 нестроева рота;

2 опълченски полкъ — 4 дружини, 1 картечна рота (6 картечници) и една нестроева рота;

Една полска 7.5 с/м. не с. с. батарея 6 орджия;

Две " 8.7 " " " " 4 "

Две " 8.7 " " " " 12 "

Дивизионно интендантство;

Дивизионенъ продоволственъ транспортъ;

Интендантска полурота;

Една паркова рота — 2 взвода;

Дивизионенъ огнестреленъ паркъ;

Санитаренъ паркъ;

Санитаренъ транспортъ и

5/1 полска болница.

Смяняване сборната дивизия. Съ телеграма отъ трета армия отъ 13 януарий се заповѣда на 12. пехотна дивизия да смяни Сборната дивизия въ охраняване р. Дунавъ, въ участъка отъ устието на Св. Георгиевския ржавъ до мѣнастиря Саунъ. Обаче, преди още да пристигне 12. дивизия въ този районъ, смяната на частитъ отъ Сборната дивизия е извършена на 16 януарий споредъ дадени заповѣди отъ щаба на 3 армия направо до командиритъ на 4, 6 и 11 маршеви полкове, които излизатъ отъ Сборната дивизия и се предаватъ къмъ 12. пех. дивизия.

Преформирание и усилване дивизията. Съгласно телеграма № 639 отъ щаба на 3 армия отъ 19 януарий и заповѣдта по сжщата армия подъ № 79 §3 отъ 11 януарий, дивизията се попълва и пехотнитъ части се организиратъ въ бригади, а батареитъ въ отделения. Споредъ тѣзи нареждания дивизията се състои отъ следнитъ части:

а) 1 бригада: 4 маршеви полкъ (2 дружини), 6. маршеви полкъ (3 дружини) и 11. маршеви полкъ (3 дружини).

На 22 май се предаде къмъ 4. маршеви полкъ 4 дружина отъ 53. пех. полкъ; сжщо на 27 май пристигна предадената къмъ сжщия полкъ 16 погранична дружина и той стана въ 4-дружиненъ съставъ.

Забележка. Впоследствие, когато пехотнитъ полкове се преустроиоха отъ 4 въ 3-дружиненъ съставъ, маршевитъ полкове се преименоваха: 4. Маршеви полкъ — въ 69. пех. полкъ, 6. маршеви полкъ — въ 71. пех. и 11. маршеви — въ 73. пехотенъ полкъ.

б) 2 бригада: 2. опълченски полкъ (4 дружини) и 9. опълченски полкъ (3 дружина). Къмъ тази бригада се предаде на 30. май 82. пехотенъ полкъ (3 дружини и 1 картечна рота).

в) Артилерия: Полскитъ батареи се сведоха въ четири артилерийски отделения, а именно:

1) 1. отделение, съставено отъ тритъ 7.7 с/м. с. с. германски батареи.

2) 2. отделение, съставено отъ дветъ 7.5 с/м. с. с. батареи (едната съ сръбски, а другата съ ромънски орджия) и отъ едната 7.5 с/м. не с. с. батарея;

3) 3. отделение, съставено отъ тритъ досегашни 8.7 с/м. не с. с. батареи на подполковникъ Тодоровъ; и

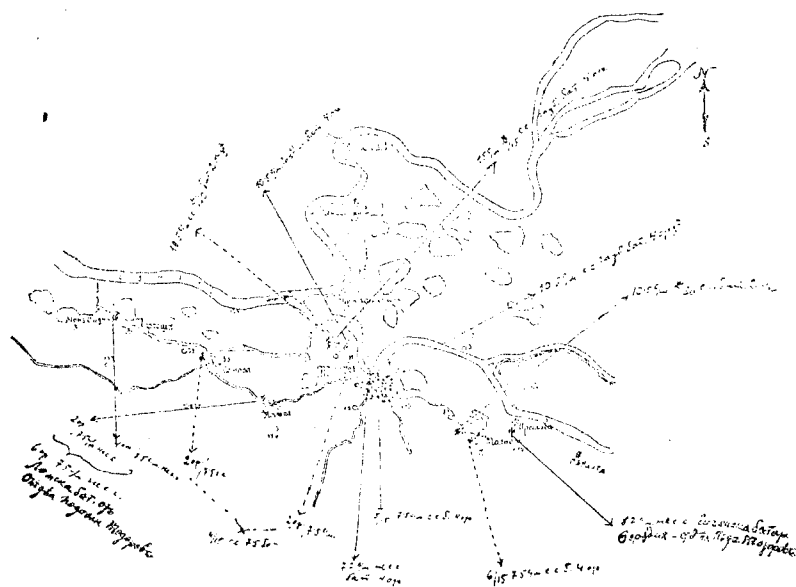
4) 4. отделение, съставено отъ позиционнитъ батареи 7.5 с/м. не с. с. 4-орджийна на поручикъ Илиевъ, 8.7 с/м. не с. с. 4-орджийна на поручикъ Лиловъ и 8 с/м. не с. с. банжова 6-орджийна на поручикъ Джоновъ.

Сжщо, съгласно заповѣдта по 3 армия № 30 § 1, пунктъ в, влиза въ въ състава на дивизията отъ 19 януарий и полското артилерийско отделение на мойоръ Треневъ, състояще се отъ две полски с. с. батареи, едната 7.5 с/м. а другата 7.7 с/м. и дветъ отъ по орджия.

г) *Конница*: Лейбъ-Гвардейския на Н. В. полкъ (4 ескадрони) съ единъ коненъ картеченъ ескадронъ. На 27 априлъ този полкъ биде замѣненъ съ два ескадрона отъ 5 коненъ полкъ, а на 31 май — съ цѣлия 5 коненъ полкъ.

д) *Инженерни войски*. Една пионерна рота, единъ телеграфенъ взводъ, два прожектора съ калибаръ 60 с/м, една радиотелеграфна станция и едно блонно отдѣление.

е) *Санитарни учреждения*: 5/1, 5/4 и 2/12 полски болници, единъ санитаренъ транспортъ и единъ санитаренъ паркъ.

Кроки № 10. Охраняване Дунавската делта при Тулча.

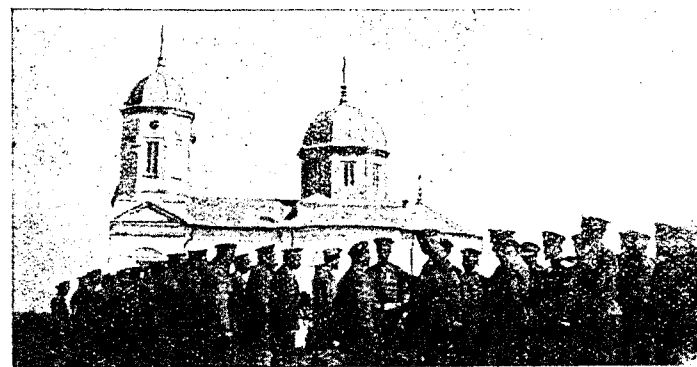
ж) *Артилерийски учреждения*: Единъ дивизионенъ огнестреленъ паркъ, паркова батарея на тежкия полкъ и 12 армейска паркова колона.

з) *Интендантски части и учреждения*: Дивизионно интенданство, интендантска полурота, 12 дивизионенъ продоволственъ транспортъ и воденъ транспортъ.

Отъ гореизброенитѣ части оставатъ въ разпорѣждането на командующия армията следнитѣ: 2. опълченски полкъ (4 дружини) — въ с. с. Сату Ноу и Армутли; две гаубични 15 с/м, д/14 сс. руски тежки батареи (6 орджия) — въ с. Еникъй; една гаубична 10.5 с/м. с. с. полска батарея (4 орджия) — въ с. Хаджиларъ и една полска не с. с. 8.7 с/м. батарея (6 орджия) — въ с. Каталой.

По после, съ заповѣдь по действующата армия № 703 отъ 7 февруарий, артилерията въ дивизията се сведе въ 12 артилерийска бригада, съ 23 и 24 полкове, отъ по две артилерийски отдѣления. Въ 23. полкъ влѣзоха 7.5 с/м. с. с. полско отдѣление на майоръ Трневъ отъ 3 батареи и отдѣлението на подполковникъ Марашлиевъ отъ три 7.7 с/м. с. с. батареи, а въ 24. полкъ — тритѣ 8.7 с/м. не с. с. батареи отъ Видинския крепостенъ полкъ и полското гаубично 10.5 с/м. с. с. отдѣление на майоръ Калицинъ, което сега се формира. Командиръ на бригадата — полковникъ Шойлековъ, на 23. полкъ — полковникъ Венедиковъ Димитъръ и на 24 полкъ — полковникъ Касаровъ Георги.

Понеже на 4 мартъ последва заповѣдь да се увол-

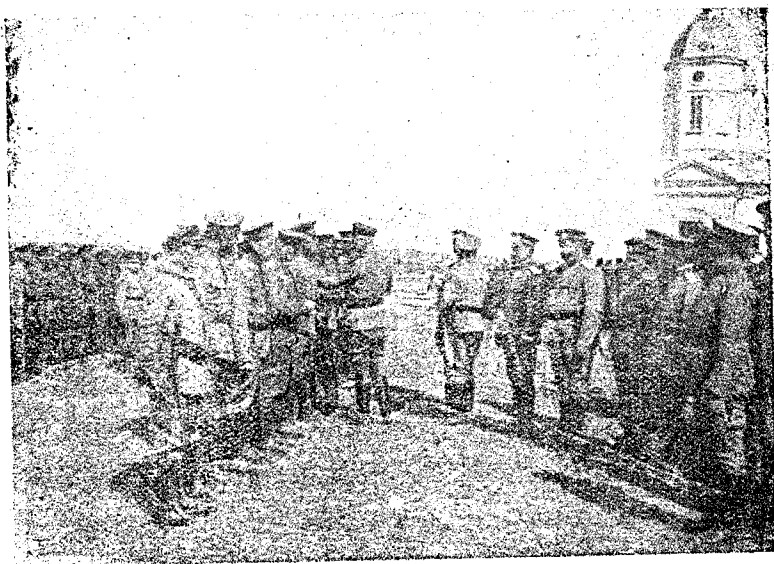
Генералъ Абаджи въ, раздава на отличилитѣ се орденитѣ за храбростъ, на Георгьовденъ, въ с. Каталой.

нятъ въ безсроченъ отпускъ всички срочнослужащи войници отъ най-старитѣ набори, до 13 наборъ включително, а така също бѣха излѣзли отъ строя ранени и убити войници, то къмъ 21 априлъ състава на частитѣ отъ дивизията се попълни съ пристигналитѣ този день: отъ 31 допълняюща дружина 508 войници за 6. маршеви полкъ, отъ същата дружина 200 войници за 11. маршеви полкъ, и отъ 7. допълняюща дружина 202 войници за 4. маршеви полкъ.

Следъ всички тѣзи промѣни, къмъ 15 юний 1917 год., когато стария началникъ на дивизията генералъ-майоръ Абаджиевъ Георги бѣ премѣстенъ и предаде дивизията на новоназначения такъвъ полковникъ Николовъ Асѣнъ, тя имаше следния съставъ: 20 дружини — 17,415 бойци, 15 батареи — 70 орджия и 4,122 коня

Отбранителенъ районъ. Отбранителния районъ на 12. пехотна дивизия се простираше отъ с. Парлита мзклс-

чително, до манастиръ Саунъ включително. Източно отъ с. Парлита отбранява 1 конна дивизия, а западно отъ манастиръ Саунъ — 4. пех. Преславска дивизия Дадения на 12. дивизия районъ се подѣли на два участъка: а) *Дъсенъ* полковникъ Пашиновъ — 1 бригада отъ дивизията (4, 6 и 11 маршеви полкове); всичко: 6 1/4 дружини, 3 ескадрона, 24 картечници, 1 взводъ пионери, 3 прожектора, 28 полски оржия, 2 дълги оржия, 4 тежки гаубици и 8 леки гаубици. Този участъкъ се простира отъ Пар-

Раздаване ордени за храброст на Георгиевденъ въ с. Каталой на 6.V.1917 г.

лита изключително, до блатото западно отъ гр. Тулча включително. б) *Лъвъ участъкъ* — полковникъ Лазаровъ — 2 бригади (9. опълченски полкъ) всичко: 3 дружини, 1 ескадронъ, 8 картечници и 1 взводъ пионери. Участъка се простира отъ блатото, което е западно отъ гр. Тулча, до манастиръ Саунъ включително. в) *Въ маневрени войски* — подполковникъ Петковъ — 2 дружини отъ 11. маршеви полкъ — въ гр. Тулча: една дружина отъ 2. опълченски полкъ — въ с. Каталой; една 15 с'м. Д/15 гаубична батарея (3 гаубици) — въ с. Еникьой и една 12 с'м. не с. с. гаубична батарея (4 гаубици) въ гр. Тулча.

Зідача. Съгласно заповѣдта по 3 армия № 78 и телеграмата отъ сщцата № 643 (заповѣдь по дивизията № 56) задачата на 12. пех. дивизия е да отбранява дадения ѝ

участъкъ по дѣсния брѣгъ на Дунава. Освенъ това, да очисти отъ противника пространството между ржавитѣ Килия и Св. Георги и разруши всички негови плавателни сръдства, които могатъ да се достигнатъ. Като начало на тази втора задача, възложено е било на дѣсния участъкъ да овладѣе с. с. Патладжанка и Чаталкьой и очисти делтата на Дунава.

Сведенията за противника бѣха следнитѣ: По лѣвия брѣгъ на Дунава и Килийския ржавъ (между Галацъ и Вилковъ) се намиратъ части отъ 115, 61 и 1 стрелкова и Балтийската морска руски дивизии. Преднитѣ имъ части заематъ: Сулина, Горгова, Илгану де Жось (срещу с. Прислава), с. Кароль I. (срещу гр. Тулча), с. Патладжанка, с. Писака и с. Азаклу. Последнитѣ две села сж на дѣсния брѣгъ на Дунава при гр. Галацъ.

Церимониаленъ маршъ на Герсбергъ въ с. Каталой 6.V.1917 г.

Нашъ противникъ, до края на 1917 год., бѣха рускитѣ войски. За пръвъ пжтъ на 27 декемврий 1917 год. въ 4 ч. сл. пл. сж забелязани войници съ черни шинели, вѣроятно ромънски моряци, обхождащи руската позиция при с. Илгану де Жось и Агенцията. Това ще да е въ свръзка съ предстоящото тогава смѣняване на рускитѣ войски съ ромънски. И действително на 30 декемврий, при зори, руситѣ срещу участъка на 6. маршеви полкъ (Пърлита, Прислава и Малкочи) сж смѣнени съ ромъни. На 3 януарий 1918 год. руситѣ напускатъ с. Реджиле Кароль, както и постоветѣ срещу Бейската гора, с. — западно отъ това село Руски войници съобщиха на 4 януарий, че руската Балтийска дивизия постепенно се изтегля отъ дѣлтата, като се смѣнява отъ ромънски морски и опълченски части. Въ участъка между Агенцията и с. Патладжанка руситѣ бидоха смѣнени съ ромънци на 10 януарий 1918 год.

А срещу участъка на 2. опълченски полк, на 19 януарий вече съвсем нѣмало неприятелска войска по лѣвия брѣгъ на Дунава.

Въ подробностъ задачата на войскитѣ, назначени да отбраняватъ Дунава, съгласно инструкцията, приложена къмъ заповѣдта по дивизията № 56 отъ 20 януарий 1917 год. бѣ следната.

1) Да не допускатъ преправа на противника на дѣсния брѣгъ, да атакуватъ решително и отхвърлятъ успѣлитѣ да се преправятъ части, да възпрепятствуватъ на разпространението имъ; като ограничатъ зоната на неговото разпространение до пристигането на маневренитѣ войски:

Д-ръ Бѣлиновъ държя речъ на Георгьозденъ предъ населението въ с. Каталой.

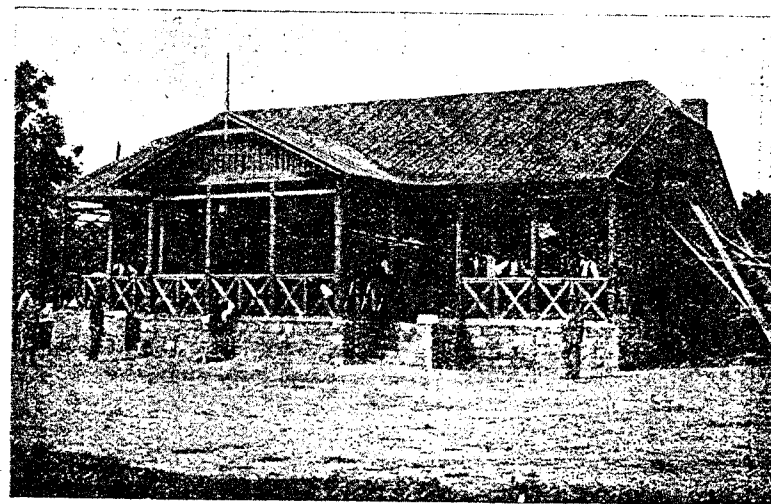
2) Дз унищожатъ всички плавателни сръдства на противника въ рѣжавитѣ на Дунава и да не се дѣла движение на такива въ сѣжитѣ рѣжави;

3) Боя на войскитѣ, назначени за непосредствена отбрана на участъцитѣ, трѣбва да има за цель преди всичко да изясни: имаме ли работа съ действително настѣпление и преправа, или това е само демонстрация. Преправляющитѣ се неприятелски части трѣбва да се взематъ преди всичко подъ кръстосанъ огнь най-малко отъ две страни. Това да се има като рѣководно правило и при фортификационното усиление и организация отбраната на участъцитѣ;

4) Денемъ е по-малко вѣроятенъ опитъ за преправа, отъ колкото при разсѣмване. Затова мѣрkitѣ за охрана, нощно време и при мъгла, трѣбва да бждатъ усилены;

5) Охранающитѣ части трѣзва да бждатъ въ състояние да задържатъ противника до пристигане на поддръжитѣ;

6) Началницитѣ на участъцитѣ да изучатъ най-основно участъцитѣ си и да опредѣлятъ вѣроятнитѣ пунктове, въ които противникътъ би се опиталъ да направи преправа. Отъ резултата на това изучаване и въ зависимостъ отъ относителната важностъ на разнитѣ пунктове, началницитѣ на участъцитѣ да решатъ въпроса: какъ ще раздѣлятъ своитѣ участъци на подучастъци, на колко и кои части да възложатъ непосредственото наблюдение и охраната на Дунава въ всѣки подучастъкъ и колко и какви части ще

Клубното здание на 12. пех. дивизия въ с. Каталой.

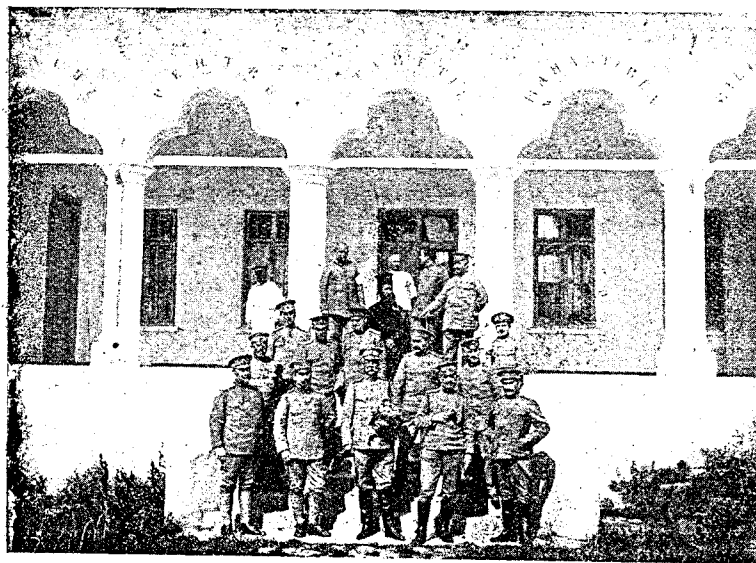
трѣбва да оставягъ въ свое лично разпореждане, които ще трѣбва да държатъ съсръдоточени нѣкъде назадъ, отъ гдето лесно да могатъ да се притекатъ къмъ застрашения пунктъ. Въ това отношение началникътъ на дѣсния участъкъ да обърне особено внимание на участъцитѣ около гр. Тулча и с. Прислава, а особено на последния пунктъ.

7) Да се иматъ предъ видъ и условията, при които би се поставилъ отбранающия при замръзването на блатата и на р. Дунавъ. Въ такъвъ случай и недостѣпния и маловаженъ участъкъ може да придобие значение. И въ това отношение трѣбва да се направятъ най-точни изучавания отъ съответнитѣ началници;

8) Началницитѣ на участъцитѣ да изучатъ основително мѣстността и пѣтищата въ тила на участъка и да

определят пунктовете и позициите, на които ще трябва да дадат нужния отпор на противника в случай, че той успее да премине реката;

9) Началниците на участците да употребят всички средства за най-внимателното наблюдение на отсрещния бръг и за събиране сведения за противника и за местността. Независимо от наблюдението на охраняващите части, във всеки участък да се устроят на удобни места специални постоянни наблюдателни пунктове, съ определена зона на наблюдение. Наблюдателите да се снабдят с добри бинокли. Всеки наблюдателен пункт

Изпращане Генер. Абаджиев при 2/12 болница, помещаваща се в манастиря Чилик на 11.VI.1917 г.

трябва да има тетрадка, в която по денно да се записва всичко забелязано през денонощието.

10) Въ отдалечените от бръга участъци, гдето е възможно, да се изпращат до самия бръг на Дунава отдални постове. Това е особено наложително нощно време и при мъгла;

11) Полската артилерия, разположена в участците, трябва да е в състояние да обстрелва с най-действителен огън самия Дунав и местността по дясния бръг. На анфилиране подстъпите към съседните участъци да се обърне особено внимание. При поставяне на позиция тежките батареи да се обърне особено внимание

на продълното обстрелване ржавите и неприятелските позиции. Изобщо батареите в участъка трябва да бъдат поставени така, че да се има възможност да се съсредоточава огъня, в която и да било точка на участъка, а особено срещу важните и вероятни за преправата участъци. Необстрелвани от артилерийски огън зони, в участците, не трябва да има;

12) Свързката по фронта, в дълбочина и със съседите е основата на добрата отбрана. Затова началниците на участците да устроят сигурна свързка, както по фронта, така и в дълбочина (съ своите подчинени, със съседните и съ щаба на дивизията). Не е достатъчна и надеждна само една телефонна свързка. Независимо от нея, да се организира и свързка чрез ординарци, сигнализация и със сигнални ракети. За сигналните ракети да се устроят във всеки участък сигнални постове, снабдени с ракети. Тези постове трябва да бъдат така поставени, че дадените от тях сигнали да бъдат видени от съседните сигнални постове по фронта и от войските в участъка, разположени в дълбочина. За сега се установяват следните условни знакове, които ще бъдат периодически измънявани от щаба на дивизията: а) Противникът настъпва в дясния участък — да се дават от сигналните постове три под ред червени ракети; б) Противникът настъпва в левия участък — да се дават 4 под ред червени ракети.

13) За да се подготвят частите към предстоящата им работа, да се произвеждат учения по заемане окопит и упражнения в управлението и разпределянето на огъня при дадено предположение (задача). Тези учения да се произвеждат, както денемъ така и нощно време. Позицията за заемане на окопит и подвеждане на поддръжките към застрашения пункт, трябва да бъдат осигурени от неприятелския огън;

14) Всички неблагонадежни лица от населените пунктове в района на позициите, да се изселят в вътрешността по етапен ред;

15) Да не се допуска никакво движение на местни жители в района на позициите. Отиването от един населен пункт в друг да се допуска ограничено, с разрешение на комендантите, с билети;

16) Да се запрети абсолютно, в населените пунктове от никоя къща да не се вижда светлина нощно време към страна на противника, за да се отстрани шпионажа посредством условни знакове;

17) Под никакъв предлог да не се допускат местните жители към бръга. За да се отнеме възможността да преминават неблагонадежни хора на отсрещния

брѣгъ, да се събератъ на известни пунктове и пазятъ отъ постове всички лодки;

18) Началниците на участъцитъ да си подбератъ надеждни агенти за събиране сведения за противникътъ, като представятъ и смѣтка за сумитъ, които ще имъ сж необходими за тази целъ, за да се иска тѣхното отпущане;

19) Въ населенитъ пунктове войскитъ, назначени за отбрана, да се разположатъ въ домоветъ, които сж непосредствено задъ позицията. Въ това отношение началникътъ на дѣсия участъкъ да обърне особено внимание на гр. Тулча, като разпредѣли градътъ на квартирни райони, съобразно съ бойнитъ изисквания.

Разположение. Дунавския брѣгъ, въ района отъ с. Пжрлита изключително до мѣнастиря Саунъ включително, биде подѣленъ за отбрана между бригадитъ на дивизията и частитъ бѣха се разположили така: Въ района на с. с. Пжрлита, Преслава и Малкочи — 4. маршевъ полкъ, въ района на гр. Тулча, на изтокъ и на западъ отъ него — 6. въ маршевъ полкъ и въ района отъ блатото, което е западно отъ гр. Тулча изключително, до мѣнастиря Саунъ включително — 9. опълченски, полкъ и останалитъ части въ маневрени войски.

Укрепяване. Още съ пристигането си и заемане отбранителния районъ, дивизията пристѣпи къмъ окопаване и усилване на позициитъ си, първоначално първата позиция. Това обаче вървеше бавно, понеже се работеше изключително нощно време, защото поради близостта на противника и откритата мѣстност, денемъ се силно обстрелваше, Приведохъ се въ отбранително състояние и кжщитъ по северната крайнина на гр. Тулча и южно отъ пристанището, като се гледаше да има най-силенъ фронталенъ, фланговъ и кръстосанъ огънь по подлежащата мѣстност и Св.Георгиевския ржавъ.

Укрепяваха се следнитъ позиции: *първа позиция* на линията: укреплението северо-западно отъ Тулча — самия гр. Тулча — кота 132 — кота 52 — с. Малкочи — с. Преслава; *втора позиция* на линията: с. Кжшла — с. Хажигьолъ; *трета позиция* на линията: с. Даутча — с. Сатуноу.

Наблягаше се да се укрепяватъ участъцитъ усилено подъ ръководството на дивизионния инженеръ, като се засилятъ най-много работитъ по укрепяването на позициитъ: а) При гр. Тулча и б) При с. Преслава. При тия пунктове да се приготвятъ запасни позиции за всички батареи, които се държаха назадъ въ маневренитъ войски, а така сжщо да се приготвятъ по нѣколко такива за всички батареи, разположени вече на позиция. Да се приготвятъ и пжтища за евентуално изкарване на позициитъ батареитъ съ маневренитъ войски.

Настоя се щото най-късно до 20. априлъ, на всички важни пунктове отъ първата позиция да се завършатъ и тритъ линии окопи, съ скрититъ имъ ходове.

Въ укрепителнитъ работи влизаше и минирането на Дунава, както и затикването (задрѣстването на 100—200 кр. отъ брѣга) на разнитъ канали, които водятъ отъ Дунава и езерата къмъ брѣга, като се употребятъ за тази целъ рибарски лодки, напълнени съ камъни, или решетчести сандѣци, направени отъ дървета.

Съ инструкцията, приложена къмъ оперативната заповѣдъ по дивизията отъ 20 януарий подъ № 56, се даваха нѣкои упжтвания и по укрепяването на позициитъ. Ето нѣкои отъ тѣхъ:

1) Укрепяването трѣбва да почне отъ най-важнитъ и вѣроятни пунктове и позиции. Да се укрепятъ сжщо и важнитъ пунктове и позиции и въ тила на участъцитъ, като се поправятъ и пжтищата, както по фронта, тѣй и въ тила на участъцитъ;

2) За ускорение на укрепяването позициитъ, да се използва широко за работа и мѣстното население;

3) Да се маскиратъ всички открити участъци отъ пжтищата, открититъ улици въ населенитъ пунктове, известни участъци отъ позициитъ и пр., за да се отнеме отъ противника възможността да наблюдава за движението на нашитъ войски и обози.

Преправи и нападения отъ страна на противника и отъ наша страна.

Още отъ първия день на пристигането на дивизията и заемане отбранителния участъкъ на Дунава, се почнаха отдѣлни престрелки между нашитъ и неприятелскитъ постове въ разнитъ участъци. Особено чести бѣха тия обстрелвания отъ страна на противника по пжтя отъ гр. Тулча до с. Сомова, който минава край самия брѣгъ. Тукъ често обстрелваше противникътъ и съ артилерийски огънь всѣки проходящъ автомобилъ, или кола. Не бѣха рѣдкость и бомбардиранията на гр. Тулча и с. Малкочи, въ които се причиниха доста разрушения.

Много често, почти всѣки день, неприятелски параходи пристигаха по Дунавскитъ ржави и обстрелваха съ артилерийски огънь нашитъ позиции и частитъ, които ги укрепяваха. Това бѣха малки морски параходи. Отначало се забелязаха три, които стояха постоянно въ Килийския ржавъ до с. Чаталкьой, а единъ дежури малко по на юго-западъ и напредъ до завоя; този последния постоянно стреля по посока на прожектора, разположенъ въ западната крайнина на гр. Тулча. Къмъ тѣзи параходи по нѣкога се доближаватъ отъ къмъ гр. Измаилъ два монитори, които вѣроятно пренасятъ бойни припаси. Разстоянието, отъ което стреля морския параходъ, до нашата дълга батарея е около 12 кил., а последната стреля най-много на

10.5 кил. Приближаваха се параходи и отъ изтокъ, по Сулинския ржавъ, които се спираха въ върбитъ северо-източно отъ с. Прислава, отъ кждето обстрелваха съ артилерийски огънь с. с. Прислава и Малкочи. Почти всъки денъ имаше движение на неприятелски параходи и аероплани. Тъзи последнитъ често пущаха бомби надъ гр. Тулча и правеха пакости.

Много често противникътъ се опитваше да използва тъмнината и съ лодки нощно време се доближаваше до нашия брѣгъ, но забелязвани отъ нашитъ постове, тѣ биваха обстрелвани и повръщани назадъ. И отъ наша страна, макаръ и много рѣдко, се предприемаха подобни преминавания къмъ страната на противника. Тукъ ще споменемъ за по-главнитъ подобни случаи отъ дветъ страни, тъй като въ тѣхъ собствено се и изразява дейността ни при отбраната на Дунавския брѣгъ въ дадения районъ.

Къмъ 10. февруарий 1917 год., р. Дунавъ почна да замръзва, като само по срѣдата на около 10 м. ширина оставаше незамръзнало. На 11. сжши къмъ 11 ч. 30 м. пр. пл. единъ неприятелски патрулъ, състоящъ се отъ 3 чело-вѣка, премина Дунава съ лодки и пешкомъ по леда, добра се до брѣга срещу кота 52 (с-з. отъ с. Малкочи), но биде веднага прогоненъ съ огънь.

На 15 февруарий, презъ нощта въ 2 ч. 30 м., отъ западната крайнина на с. Реджиле Каролъ I, едно неприятелско отдѣление отъ 10 души настѣпи по леда къмъ фронта на 4. рота отъ 11. маршевъ полкъ. Обаче, забелязани отъ нашитъ постове, съ огънь сж отблъснати, като оставили единъ убитъ и единъ тежко раненъ. Отъ наша страна е убитъ съ бомба 1 офицерския кандидатъ Приславски. Престрелката е траяла 10—15 мин. Къмъ сжщото това време противникътъ далъ 14 артилерийски изтрели по посока на прожектора на кота 52. Изтрелитъ идели отъ посока на Сулинския каналъ.

Къмъ 20 февруарий Дунава е съвсемъ замръзналъ, съ дебелина на леда 25—30 с/м. На този сжщия денъ въ 4 ч. следъ полунощъ, по своя инициатива и желание и съ рискъ на живота си, отъ позицията северо-западно отъ гр. Тулча, трѣгва предпазливо по замръзналия Дунавъ една команда, състояща отъ дежурнитъ телефонисти отъ 11 маршевъ полкъ редници Бърковски Стоянъ, Стефановъ и Митковъ, Дучо Вълковъ и телеметриста отъ 6 маршевъ полкъ Илия М. Кожухаровъ, както и други 9 души редници, доброволци, охранителна команда, отъ 2 дружина на 11 маршевъ полкъ; преминали на лѣвия брѣгъ на Дунава, гдето незабелязани отъ никого, свързали неприятелския телефоненъ стълбъ съ нашъ апаратъ и пакъ тъй предпазливо се завърнали къмъ 6 ч. обратно на нашия брѣгъ, отъ гдето подслушвали предаването донесенията отъ вреднитъ неприятелски части и даванитъ нареждания отъ

отъ началницитъ имъ. За този подвигъ всички сж наградени съ кръстъ за храбростъ (заповѣдъ отъ 13 мартъ).

На 24 февруарий 3 ч. сл. пл., неприятелски мониторъ, източно отъ с. Принчипеле Каролъ (Сулинския ржавъ) обстреля с. с. Малкочи и Прислава. Огъня продължи до 5 ч. 10 м. сл. пл., като по с. Малкочи изтреля 92 снаряди, а по с. Прислава—53. Стреляно е отъ 12 кил. разстояние съ 10.5 с/м. орджия. Загуби: 1 войникъ убитъ и 1 раненъ, коне 8 убити и 6 ранени. Сжщо на 26 февруарий въ 5 ч. сл. пл. 2 монитори отъ Сулинския ржавъ обстрелваха сжщитъ села въ продължение на 40 м., като хвърлиха около 60 снаряди отъ 15 с/м. морски орджия. Жертви нѣма.

На 28 февруарий въ 3 ч. 15 м. сл. пл., неприятелски патрулъ, около 10 чело-вѣка, преминалъ по ледътъ и скрито успѣлъ да се появи изъ сазлѣка между с. с. Малкочи и Прислава въ момента, когато ставала смѣната въ нашитъ постове. Патрула открилъ пушеченъ огънь, но постовѣтъ сполучили да го прогонятъ. Загуби: 1 войникъ убитъ и 2 ранени.

На 4 мартъ въ 9 ч. 30 м. сл. пл., неприятелски патрулъ отъ 8 чело-вѣка, преминалъ по леда, се опита да нападне поста северно отъ кота 52, но забелязанъ на време бѣ прогоненъ съ пушеченъ огънь.

На 6 мартъ въ 1 ч. пр. пл., противникътъ съ около една рота настѣпи по леда срещу крайния дѣснофланговъ постъ на 6 маршевъ полкъ—източно отъ гр. Тулча. Нашитъ охраняющи части го посрѣшнаха съ огънь и го прогонили. Има 3 войници ранени и 1 офицеръ (командира на рота зап. поручикъ Конакчиевъ) раненъ при поста. Последния не е намѣренъ, въроятно противникътъ го е отвлѣкълъ. При поста се намѣри 1 неприятелски войникъ убитъ.

На 7 мартъ въ 1 ч. пр. пл., една неприятелска верига около 15 души, забелязани по леда на 500 крачки северо-западно отъ гр. Тулча, бѣха отбити съ огънь отъ нашитъ постове.

Къмъ срѣдата на мартъ Дунава започна да се размръзва. На 30 сжщия месецъ, нѣколко неприятелски войници, облечени въ носия на мѣстното селско население, преминали р. Дунавъ съ лодки къмъ гората „Салца“ на дѣсния брѣгъ и нападнали върху наши войници и рибари отъ с. Сомова.

На 10 априлъ 7 ч. пр. пл., 8 неприятелски лодки съ по 8 войници, идейки отъ къмъ с. Патладжанка къмъ западния край на гр. Тулча, като дошле на 700 метра до тоя край, спрѣли и открили огънь. Нашата артилерия ги обстреляла и разпрѣснала.

Сжщо презъ нощта на 11 срещу 12 априлъ, единъ неприятелски взводъ въ 7 лодки се доближилъ до нашия брѣгъ, северо-източно отъ гр. Тулча на 1500 кр. и се спрѣлъ

при острова, дето имало секретен постъ отъ 11 рота на 6 маршев полкъ и е участъка на артилерийския взводъ, отъ 7.7 с/м. батарея, отъ 23 артилерийски полкъ.

На 7 май 10 ч. сл. пл., австрийската минна команда (капитанъ Келлеръ) постави три мини въ Сулинския и три въ Св. Георгиевския ржави, които експлодирала.

На 11 май въ 2 ч. 30 м. сл. пл., нашата артилерия обстреля с. Реджиле Каролъ съ 80 снаряди, като запаля една къща, разруши други нѣколко и унищожи една картечница съ прислугата ѝ. На тази стрелба неприятеля отговори съ също такава стрелба отъ с. Чаталкьой по града Тулча. Стрелбата трая отъ 2 ч. 30 м. до 3 ч. 40 м. сл. пл. Въ града попаднаха 60 снаряда — въ западната, източната и централната му частъ (около българската черква, шаба на конната дивизия, високия паметникъ и пионернитѣ казарми). Убити: 1 фелтфебелъ и 3 редници, 2 жени и 1 момче. Ранени: 2 офицери и 1 офиц. кандидатъ.

На 25 юний една лодка, носеща командующия 3 дружина отъ 9 опълченски полкъ капитанъ Влаевъ и младшия подофицеръ отъ 11 рота на същата дружина Тотко Петровъ, карана отъ лодкаръ-цивиленъ, обикаляла постоветѣ. На връщане лодката попада на откъсната мина и за мигъ става на парчета, младшия подофицеръ и лодкаръ, разкъсани на парчета, плуватъ върху обагрената отъ кръвъ вода, а капитанъ Влаевъ, по една случайностъ, остава незапъгнатъ и съ голѣми усилия успѣва да се избави отъ удавяне.

Отъ 3 юлий до 7 августъ бѣше предадено къмъ дивизията едно германско далекобойно 15 с/м. орджие, което се постави на дѣсния боенъ участъкъ. На 16 юлий, по заповѣдь отъ командующия 3. армия между 4 ч. и 7 ч. 30 м. сл. пл., всичкитѣ батареи отъ участъка на 1 бригада (дѣсния) обстрелваха съ доста силенъ огънь с.с. Реджиле Каролъ, Илгану де Жосъ и Патладжанка, а дългобойното германско орджие обстреля г. Измаилъ. Противникътъ, изненаданъ, избѣга отъ горнитѣ пунктове въ паника и остави по видимому доста убити и ранени. Противникътъ отговори съ батареитѣ си при с. Патладжанка и Чаталкьой, като насочваше огъня си по тежкото 15 с/м. германско орджие и по гр. Тулча. Загуби: убити: — подпоручикъ Кирилъ Дечевъ отъ 28. пех. полкъ и 5 редници; ранени — 2 подофицери и 5 редници.

На 20 юлий въ 1 ч. пр. пл. 60 неприятелски войници нападнаха заставата ни въ гората „Салца“, но бѣха отблъснати. Същото направиха на 3 августъ 30 — 40 неприятелски войници срещу постъ № 1 отъ същата застава. Нападения на гората „Салца“ зачестиха, такива е имало на 30 мартъ, на 20 юлий, на 3 августъ и сега на 9 августъ — четвърто по редъ. Затова заслужава да се кажатъ нѣколко думи за тази гора. Тя се намира северно отъ с. Со-

мова, задъ обширнитѣ блатисти мѣста, покрити съ буйна трѣстика, които отдѣлятъ Дунава отъ високия Добруджански брѣгъ. Задъ тази блатлива мѣстностъ до самия дѣсенъ брѣгъ на рѣката; има една ивица, суша обрасла съ въковни върби и тлѣста паша. Това е именно гората Салца. До нея се отива съ лодка по единъ тѣсенъ каналъ, просѣченъ между трѣстиката; а въ голѣми студове — по ледоветѣ на блатата. Въ зависимостъ отъ прииждането и разливането на Дунава, тази гора е, ту островъ, ту частъ отъ блато, надъ което тогава стърчатъ странно върховетъ на върбитѣ. Тѣзи последнитѣ на мѣста сж много гжсто и съ доста дебели дънери. 9. опълченски полкъ, въ участъка на когото спадаше гората, я бѣ прошарилъ по всички направления съ окопи, землянки, телени мрежи и телени въжета съ звънци за тревога. Най сериозното отъ рускитѣ нападения тукъ, е било четвъртото, именно това, което е направено на 9 августъ вечерта въ 10 ч. 45 м., когато въ тъмната нощъ една неприятелска група, повече отъ 50 руски войници, успѣва съ 4 понтонни лодки да слѣзе северо-западно отъ крайния нашъ лѣвофланговъ постъ. Предшествувана отъ патрулъ и съпровождана край брѣга отъ лодкитѣ, тя се движи къмъ поста. Едновременно съ тази група и друга една, също съ лодки, дошла отъ къмъ с. Патладжанка, слѣзла източно отъ дѣснофланговия нашъ постъ. Неприятелътъ се доближилъ до лѣвофланговия постъ, спъналъ се въ въжето съ звънецъ, но часовая помислилъ, че това сж нашитѣ патрули, обаче той чулъ, че се режатъ теленитѣ мрежи и открилъ огънь по тѣхъ; също и другитѣ войници заели окопа и открили огънь. Противникътъ също стреля и вика „ура“ и „предайте се братушки“. На скоро се напада и на източния постъ. Началникътъ на заставата капитанъ Митевъ, командиръ на 7. рота, изпраща отъ заставата по едно отдѣление войници въ подкрѣпа на постоветѣ, иска отъ артилерията преграденъ огънь, открива огънь и съ картечницата и по този начинъ отблъсватъ нападението. Когато лодкитѣ биле къмъ срѣдата на Дунава, батареята ги обстрелва и потопява една лодка. Отъ наша страна е билъ раненъ легко единъ войникъ.

На 3 септемврий, въ 3 ч. пр. пл., 40 неприятелски войници минали съ лодки северо-източно отъ гр. Тулча, срещу Агенцията, но биле отблъснати отъ нашъ самостоятеленъ патрулъ.

На 22 септемврий въ 4 ч. пр. пл. 2 неприятелски лодки съ около едно отдѣление войници се опита да се приближи до дѣсния брѣгъ източно отъ гр. Тулча, но биде отблъснато съ огънь.

На 28 септемврий въ 1 ч. презъ нощта противникътъ, подъ прикритието на артилерийски, миненъ и картеченъ огънь, прехвърли съ лодки около една рота за-

падно отъ с. Пжрлита и съ единъ взводъ се насочи въ северна посока къмъ сжщото село. Контръ—атакуванъ отъ нашата рота, която заема сжщото село, той биде отхвърленъ на лѣвия брѣгъ на Дунава. Убити 4, ранени 5 наши войници и пленени 2, всички отъ 6. маршевъ полкъ. Отъ страна на противника загуби: 1 пленикъ и 10 убити и ранени, които руситѣ успѣли да отвлечатъ съ себе си.

На 10 октомврий въ 4 ч. 30 м. пр. пл. противникътъ, около взводъ, премина Дунава на лодки северно отъ Паркешъ, но забелязанъ отъ постоветѣ биде прогоненъ съ артилерийски огънь.

На 11 октомврий въ 3 ч. 30 м. пр. пл. неприятелски войници съ лодка се опитали да нападнатъ нашия постъ на Св. Георгиевския ржавъ срещу Агенцията, но съ огънь прогонени.

На 12 октомврий въ 4 ч. пр. пл., неприятелски взводъ настѣпилъ отъ с. Патлажанка, минава Дунава на лодки и излиза срещу нашата застава при гората „Салца“. На 600 крачки бива посрѣщнатъ съ пушеченъ и артилерийски огънь и прогоненъ на лѣвия брѣгъ.

На 19 октомврий срещу 20 сжщий, къмъ 10 ч., противникътъ съ 2—3 лодки се опита да премине Дунава северно отъ с. Паркешъ, но съ артилерийски и пушеченъ огънь биде повърнатъ.

На 7 ноемврий въ 3 ч. 30 м. сл. пл., нашъ аеропланъ запади неприятелския балонъ при гр. Измаилъ.

На 5 ноемврий къмъ 4 ч. 30 м. пр. пл., 2—3 неприятелски лодки се опитаха да приближатъ нашия брѣгъ северо-западно отъ с. Паркешъ, но бѣха прогонени съ артилерийски и миненъ огънь.

Хвърля се въ очи, че изброенитѣ до тукъ нападения сж предприемани предпочтително отъ противника. Причината на това ще трѣбва да се търси въ наченалия въ това време вече да отпада духъ у нашитѣ войници. Още на 29 априлъ началникътъ на дивизията донесе (съ рапортъ № 9503) на командующия 3 армия, въ отговоръ на запитването му съ № 2443, за настроението на войницитѣ, като се изтъкна: 1) Страхъ предъ бждащото на семействата имъ; недоволство отъ сжпотията и лошата организация на прехраната въ вжтрешността на страната и известна досада отъ войната; 2) Че избухналата революция въ Русия внесе известно ободрение и надежда за близъкъ миръ, което се чете отъ кореспонденцията отъ и за вжтрешността; 3) Че е наредено да се подбодряватъ войницитѣ като имъ се държатъ беседи и изтъкнатъ причинитѣ за лошото положение на тѣхнитѣ семейства и мѣрkitѣ, които се взематъ за подобрието му и че нито ние, нито нашитѣ съюзници сж причината за продължението на войната,

Заповѣдь за очистване делтата на р. Дунавъ отъ противника. Още когато 12 пех. дивизия не бѣше влѣзла въ състава на 3 армия, щаба на тази армия съ оперативна заповѣдь отъ 5 януарий 1917 год. подъ № 78 § 3 обявява, че на армията се възлага, между другото, да очисти и Дунавската делта отъ противника и разруши всички неговии плавателни сръдства, които могатъ да се достигнатъ. Съ горната заповѣдь 3 армия възлага това на началника на Сборната дивизия, като му заповѣдва да вземе мѣрки да се очисти делтата на Дунава отъ вѣккви неприятелски партии, като организира разузнаване съ лодки презъ канала Св. Георги. Да разпореда да се миниратъ ржавитѣ на Дунава срещу неприятелскитѣ монитори. За целта е предадена въ разпореждането на нея дивизия минната команда на лейтенантъ Стателовъ. Тази заповѣдь е допълнена съ телеграма № 643 отъ 19 януарий, споредъ която се опредѣля само кой участъкъ се дава на 12 пех. дивизия и кои позиции да укрѣпи.

Съгласно телеграмата № 639 отъ 19 януарий отъ щаба на 3 армия, обявена е по 12 пех. дивизия оперативната заповѣдь № 55 отъ сжщата дата, споредъ която, между другото се заповѣдва на 9 опълченски полкъ да отиде на 20 януарий въ гр. Тулча, а на 21 сжщий да смѣни 11 маршевъ полкъ въ участъка Кжшла, Сомова и Парчешъ, а този последния—11 маршеви полкъ—следъ смѣняването му да отиде въ гр. Тулча и се приготви за предстоящата му операция—минаването на Дунавъ предъ Тулча, за овладяването на с.с. Патлажанка и Чаталкьой и очистване делтата на Дунава.

А въ изпълнение на горната заповѣдь по 3 армия № 78 и телеграмата № 643, по 12 пех. дивизия се обяви оперативна заповѣдь № 56 отъ 20 януарий, споредъ която се иска отъ дѣсния боенъ участъкъ да оладѣе с. с. Патлажанка и Чаталкьой и очисти делтата на Дунава.

Преди това, обаче, командующия 3 армия на 18 януарий заповѣдалъ лично и направо на командира на 1 бригада полковникъ Лазаровъ въ гр. Тулча да прехвърли съ понтони 1—1½ роти съ картечници, на лѣвия брѣгъ на Св. Георгиевския ржавъ и се прогонятъ неприятелскитѣ партии, които сж въ самата гьнка срещу Тулча и които отблизо обстрелватъ градътъ. На 20 януарий въ 11 ч. сл. пл. се заповѣдало на сжщия съ телеграма № 678 отъ щаба на армията: *Да продължи изпълнението на задачата, дадена му отъ командующия армията на 18 този месецъ.* Въ изпълнение на това, командира на 1 бригада разпоредилъ на 21 януарий съ заповѣдь № 2631 да преминатъ на 22 сжщий призори 1 или 1½, роти отъ 6 маршевъ полкъ съ 2 картечници, безъ обаче да донесе на началника на дивизията.

За тѣзи разпореждания, които е направилъ командующия армия лично и направо до командира на 1 бри-

гада, нищо не е било известно на началника на дивизията. На 21 януарий съвсемъ неочаквано, било му заповѣдано отъ щаба на армията да запита командиря на 1 бригада, какво е на правилъ за изпълнение заповѣдта, дадена му на право отъ командующия армията преди нѣколко дни. Запитанъ командира на бригадата, донесе подробно какъ стои въпроса, за което се донесе на командующия армията съ № 7143, именно:

Една рота преминала въ 7 ч. пр. пл. на 22 януарий на лѣвия брѣгъ на Св. Георгиевския рѣкавъ, а въ 8 ч. 15 м. преминала и последната полурота. Противникътъ въ съставъ около два взвода билъ прогоненъ отъ кѣшичките, а нашитѣ биле на около единъ километъръ северно отъ кѣшичките (с. Реджиле Каролъ). Тукъ нашитѣ предни два взвода разбили рота и половина руски войници; избили, ранили и пленили много, а само малка частъ успѣла да избѣга. Нашитѣ се окопали. Отъ заловенитѣ пленници се установило, че противникътъ има въ с. Патлажанка една дружина. Пленитѣ сж отъ 457 пех. и отъ 2 морски полкове. Мониторитѣ продължавали да обстрелватъ северо-западната крайнина на града — кѣшичките (лѣвия и дѣсниа брѣгъ), вѣроятно предполагали, че се строи мостъ. Заповѣдано било на артилерията отъ участъка да поддържа огъня, за да не би противникътъ да се опита да контръ-атакува. Заповѣдано на началника на артилерията да разпореда да се пази тази нощъ голѣма бдителностъ и се следи зорко за това, което става на лѣвия брѣгъ на Дунава, като се обърне внимание на подаванитѣ отъ бойната частъ установени сигнали; а артилерията да бѣде всѣкой моментъ готова да открие огънь при нужда.

Въ 3 ч. 50 м. сл. пл., на 22 януарий командиря на бригадата донесе, че предъ фронта на прехвърленитѣ роти отъ 6 маршевъ полкъ се води рѣдка пушечна стрелба съ противника, а неприятелската артилерия съ рѣдка стрелба обстрелва кѣшичките по лѣвия брѣгъ на Дунава срещу гр. Тулча. Фронта на прехвърленитѣ роти е 1800 кр. За разузнаване проходимостта на почвата биле изпратени рекогносцировачи, водени отъ мѣстни жители. Въ 4 ч. 15 м. сл. пл., противникътъ съ единъ взводъ настѣпилъ срещу дѣсниа флангъ на нашитѣ роти, но съ огънь билъ спрѣнъ и повърнатъ назадъ въ окопитѣ му. До сега известни загуби: ранени 1 офицеръ (поручикъ Харбовъ) и 6 войници и убити 6 войници. Наредено било като пристигнатъ камьонитѣ съ материяли за укрепяване, да се постави телена мрежа по главнитѣ посоки. Всички батареи сж ориентирани и насочени за да могатъ на време да откриватъ преграденъ огънь, въ случай, че противникътъ се опита да контръ-атакува. Имеющитѣ се на разположение понтони и лодки, годни за работа, могатъ на единъ рейсъ да пренасятъ 110 чедовѣка.

Въ 8 ч. 45 м. сл. пл. командирътъ на бригадата доложи по телефона, че дветѣ роти, (7 и 8) съ 4 картечници отъ 6 маршевъ полкъ, които бѣха се прехвърлили на лѣвия брѣгъ на Дунава срещу Тулча, къмъ 8 ч. 30 м. сл. пл., следъ кратка борба съ противника, биле пленени при следнитѣ обстоятелства: Въ 7 ч. сл. пл., единъ нашъ патрулъ донесълъ, че противникътъ настѣпва въ сгъстени маси. Десетина минути следъ това се видѣло, че противникътъ, който настѣпва, е цѣлъ руски полкъ. Нашитѣ две роти открили честъ пушеченъ и картеченъ огънь, сражавали се отчаяно, и се хвърлили въ контръ-атака, обаче числено по-силния противникъ добива надмощие. Пленени сж около 300 войници, запасния подпоручикъ Боневъ, 3 офицерски кандидати и 4 картечници. Спасили се: старшия ротенъ командиръ запасния поручикъ Узуновъ, запасния подпоручикъ Табаковъ и около 10 войници.

Имаше опасностъ да не би противникътъ, предъ видъ на нашата несполука, да се опита да премине на дѣсниа брѣгъ, противъ това се взеха всички мѣрки, като се засили охраната на брѣга при Тулча; особено се засили артилерията и се увеличи бдителността.

Въ момента на пленяването на ротитѣ всички лодки се случили на нашия брѣгъ, отъ което става явно, че не е било промислено за улесняване обратното пренасяне въ случай на несполука. Изобщо изглеждаше, че и други обстоятелства не сж биле добре обмислени и съобразени. За това началника на дивизията на 23 януарий заповѣда съ № 7210 на началника на артилерията въ дивизията, полковникъ Шойлековъ, да произведе на мѣстото дознание по пленяването на дветѣ роти, като обърне внимание да се уяснятъ, между другото, следнитѣ въпроси: какви инструкции сж биле дадени на старшия ротенъ командиръ, каквъ строй и разположение сж имали ротитѣ, какви мѣрки за охрана сж биле взети, какъ така не сж могли своевременно да откриятъ настѣплението на противника, пратили сж биле напредъ парули, прожекторитѣ не сж освѣтлявали пространството между ротитѣ и противника, не е ли било обстрелвано това пространство отъ нашата артилерия съ преграденъ огънь, не сж ли давани сигнални ракети и пр.

Понеже съ несполучливия опитъ за преминаване Дунава съ цель за очистване делтата отъ неприятеля, този въпросъ оставаше откритъ и понеже съгласно телеграмата отъ щаба на 3 армия отъ 19 януарий подъ № 639, на 20 януарий 9. опълченски полкъ трѣбваше да отиде въ гр. Тулча, следъ което да смѣни 11. маршевъ полкъ въ с. с. Кѣшла, Сомова и Парчешъ, а следъ смѣняването си съ 11. Маршевъ полкъ да се прибере въ Тулча, гдето да се приготви за предстоящата му операция — минаването на Дунава предъ Тулча, за овладяването на с. с. Патла-

жанка и Чаталкьой и почистването на делтата на Дунава, началникът на дивизията се зае със основното проучване на въпроса. Той поиска и мнението на командира от 1 бригада с № 7394 от 29 януарий, като му посочи на кои въпроси трябва да отговаря изложението, което ще направи. След това вече началникът на дивизията с № 7525 от 2 априлъ направи подробно донесение до командущия 3 армия, комуто като изложи положението, силите, предполагаемите действия на противника и това, което ние сме въ състояние да направим с сега разполагаемите средства, произнесе се, че при тези условия, ако се предприемат офанзивни действия за почистване на делтата, не може да се очаква никакъв резултат. От всичко изложено началникът на дивизията дохождаше до заключение, че сегашната обстановка налага да се усвои следната последователност въ действията: 1) Да се затвърди дивизията здраво на сегашните си позиции, за да може да посрещне разни евентуалности; 2) Да се оспори безусловното владение на Сулинския и Килийския ржави от противника, защото да се владее делтата е равносилно да се владят ржавите; 3) След като бъдат постигнати горните две задачи, тогава да се предприемат офанзивни действия за окончателното почистване на делтата; 4) За да има резултат от тези офанзивни действия трябва да бъдат предприети неразделно и въ тесна свързка с офанзивните действия от гр. Исакча. За постигането на първата задача — затвърдяване на дясния бряг на Дунава — се донесе, че сж взети нужните мерки, а за постигане на втората задача — завладяването или оспорването абсолютното владение от противникът Килийския и Сулинския ржави се изказа, че сж необходими следните средства, без които задачата е неизпълнима: а) Едно аеропланно отделение за разузнаване и атака на неприятелските търговски и други параходи, а така също за така на базата на противника въ Горгова; б) Далекобойна и могъща артилерия, поне равна на тази на неприятелските параходи, за да се попречи на движението на неприятелските параходи, особено военните, които безнаказано обстрелват нашите войски и населени пунктове. Или сж други думи, да се оспори у неприятеля безусловното владение на Сулинския и Килийския ржави, което е основата за владението на делтата от неговите войски. Тези орджия ще трябва да се разположат: Две орджия между Махмудия и Бешъ тепе за обстрелване Сулинския ржавъ и разрушение всички съоръжения на междинната ръчна база на противникът при с. Горгова. Тези две орджия ще оспорят владението на ржава Сулина от неприятелския флотъ от разклонението му до далечността — на тяхна изстрелъ на изток; другите две — при Тулча, за да респектират неприятелските монитори при с. Чаталкьой на Килийския

ржавъ. Въ случай на нужда тези орджия ще могат да действуват и по Измаилъ, който пунктъ играе важна роль, като база на ръчния неприятелски флотъ. Разстоянието Тулча — Измаилъ по въздушна линия е около 17 кил. в) Два силни прожектори, по единъ при всяка батарея. — Наличността на изброените материали ще ни позволи да бъдемъ осветлени върху действията и предвиженията на противника и ще оспоримъ у противника безусловното владение на Сулинския и Килийския ржави, а следователно и безусловното владение на делтата. Следъ постигането на тази втора задача, ще е възможно да се пристъпи къмъ третата — окончателното почистване на делтата.

Следъ това подробно изложение отъ началника на 12. пех дивизия, не последва вече разпореждане за почистване на делтата на Дунава отъ противника.

Преговори и срѣщи съ неприятелските войски и сключване миръ съ Ромъния. Отъ априлъ 1917 год. руските войници и офицери захванаха да търсятъ срѣщи съ нашите войници, предъ които даваха обещания, че нѣма вече да стрелятъ, като молеха сжщото и отъ наша страна. Срѣщи се отъ групата Макензенъ още на 14 априлъ, че между руската и Австро-Унгарската Главни квартири се било постигнало споразумение да нѣма действия презъ Великденските празници.

Въ срѣщите между нашите и неприятелски войници се намѣси по-горното началство, което ги урегулира като даде указания какъ да се състоятъ и какво поведение да се държи. Така напримѣръ:

На 30 априлъ щаба на 3 армия сж № 3118 съобщи, че по сведения отъ германската Главна Квартира, досегашните преговори съ руските войници и офицери дали добри резултати и се предписваше да се почнатъ незабавно опити за влизане въ разговоръ съ русите, отъ начало съ офицери и войници, а по-после постепенно съ представители на полкове, бригади, дивизии и армии, за да се даде на преговорите официаленъ характеръ. Преговорите да се водятъ на нашия брягъ и винаги да присъствуватъ по единъ нашъ и единъ германски офицеръ, за да се подчертае предъ русите нашата солидарностъ съ германците. Къмъ това разпореждане бѣше приложена и инструкция за пропагандата между руските войници.

На 2 май се предписа на частите да се опитатъ да повлияятъ на русите да искатъ отъ началниците си едно примирение отъ 3—4 седмици за да присъствуватъ на изборите въ Петроградъ.

На 7 май се съобщи, че по сведения отъ групата Макензенъ, русите въпрѣки своите увѣрения въ последните срѣщи съ германски войници, че нѣма да нападнатъ, вчера

сж предприели нападения на нѣколко мѣста срещу германскитѣ позиции. Предписва се да се обърне вниманието на частитѣ да бждат винаги внимателни и бодри, за да не бждат изненадани.

На 8 май отъ щаба на 3 армия се заповѣда: При преговоритѣ съ противника, да не се дава поводъ за съмнѣние, че искаме да узнаемъ тѣхнитѣ отбранителни постройки. Освенъ това нашитѣ войници при срѣщитѣ да свалятъ отъ облеклото си всички знакове, по които би могло да се узнае отъ коя частъ сж.

По отношенията ни съ рускитѣ войски се дадоха отъ щаба на 3 армия на 23 ноемврий още следнитѣ указания: 1) Тамъ дето руситѣ показватъ несъмнено приятелско държание, да се спиратъ и отъ насъ неприятелскитѣ действия; 2) Всички наши части трѣбва да знаятъ, че преговори могатъ да водятъ само особено назначени лица; 3) Да се известятъ руситѣ, че не могатъ да се доближаватъ до нашитѣ позиции. Тѣзи отъ тѣхъ, които ще водятъ преговори, да бждатъ съ бѣлъ флагъ и пр.

Отъ 4 декемврий се взе за изпълнение телеграмата отъ Главнокомандующия № 8461, а именно: За да не би сегашното положение предъ фронта на армията да се използва за едно безогледно побратимяване съ руситѣ, което може да се отрази вредно върху бойната подготовка на частитѣ, заповѣдамъ: 1) Срѣщи съ противника се допускатъ само като изключение и то по искане на руситѣ. Само при особено важни случаи може да се иска срѣща и отъ наша страна съ разрешение на началницитѣ на дивизиитѣ; 2) За срѣщи да се назначаватъ високо-интелигентни и изпитани офицери и войници; 3) На офицери и войници се запрещава при срѣща, да водятъ разговори върху нашето разположение, духа, морала на нашитѣ войски и за началника, който ги командува; 4) Въ рускитѣ войници да се подхранва убеждението, че България не е обявявала война на Русия, но тя воюва само за това, защото тѣ — руситѣ — се явиха да защищаватъ ромѣнитѣ, които искаха да поробятъ България; 5) Всички, които безъ разрешение се срѣщатъ съ рускитѣ войници да се наказватъ най-строго.

По заповѣдъ на Германската Главна квартира, щаба на 3 армия съобщи на 14 май, че не трѣбва да се предприема по фронта нищо до 31 май. (Тога по-после се продължи до 15 юний). Обаче по-големия неприятелски нападения даватъ пълна свобода на действие. Въ случаи гдето се явятъ колебания, да се иска разрешение отъ групата.

На 28 ноемврий отъ щаба на 3 армия се заповѣда на 12 пех. дивизия да назначи специаленъ офицеръ за водене преговори се руситѣ, за сключване на примирение и същевременно съ редъ указания, какъ да се водятъ самитѣ преговори. — Назначи се за цѣлята подполковникъ

Самарджиевъ. На следующия день, по поводъ на тѣзи преговори, щаба на 3 армия даде още следнитѣ указания: На положението въ Русия и желанието на сжщата за почване преговори за примирение, а после и за миръ, да се гледа и възприема отъ нашитѣ войници съ строга критика и съ предубеждението, че въ Русия нѣма още едно здраво създадено положение, а следователно възможенъ е обратъ. Като така, чрезъ беседи да се внушава и тълкува всичко горно отъ началствующитѣ лица на войницитѣ, като всички бждемъ готови и по мѣстата си за почване отново борбата.

Такива бѣха отношенията ни съ руситѣ, когато на 5 декем. се получи следната телеграма отъ щаба на групата Макензенъ: Главнокомандующия на руско-ромжския юго-западенъ фронтъ е помолилъ да се сключи примирение. До изработване на предварителнитѣ условия, бойната дейность на нашитѣ части да се приспособи споредъ държанието на противникътъ. Ако последния се държи спокойно, и отъ наша страна да се прекрати всѣка бойна дейность. Въ охранителната служба нищо да не се промѣня. Началницитѣ да провѣрять будносьта на войскитѣ и да се грижатъ да не ставатъ побратимявания. Да не се правятъ аеропланни разузнавания вънъ отъ нашитѣ линии.

На 7 декемврий ни се съобщиха, отъ командующия 3 армия, условията на сключеното примирение съ рускитѣ представители на източния фронтъ. А на следующия день сжщия предписа за знание и ръководство следнитѣ указания по изпълнението на протокола за примирението: 1) Теренътъ предъ теленитѣ мрежи е неутраленъ и никой не смѣе да го преминава; и 2) Всички работи по подържането на позицията сж позволени. — Същевременно се заповѣда да се има за ръководство и следната телеграма отъ генералъ Лудендорфъ: Ако руситѣ при преговоритѣ по фронта запитатъ дали сме готови да се съгласимъ за единъ съюзъ съ Русия за въ бждаще, да имъ се казва, че ние посрѣщаме тази мисль симпатично и на драго сърдце сме готови да влѣземъ въ преговори по нея.

Така вървяха работитѣ до 2 мартъ 1918 год., когато съ телеграма № 1531 съобщиха отъ щаба на 3 армия, за прекъсване преговоритѣ съ Ромѣния и че срока по примирението изтича на 5 мартъ 12 ч. по пладне, отъ когато да започне аеропланната и патрулната дейность. Направиха съ разпореждания 3 армия да настѣпи на 8 мартъ, съ цель да завладѣе Измаилъ, Болградъ и Рени. На 12. дивизия бѣше възложено да мине Дунава при Тулча и Прислава. Но това не се изпълни, понеже примирението съ Ромѣния се продължи до 25 мартъ, а следъ този день — до подписване мирътъ.

На 8 май щаба на 3 армия съ телеграма № 3219 съобщи, че на 7 май въ 11 ч. пр. пл. се подписал мирния договоръ между 4-тѣ съюзни държави и Ромжния. Споредъ този договоръ България взема територията, откъсната и дадена на Ромжния въ 1913 год. и получава цѣлата южна Добруджа до една линия, отстояща на 3—8 кил. южно отъ ж. — п. линия Черна Вода — Кюстенджа. Северна Добруджа до Дунавския ржавъ Св. Георги остава временно въ общо владение, както до сега на 4-тѣ съюзни държави, съ което правата на България за тази частъ на Добруджа се надлежно признаватъ.

9

ПРЕМѢСТВАНЕ ДИВИЗИЯТА НА МАКЕДОНСКИЯ ФРОНТЪ И КРАЙ НА ВОЙНАТА

Отнемане отъ дивизията отдѣлни части и прашането имъ на македонския фронтъ. Сформирование окупационни войски въ Добруджа. Излизане на щаба на дивизията отъ състава на 3 армия и премѣстването му на Македонския фронтъ.

Отнемане отъ дивизията отдѣлни части и изпращането имъ на Македонския фронтъ. Най напредъ, още на 14 септемврий — 1917 год. съобщиха на щаба на 3 армия въ 12. дивизия, че 82. пех. и 5. коненъ полкове ще бждатъ пренесени на южния фронтъ. Следъ това, на 22 февруарий 1918 год. 12. минохвъргачна рота тръгна за гр. Мачинъ, а отъ тамъ по Дунава и по желѣзницата за гара Градско, дето ще влѣзе въ състава на 11. армия

Съ това, като че ли се прекрати накръняването състава на частитѣ отъ 3 армия. Обаче, отъ началото на априлъ то почна отново, като:

1) На 7 априлъ, съ даване отъ щаба на 3 армия реда за изтегляне частитѣ отъ 4. пех. Преславска дивизия за южния фронтъ, заповѣда се, да се заеме участъка ѝ за охранение и наблюдение отъ частитѣ на 12. пех. дивизия, по следующия начинъ: а) 73. пех. полкъ на 12, 14 и 16 априлъ трѣбваше да заеме участъка отъ вис. Везеулъ тепе до кота 76, юго-западно отъ с. Ракелъ; щаба на полка въ Исакча. (Този участъкъ на 17 юлий се зае отъ 5. опълченски полкъ, когато 73. пех. полкъ замина за Македонския фронтъ); б) 3 и 5 опълченски полкове, следъ заминаването на 4 дивизия, оставатъ въ 12. дивизия (Попосле, по разпореждане отъ щаба на 3 армия, 3 опълченски полкъ се даде въ разпорежданieto на тилвото управление на армията за прибиране на реколтата, за което замина за гр. Меджидие).

2) На 23 априлъ 2 отдѣление на 3 гаубиченъ полкъ се снѣ отъ псизията си при гр. Тулча и замина за гр. Мачинъ.

3) На 1 юний 71 пех. полкъ се смѣни отъ 9 опълченски полкъ и замина за южния фронтъ. Превозването му по желѣзницата почна на 6 сѣций отъ гара Хамамджи, а разтоварването — на гара Велесъ. Полка пристигналъ на 18 юний и влѣзълъ въ подчинение на началника на 1 Софийска пех. дивизия, а по-после на Сборната дивизия.

4) Парковитѣ взводове на 2 артилерийски полкъ на 12 юний се товарятъ на гара Хамамджи.

5) На 23 юний 2 тежъкъ артилерийски полкъ, съ всичкитѣ си батареи и паркови взводове, замина за гр. Мачинъ и отъ тамъ за Македонския фронтъ.

6) 69 пех. полкъ замина на 24 юний отъ гр. Тулча за гр. Мачинъ и отъ тамъ на два ешалона (на 28 юний и на 9 юлий) по Дунава за гр. Ломъ, отъ кждето по желѣзницата за Македонския фронтъ, (участъка му се зае отъ две дружини и две картечни роти отъ 2 опълченски полкъ).

7) По разпореждане отъ щаба на 3 армия, получено въ 12 пех. дивизия на 13 юлий, излѣзоха отъ състава на дивизията и заминаха за Македонския фронтъ още следнитѣ части: а) 73 пех. полкъ, на 17 юлий пристигна въ гр. Браила и отъ тамъ тръгна на 18 сѣций по ешалонно, по единъ влакъ дневно, презъ Ромжния, Унгария, Семендрия, Градско. Полка сдаде 3-линейнитѣ си пушки въ 6 разходенъ огнестреленъ складъ въ Добруджа, понеже въ гр. Велесъ ще получи други пушки; б) 24 артилер. полкъ (само 6-тѣ с.с. полски гаубични батареи) пристигна на 20 юлий на гара Хамамджи и отъ тамъ по желѣзницата до гара Радомиръ, отъ кждето по обикновенъ пжтъ за гр. Петричъ; в) 23 артилерийски полкъ (само 6-тѣ с.с. батареи) на 28 юлий тръгна отъ гр. Мачинъ за гара Велесъ; г) Щаба на 12 артилерийска бригада на 26 сѣций тръгна отъ гара Хамамджи.

8) И най-после, 3 полско прожекторно отдѣление замина на 25 юлий за Македонския фронтъ, въ разпореждане на командующия 1 армия.

Сформироване окупационни войски въ Добруджа. Още на 10 юний бѣше заповѣдано отъ щаба на 3 армия, участъка на 12 пех. дивизия, да се заеме по правилата на мирновременната усилен гарнизонна служба, като частитѣ се разположатъ въ населени пунктове съ удобства на надзора и прехраната. Това се изпълни по следния начинъ: 1) 9 опълченски полкъ зае съ една рота отъ с. Парлита до кота 52, северо-западно отъ с. Малкочи, а полка се разположи около с. Малкочи; 2) 69 пех. полкъ *) зае съ

*) За този полкъ на 20 юний бѣ разпореждено да се смѣни съ части отъ 2 опълченски полкъ, понеже заминава за Македонския фронтъ.

една рота участъка отъ кота 52, северо-западно отъ село Малкочи изключително, до блатото западно отъ гр. Тулча включително, а полка се разположи при гр. Тулча 3) 2. опълченски полкъ съ две роти зае участъка отъ блатото западно отъ гр. Тулча до в. Визиръ тепе (кота 71) изключително, и полка се разположи въ участъка на с. с. Сомова, Паркешъ и Телица; 4) 73. пех. полкъ зае съ една рота участъка отъ Визиръ тепе (кота 71) включително, по дѣсния брѣгъ на Дунавъ, до северъ отъ с. Лункавица на р. Дунавъ, при надписа на картата Winietz, а полка се разположи въ участъка: гр. Исакча, Мънастиръ Кокошъ, с. Николицелъ; 5) 5 опълченски полкъ съ една дружина и 4 картечници зае участъка отъ Викерени, покрай носъ Божеку, канала на езерото Латилна до дѣсния брѣгъ на р. Дунавъ, на 9 к. северо-източно отъ с. Гичетъ, а полка се разположи при гр. Мачинъ; 6) 23 артилерийски полкъ се разположи — щаба съ едното отдѣление въ участъка Исакча—с. Принчипеле Никола—Мънастиръ Кокошъ, а другото отдѣление въ участъка с. Лунковица—с. Жижилъ; 7) 24 артилерийски полкъ—съ едното отдѣление около с. Малкочъ, а щаба и другото отдѣление около Тулча; 8) Позиционнитѣ батареи отъ 23 артилерийски полкъ — на позиция, по една при с. Паркешъ, гр. Исакча и с. Рикелъ, а тия отъ 24 артилерийски полкъ — по една при гр. Махмудия, с. Прислава и гр. Тулча; батареята отъ 4. дивизия: единъ взводъ при село Гечетъ, а две орждия и два взвода на Буджеку; 9) Пионерната дружина и всички останали тилни части и учреждения оставатъ на досегашнитѣ си мѣста; 10) Щаба на 1. пехотна бригада въ гр. Тулча, на 2—временно въ гр. Мачинъ а щаба на дивизията въ с. Каталой.

На 25 юлий се получи отъ щаба на 3 армия бойното разписание на войскитѣ, които ще влѣзатъ въ окупационнитѣ войски на Добруджа. Споредъ него отъ дивизията ще останатъ и влѣзатъ въ състава имъ: 1) Щаба на 1 бригада — полковникъ Дръжковъ; 2) 3, 5 и 9 опълченски полкове; 3) 2 конна бригада — 4 и 9 конни полкове; 4) Позиционния артилерийски полкъ за формирането, на който бѣше съобщено отъ щаба на 3 армия съ телеграма отъ 16 юлий и за командиръ, на който се назначаваще подполковникъ Брусева. Той се състави отъ 3 отдѣления отъ 23. артилерийски полкъ, 3. отдѣление отъ 24 артилерийски полкъ и куполнитѣ взводове (една батарея отъ 1. тежъкъ артилерийски полкъ и 1 отдѣление отъ 2. тежъкъ артилерийски полкъ); 5) 7. 19. и 31. сборни дружини; 6) Една пионерна рота мостовата рота отъ 12. пионерна дружина; 7) Единъ прожекторъ отъ Добруджанското тежко прожекторно отдѣление; 8) 12. армейска паркова колона.

На 9 августъ се издаде първата оперативна заповѣдь по Добруджанскитѣ окупационни войски, въ която сж изброени горепоменатитѣ части.

Излизане и на щаба на 12. пехотна дивизия отъ състава на 3 армия и премѣстването му на Македонския фронтъ. Следъ като заминаха за Македонския фронтъ повечето части отъ 12. пех. дивизия, а други влѣзоха въ състава на Добруджанскитѣ окупационни войски, бѣха останали само: щаба на дивизията, щаба на 2 бригада, единъ телеграфенъ взводъ на 12. пионерна дружина и дивизионното интенданство.

Съгласно телеграмата отъ щаба на действующата армия № 11330, предадена отъ щаба на окупационнитѣ войски на 6 септември съ № 5776, щаба на 12. пех. дивизия и на 2 бригада отъ сжщата дивизия ще се превезатъ на Македонския фронтъ, гдето, ще имъ се даде назначение отъ щаба на 1 армия. На запитването за пункта на разтоварването, щаба на 1 армия отговори: на гара Милетково, а началника на дивизията съ началникъ щаба да се явятъ въ щаба на армията за инструкции.

Заедно съ щабоветѣ на дивизията и на 2 бригада, отпътуваха и телеграфния взводъ отъ 12 пионерна дружина и дивизионното интенданство. Пътуването се извърши въ два ешалона, които трѣгнаха отъ гара Хамамджи, едина на 15 септември, а другия на 16 сжщия.

Съ това се свършва сжществуването на 12. дивизия като отдѣлна войска единица. Частитѣ ѝ биле предадени къмъ другитѣ дивизии. Началникътъ на дивизията получилъ друго назначение, а щаба на дивизията по пореждането на командующия 1 армия, отъ 23 септември до демобилизацията, е послужилъ при отстъплението отъ Македонския фронтъ, като щабъ на групата на Генералъ-майоръ Цаѣтковъ до сключването на премирието, следъ което се е отправилъ въ Пловдивъ, кждето се разформирова въ окончателно на 20 октомври.

